

På spaning efter *Gränsland*

En operaexpedition (drömd)

Kerstin Perski

På spaning efter
Gränsland

En operaexpedition (drömd)

**Levandegörandets poetik.
På spaning efter musikdramat *Gränsland*
och transformationen av dramat via text,
vokalt och instrumentalt agerande.**

Kerstin Perski

Publikationsserien X Position
ISSN 2002-603X;9
© Kerstin Perski och
Stockholms konstnärliga högskola, 2020
www.uniarts.se

Formgivning och mall: Our Polite Society
Layout: ©Fräulein Design
Illustration omslag: Mareike Dobewall

ISBN 978-91-88407-17-7 (pdf)

Ingår i SKH:s publikationsserie
X Position som nr. 9.

Fler publikationer ur SKH:s X Position-
serie ges via LIBRIS katalog ([http://
libris.kb.se/](http://libris.kb.se/))

"Tvenne processer äro att följa för att vinna klarhet öfver intuitionens roll och ställning i tänkandet: dels huru ett diskursivt vetenskapligt tankeinhåll öfvergår till ett intuitivt och poetiskt, dels huru det motsatta sker."

(Hans Larsson)

"Verklighetens väsen är mening."

(Bruno Schulz)

Innehållsförteckning

Viskningsleken 7

Att utmana viskningsleken. Ett Don Quijoteprojekt 9

Vi introduceras till Donna Q eller "Mitt liv som opera" 11

Om hur Donna Q möter sin guru, inser allt och tappar bort det igen 14

Om hur Donna Q möter sin följeslagare Donna P och kommer med ett förslag hon inte kan stå emot 17

Om att ta det man har, fysikalisk poesi och hur Donna Q möter svaret på en fråga hon ännu inte har ställt 20

Första manglingen. Om att leva sig in i en katastrof med hjälp av en tesil 24

Om drömmar i drömmen, hur Donna Q känner lukten av flykt och tappar bort sin följeslagare för andra gången 29

Jaget I

Om hur Donna Q och Donna P hamnar på ett sunkigt hotell, och en duell mellan två vildhjärnor på jakt efter en metod 34

Om hur dramat hemsöker Donna Q i natten samt vikten av att hålla fötterna varma 38

Jaget II

Om att berätta eller inte berätta samt hur Donna Q kommer till en avgörande insikt och dödar all spelglädje 42

Jaget III

Andra manglingen. Om opera som musikens pizza, födelsen av ett nytt verktyg, samt levandegörandet av – vadå? 47

Jaget IV

Tredje manglingen. Om en avgörande nyckel samt hur Donnorna hamnar på en säregen tebjudning 56

Jaget V

Fjärde manglingen. Om hur Donna Q och Donna P sågar ner en goebbelsk tall och planterar den igen, närvaron av det frånvarande samt om att improvisera eller inte improvisera kring ett barndomsminne 68

Jaget VI

Om vikten av affekter, sökandet efter det tredje, och hur Donnorna lierar sig med en äggstjuv 76

Om vad som händer när Donnorna vässar sina yxor och provar att öppna några fönster mot världen 82

Jaget VII

Om vad som kan hända när man släpper taget och låter det rätta flyga in 86

Jaget VIII

Om hur Donna Q och Donna P blir vittnen till en ung sångares vedermödor och om vikten av att göra sig blind 91

Jaget IX

Om vad man kan upptäcka med hjälp av glasskålar, hur Donna Q griper efter en hal ål samt räddar ett barn 96

Jaget X

Femte manglingen. Om att boxas eller inte boxas och hur Donna Q äntligen får ur sig vad hon menar 103

Sjätte manglingen. I vilken Donna Q faller offer för en frestelse, möter sig själv i en besjälad spegel och hittar fortsättningen 109

Jaget XI

Slutet på historien 114

Källförteckning 125

Viskningsleken

Jag sår frön till ett drama. Ett drama som ska bli till genom musik.

Jag hänger upp ord i rum med osynliga väggar. Sätter kroppar i rörelse mellan raderna på ett papper. Planterar röster som gråter, skrattar, rasar, manipulerar.

Jag skissar i luft med siktet inställt på den levande gestalt som med tiden ska spira ur det sådda, upphöra att vara ett ting och liksom anden i flaskan lösgöra sig från det skrivna och tänkta och röra sig mot den andra som ett Jag mot sitt Du.

Men att skriva ord som ska levandegöras av sjungande skådespelare och instrumentalister i ett imaginärt rum, är som att så frön i jorden utan att veta något säkert om färgen eller doften på det som ska slå ut i slutändan. En del av yrkesrollen som librettist handlar om att se fram emot och vara öppen för att det färdiga musikdramat kommer att ha en helt annan färg och doft än vad jag kan föreställa mig när jag skriver librettot. Men vad finns det för ett osynligt band mellan fröet jag sår och den fullvuxna, levande plantan? Behöver det finnas ett, eller är fröet bara en plats att börja utifrån, så att vadsomhelst kan förvandlas och bli till vadsomhelst? Och viktigare för mig: Är det den typ av process jag vill fortsätta vara del av? För mig finns ju den levande gestalten redan uppenbarad där i fröet som en fraktal av den utslagna blomman. Lusten att se den spira är min drivkraft. Men under de 25 år som jag har skrivit texter som ska bli till musik, har jag ofta känt mig alienerad när jag har hört och sett slutresultatet. Ofta har igenkänningen uteblivit helt för att plantan har stympats långt innan knopparna har hunnit bildas. Och då återstår oftast bara en känsla av "hur kunde det bli på det här sättet?" Eller, oftare än man kan tro: "Vad blev nu det här?"

Jag ser en videoessä som skildrar flykt och uppbrott och vad som händer när en människa inte har något annat val än att lita till slumpen och välviljan hos den som råkar nås av hennes öde som av en flaskpost. Regissören Ellie Ga associerar till poeten Osip Mandelstam som skriver att poeten alltid vänder sig till en okänd läsare i ett försök att överbrygga ett avstånd. Som när man sänder iväg en flaskpost utan att veta om den någonsin kommer att hittas av någon annan, någon annanstans. Liknelsen får mig att tänka på min egen process. Den långa vandring jag ger mig ut på så snart jag börjar föreställa mig ett drama som ska omvandlas till musik. Hur jag bäddar in möjliga röstliga uttryck i språket. Ger plats för möjliga fysiska handlingar mellan raderna. Sätter upp osynliga väggar för möjliga resonansrum som kan bli till musik. Om jag inte är direkt sysselsatt med att skicka iväg flaskpost så överlämnar jag ändå en slags stafettpinne i form av en text med repliker och scenanvisningar. Först till tonsättaren. Sedan till de andra konstnärerna som bidrar till att de frön jag sått ska omvandlas till en musikteaterföreställning. Gränserna för yrkesrollerna överskrids sällan. Trots att jag är med och skapar ny

musikdramatik i det tjugoförsta århundradet där innehållet i det jag gör alltid bottnar i och föds ur mig själv – något annat vore otänkbart – sker omvandlingen från drama till text, musik, iscensättning, rum och färdig föreställning på ett närmast rituellt, linjärt sätt. Därför kan jag likna mitt arbete som librettist vare sig det rör sig om en originalhistoria eller om jag utgår från en litterär förlaga eller en film, vid början på en slags *viskningslek*. Hur mycket av det jag skriver i mitt meddelande som kommer att suddas ut på vägen, vet jag inte. Liksom brevet i flaskan ibland blir så ansatt av sanden och saltvattnet under den föränderliga färden över haven, att det blir oläsliggjort på vägen. Att skicka iväg ett sånt meddelande är ett risktagande. Det är att vända sig till ett okänt Du långt därborta som ett Jag som måste lämna över sitt väsen och villigt låta sig transformeras på vägen. Utan att veta om det jag hade på hjärtat någonsin kommer att nå fram.

Jag är en dramatiker som skriver libretton till nya operor. Jag dras till det lyriska och skriver med musik som ledstjärna. Mejslar fram de historier, människoöden och känslor som de sjungande skådespelarna ska gestalta med sina röster och kroppar. I opera smälter librettistens och tonsättarens arbete ihop och i slutändan blir allt till musik. Men utan mitt och andra librettisters arbete skulle det aldrig bli några nya operor. Ämnena har hunnit bli många genom åren. Från gisslandramat i *Vargen kommer* som baserades på en verklig händelse, *Sötskolan* som handlade om en flickas erövrande av sin rätt att vara både ”söt” och ”ful”, till *Son of Heaven*, en fri fantasi kring den första kejsaren av Kina som strävade efter att bli odödlig men hade två söner som båda tog livet av sig.^[1] Med flera.^[2] Samarbetet med tonsättarna blir ofta djuplodande och mötet med deras olika tonspråk fascinerande. Men med tidens gång har bristerna i det jag – med risk för att låta raljerande i vissa öron – kallar *viskningsleken*, blivit allt mer synliga för mig. Inte minst blir den ett hinder i den strävan jag delar med många andra operaskapare – att utveckla, och utvecklas genom, konstformen. Viskningsleken handlar förstås inte om någon medveten förvanskning av illvilliga kolleger. Snarare tycker jag mig se att det handlar om en ”fälläsning” av intentionerna i materialet som lätt ackumuleras, särskilt när det gäller nya verk, när det överlämnas från den ena konstnären till den andra. Inte alls förvånansvärt, med tanke på det komplexa samarbete som krävs för att skapa en hybridform som musikdramatik. Men ofta spås förvirringen på av en ambition att få plats för det man gärna kallar sin egen konstnärliga frihet, innan man ens har undersökt de intentioner eller frön som utgjorde själva startpunkten. Och som oftast sammanfaller med det som står på spel för mig. Med tiden har denna viskningslek lett till en intensiv längtan efter att söka alternativa arbetsformer och nya förutsättningar för mitt eget arbete.

[1] *Vargen kommer*, musik Hans Gefors, Malmö musikteater, 1997, *Sötskolan*, musik Karin Rehnqvist, Regionteatern Blekinge-Kronoberg, 1999, *Son of Heaven*, musik Moto Osada, Vadstena Akademien 2015.

[2] Se litteraturlista.

Att utmana viskningsleken – Ett Don Quijoteprojekt

Opera. Jag hatar det.

Som barn plågades jag av att försöka hålla mig vaken under dånande Wagnerföreställningar som aldrig tog slut. Om jag blundar kan jag fortfarande känna de hårda bänkarna uppe på tredje raden. Ariorna som bara fortsätter och fortsätter. Vikingahjälarna som glänser i mörkret. Sångarna utan ansikten, långt därnere, i peruker och fotsida kläder. Än idag kan jag drabbas av svindel och ett lätt illamående inför tanken att se en föreställning av *Den flygande holländaren* eller hela *Ringens*.

Men som vuxen började jag, efter att som dramatiker ha skrivit talpjäser i många år, arbeta med konstarten närmast av en slump och smittades av magin i att skriva text som tonsättaren förvandlade till musik. Vacker, ful, rasande, ömsint, passionerad eller humoristisk musik. Men alltid med de starka känslorna i fokus. Under repetitioner av operor, både med egna libretton och andras, drabbas jag nästan alltid av en barnslig förtjusning över att se hur dramat och texten förvandlas och uppgår i musik, röst och kropp. Men när jag går på färdiga föreställningar fylls jag ofta av en kvalmig olust över genrens upptagenhet av det överdådiga och förfasas – ofta – av det daterade dramat. Det hävdas ibland att så länge det är fantastisk musik kan vi ha överseende med innehållet i det som gestaltas. Särskilt när det gäller de gamla verken som spelas igen och igen. Men det som gör opera till opera för mig är inte musiken i sig utan "storleken" på affekterna. De extrema, ofta på gränsen till vansinniga, affekterna. Födda ur och mellan människor i situationer lika tillspetsade som livet. Och de affekterna bärs av en annan persona inom mig än den som påstår detta i denna stund. Av henne som jag här vill kalla mitt "Operajag". Hon som är "för mycket". Vill för mycket. Känner för mycket. Hoppas och längtar – för mycket. Hon som ständigt kastas och kastar sig mellan ljus och mörker. För vilken allt är på liv och död. En slags Don Quijotegestalt. Heroisk, eldig kämpe (på gränsen till besatt) i ena stunden. Sorgsen idealist i den andra. En som blir modig och rationellt sammanbiten när det är kris. Ängslig eller bara gäspar, när allt är vardagligt vagt. En donna med divalater, dödsföraktande och räddhågsen om vartannat. Hon drivs av sina känslor, ibland så starka att de övermannar henne och styr henne ut och bort. Ibland, får henne att rasera allt hon byggt upp i en enda svepande gest och ge sig ut på sin hästkrake på spaning efter det levandegörande äventyret. Lansen höjd mot all slags flockmentalitet. Vi kan kalla henne Donna Q. Det är med hennes hjälp jag nu vill undersöka mitt eget undersökande. Via hennes resa, jag vill följa spåren av den spaning efter att göra musikdramatik bortom viskningsleken, som jag har gett mig ut på. Bitvis ensam. Bitvis tillsammans med tonsättaren Catharina Backman, två sångare och fem instrumentalister.

Donna Q är alltså en motsägelsefull figur. Berusad av en överhettad tro på sitt eget kall lyckas hon ofta ställa till med både det ena och det andra, i sin kamp

mot väderkvarnarna. Ibland sjunker hon ihop och blir till en plattfisk under tyngden av sina egna ambitioner. Det händer att hennes vandring avbryts av ett ofrivilligt skeppsbrott som, enligt Donna Q själv, hade kunnat leda till drunkningsdöden. En flykt ifrån och en flykt till, över ett hav där det gäller att sjunka eller fortsätta simma, utan att veta om det finns någon att anropa eller möta på andra sidan.

Vi introduceras till Donna Q eller "Mitt liv som opera"

Natt. En vild trädgård någonstans i utkanten av staden. Inte en själ i sikte, förutom månen som blickar ner på mig där jag sitter på en bänk övervuxen med rosenbuskar. Vad betyder det där sneda leendet? Är det medlidsamt? Hånfullt? Månen är mitt enda sällskap i natt. Förutom den där vita, tjockpälsade katten som just tassade förbi och gav mig en lurig blick innan den försvann in i buskaget. Om det ändå fanns lite musik till den här scenen. En djup cellolinje. En ensam ton.

Opera! Vad tjänar det till att fortsätta göra konst som på artonhundratalet? Varför envisas jag med att tro att konstformen rymmer något annat. Något som vi människor behöver, kanske mer än någonsin. Rösten. Den mänskliga. Den levande klangens förmåga att överbrygga avstånd. Utmana förtingligandet som gör oss alla till varandras engångsinstrument och istället skapa ett möte i ett uppflammande Nu. Mellan ett Jag och ett Du. Redan vid den första inandningen vet du att du inte är ensam, sa Sångprofessorn som vet allt som är värt att veta om operarösten. Som jag tjatade om det när vi repeterade. Som vanligt är det Han, geniet X, som ska visa vad han går för genom att skriva sin första opera och jag som ska hålla i tyglarna som den räv jag, Donna Q, har hunnit bli efter att ha författat ett dussintal operalibretton. Men jag ville skaka om dem. Sikta mot deras hjärtan. Vi måste slita av oss skyggglapparna! Riva ner och sticka hål och fråga oss vad och hur och varför. Vad ska vi med hela det här mäktiga bakverket till? Vilka ska sätta i sig det, förutom de redan övergödda? Alla lyssnade och nickade med allvarliga ansikten. Regissören. Sångarna. Instrumentalisterna. Sedan tog Dirigenten över och alla återgick till att göra som de alltid gör. Traggla noter och intervall. Räkna åttondelar och pulsslåg. Jag viskade till mig själv att jag måste ha tålmod. Vara strategisk. Ingen idé att komma farande och vifta med lanser i tid och otid. Men när den berömda Sopranen kom fram i pausen och frågade om det skulle gå för sig att byta ut alla o:n mot a:n i hennes stora aria kunde jag inte låta bli att fräsa till. Sedan gjorde jag en ansats att börja prata om ordens koppling till situationen och rollfiguren. Men, ack nej. Den berömda började flacka med blicken och vände sig till Dirigenten. Inställd på att inte hemfalla till "prinsessan på ärtenläget", upprepade jag min förklaring till varför rollfiguren inte kan byta vokal som man byter smak på ramlösa varpå han, eftersom Dirigenten i nio fall av tio fortfarande är en han, tittade igenom och förbi mig som om librettot vore ett nödvändigt ont som skriver sig självt, gav Sopranen en förförisk blinkning och sa att hon skulle göra som hon ansåg passade hennes röst bäst. För övrigt var det en typisk pausfråga. Sedan övergick han till att med ettrig stämma använda sin dyrbara repetitionstid till att föreläsa för Regissören om varför orkestern måste få överrösta sångarna i den nyss repeterade scenen och hänvisade till vad Tonsättaren hade skrivit i partituret. Tydligt spelade det ingen roll att Tonsättaren, som tyvärr

råkar vara av den sorten som inte har varit död i tvåhundra år, kom springande och exalterat viftade med noterna, villig att ändra alla fortissimon till mezzoforten så att repetitionen av hans musik äntligen fick fortsätta.

Det som står i partituret är lag.

Jag ser mig omkring. Smaken av salt sprider sig i munnen. Tänk att jag sitter här mitt i natten och snyftar. Över en opera. I rosa peruk dessutom och med parasollet, uppfällt. En kamouflagedräkt, bara utfall att. Ja, men rätt vad det är kan det komma någon gående genom dunklet och avkräva mig en seriös hållning eller någon slags kritiskt tänkande.

Om de ändå hade kastat något på mig! Ruttna tomater! Då hade det åtminstone blivit något av det. Något dramatiskt. Men nej. Tomma blickar. Några tillbakahållna gäspningar. En uppmuntrande klapp på armen från den unga Regiassistenten och ett illa dolt skadeleende. För att inte tala om Regissören. TEXTEN röt han. Vit i ansiktet som om jag hade anklagat honom för sexuella trakasserier. Det vet väl minsta barnunge att TEXTEN ÄR JÄTTEVIKTIG. ABSOLUT inflikade Tonsättaren i skydd av Regissörens rygg. Vad skulle jag annars hänga upp tonerna på? Sa han och väjde undan med blicken. Men jag såg nog att han kom ihåg våra duster. "Skriv något bara så jag får börja jobba. Kan du vara klar imorgon? Bra måste det vara. Men ingen berättelse. Det är mossigt. Och absolut inget narrativ. Narrativ är banalt. Jag vill ha något nytt. Men det ska inte betyda något. Folk vill skapa sina egna betydelser. Namnet Emma fungerar inte. Min svärmor heter Emma. Du skriver jättebra. Verkligen. Bara några småsaker. Jag skulle vilja att du stryker det här partiet. Och det här. Kan vi inte lägga in lite krigsposi istället? Vadå bombastiska trumpeter? Skulle jag ta bort trumpeterna, menar du? Är det jag eller du som är Tonsättaren här?"

Katten har kommit ut ur buskaget och slagit sig ner en meter från bänken. Tydligt har den hört min svada. Den tittar på mig med sitt småsluga leende och börjar slicka sina tassar.

"Jag talade om operans potential att vidröra den andra. Skapa en "Jag-Du" relation. Hela ensemblen gäspade och tittade bort."

En djup suck slipper ur mig och får kattens morrhår att darra i vinddraget. Den ser undrande på mig. Så börjar den långsamt slicka sig på magen med sin eleganta, rosa tunga.

"Ja, men jag har ju själv upplevt det" säger jag och spänner ögonen i katten. "Annars hade jag kunnat lämna det här innan jag ens har börjat. Men jag vet att det är möjligt. Många av dem som har gått vilse bland dammiga artefakter och för länge sedan döda, vet att det är möjligt. Då och då. En gång per århundrade. Ta *Orfeo*. Ta *Don Giovanni*. *Rigoletto*. *Wozzeck*. Ta *Written on Skin*. Ta, ta..."

Nu har jag eldat upp mig så mycket att orden stockar sig och ögonen vill tränga ut ur sina hålor. Katten slutar slicka sin snövita päls och sträcker ut ryggen i ett njutningsfullt u. Fortsätter hon sådär är det risk att hon självantänder, ser den ut att tänka.

”Eller ta repetitionen förut idag! Huvudpersonen har varit med om ett krigstrauma och ska uttrycka sin längtan att komma närmare sin fru. Tenoren hade baksmälla och ursäktade sig minst tio gånger för att han inte var i form. Men där, i sprickan uppstod det något. I glappet mellan hans tekniska briljans och det han ville, men inte kunde, få fram. Fattar du? Det handlar om allt det andra, det som ska uttryckas ’med hjälp’ av musiken. Det är där jag måste ta mig in och påverka. Om jag ändå hade en vapendragare! Någon att dela bördan med. En syster eller bror som tänker som jag.”

Nu har katten fått nog. Huggtänderna blir synliga i en stor gäspning. Så krymper den ihop till en vitlurvig boll och rullar bort i mörkret.

Jag blir sittande där jag sitter.

Vem ska jag nu prata med? Och vem är jag att ta ledningen i kampen mot väderkvarnarna? Folk är förtjusta i sina guldfoajéer och kristallkronor och röda sammetsstolar. Jag är född i fel tidevarv, helt enkelt. Eller på fel planet. Dessutom är jag varken musiker eller tonsättare. Bara en dramatiker i ett allt hårdare, post-dramatiskt klimat.

Jag håller andan. Någon spelar dragspel. Mjuka, smeksamma toner flyter genom mörkret. Stryker mig över kinden. Det är som om slingan av toner vill säga mig något. Att jag inte får ge upp. Inte nu. Någonting står på spel. Något större och vackrare som uppmanar mig att höja lanser till dess försvar.

Ton för ton, andetag efter andetag, fylls jag av beslutsamhetens uppfordrande puls. Med ett skutt är jag uppe från bänken, tar rullväskan i ett fast grepp och lämnar parken med raska steg.

Om hur Donna Q möter sin guru, inser allt och tappar bort det igen

Salen är stor. Av lukten att döma, ett bortglömt bibliotek. Mina steg ekar när jag går över det kalla stengolvet. Från golv till tak är väggarna täckta med böcker vars levande innehåll för längesedan har tystnat. Jag går raka vägen fram till en hylla, drar ut Bubers verk *Jag och Du* och öppnar boken. Orden lösgör sig från sidorna. Jag försöker lyssna till dem, ett i taget, men de börjar viska och surra i mun på varandra. Rätt vad det är slås jag av en samlad tanke.

”Levandegörandet!” hör jag mig själv ropa ut i den täta tystnaden. Jag skyndar bort till den rödhåriga bibliotekarien som står bakom disken insvept i en svart sjal.

”Buber?” Hon synar mig skeptiskt uppifrån och ner. ”Det var inte igår han fick besök.” Hon ber mig hälsa honom – om han nu fortfarande är vid liv – att om han inte gör något åt alla sina flammande meningar som flyger runt och vägrar hålla sig inom sina givna ramar, kommer hon att kalla på Anticimex. Jag lovar att framföra hälsningen, vilket jag genast glömmer, och tar trappan upp till vinden.

I slutet av korridoren står en dörr på glänt.

Jag rättar till peruken, tassar fram till dörren och blir stående. Äntligen. Nu är stunden inne när jag ska få träffa den stora tänkaren böjd över sitt skrivbord, i skenet av ett flämtande stearinljus. Jag drar ett djupt andetag och knackar på. Inte ett ljud. Jag drar försiktigt upp dörren och tittar in. Böcker ligger uppslagna på skrivbordet. Bredvid dem andas ett nästan nerbrunnet ljus. Men ingen Buber. Jag smyger försiktigt fram – och hoppar till vid ljudet av några svaga men insisterande knackningar under mig. Som ljudet av en hackspett. Under bordet, på en matta, sitter Buber med korslagda ben och under det långa skägget skymtar en haklapp. Framför sig har han staplat en trave böcker som får tjänstgöra som bord. Med djup koncentration och långa, känsliga fingrar plockar han försiktigt bort skalet från ett ägg.

”Sitt, sitt”, säger han och ger mig en blick så bländande att jag vinglar till.

Jag får ur mig ett tack och ser mig omkring. Efter ett ögonblicks tvekan slår jag mig ner mittemot honom på golvet, också jag med korslagda ben.

Buber plockar försiktigt bort en millimeterstor skalbit, med ömsinta fingrar. Jag följer hans rörelser, skalbit för skalbit. Är ägget lös- eller hårdkokt? Jag kan skymta den intakta, skälvande hinnan över äggets innandöme. Otåligheten växer. I den här takten kommer det att ta hela dagen tills jag kan börja ställa mina frågor. Jag sneglar på det yviga skägget som täcker munnen som en vildvuxen gräsmatta. Hur ska han få in skeden mellan läpparna utan att gulan fastnar i de spretiga stråna? Jag ser mig omkring. Inga servetter. Ingen handduk. Bara böcker från golv till tak.

Buber betraktar fundersamt ägget.

”Jag och du”, mumlar han. ”Förr eller senare kommer du att tala om för mig hur jag ska äta dig.”

Jag tittar på de långa, sirliga fingrarna som rör sig över äggvitans nästan genomskinliga yta. Under lyser det svagt gult. Och med ens svävar den gamle någonstans ute i universum med planeten jorden mellan sina fingrar, skorpan avsliten. Vilket ögonblick som helst kommer silverskeden att tränga igenom den tunna hinnan som skiljer fast från flytande och Buber kommer att sleva i sig den solgula magman.

Jag ser från skeden till Bubers nerböjda huvud. Hela hans väsen koncentrerat på detta enda.

En skälvning. Något rör sig under ytan. I nästa stund mörknar det gula. Vitan darrar till, grumlas, spricker upp och ut tränger ett flaxande, pipande fjädertrassel – en kyckling!

Vi är båda på fötter på en sekund. Pipande, kacklande flyger det nykläckta livet runt i rummet på ostadiga vingar. Vi måste ropa till varandra för att överrösta den uppskrämda varelsens desperata försök att hitta sin väg ut.

”Fönstret.”

”Vilket fönster?”

”Där. Bakom högen med Talmud.”

”Varför så många?”

”Det finns många versioner.”

Buber räcker mig den översta boken. ”Stapla dem på varandra! Vi måste få upp fönstret, innan den krossar sig själv mot rutan.”

Jag fumlar med böckerna samtidigt som jag försöker hålla balansen på det skrangliga bordet som jag har hoppat upp på. Det hörs ett krasande ljud, följt av en duns. Sedan blir det tyst.

Bävande, vänder jag mig om. Buber står mitt på golvet, händerna formade till en skål. ”Öppna fönstret”, säger Buber med darrande röst.

”Lever den?”

”Vet inte.”

Vi har båda sänkt rösten till en viskning.

Äntligen får jag upp den rostiga haken. Morgonluften strömmar in. Först nu märker jag att jag har slutat andas.

Buber tar ett rosslande andetag och i samma stund spritter det till i hans händer. Hoppet i våra ögon rusar varandra till mötes. Kycklingen burrar upp sina vingar, ruskar på huvudet och i en vinglande, klumpig rörelse cirklar den ett halvt varv runt rummet, stannar upp i luften som för att ta sats och stört dyker ut genom fönstret. Vi står orörliga. Efter en evighet blir den gula fläcken synlig ovanför fönsterkarmen. Tillsammans, följer vi den med blicken där den krymper bort mot den bleka himlen och blir till en prick, till ingenting.

Jag drar igen fönstret och kliver ner från bordet.

"Så, vad var det du hade på hjärtat?" Buber tar min arm och leder mig in i rummet.

Jag försöker komma ihåg vad det var jag ville fråga honom om. Alla om och men och å ena sidan och å den andra. Men jag minns ingenting.

"Vi gjorde vårt yttersta."

"Det gjorde vi."

"Den klarar sig."

"Det måste den."

Våra blickar faller samtidigt på bitarna av äggskal och blod som ligger kvar på bordet. Där vi står, sida vid sida, omslutna av miraklet vi just har varit med om, han och jag, partners i ett livsskeende, är det med ens som om jag förstår allt. När jag skjuter igen dörren bakom mig och går genom korridoren ekar några av Bubers en gång nerskrivna dialog, inför mitt inre öra.

"Vad lär man alltså känna av Duet?"

"Ingenting alls. Ty man kan inte lära känna det."

"Vad vet man alltså om Duet?"

"Bara allt. Ty man vet inte längre något enskilt om det."

Om hur Donna Q möter sin följeslagare Donna P och kommer med ett förslag hon inte kan stå emot

Ägg blir kyckling. Drama blir ord. Ord blir ton. Ton blir kropp. Jag stormar gatan ner med rullväskan skramlande efter mig. Det är där det sker, tänker jag och fiskar upp mobiltelefonen ur rockfickan. I själva *transformationen*. Enligt en ordbok av många: "En påtaglig förändring i form, uppträdande eller sätt att te sig." En påtaglig förändring, viskar jag om och om igen till mig själv. En förändring som går att ta på. Lyssna till. Lukta på. Ändå finns kycklingen redan där, dold i ägget. Ordet, dolt i dramat. Tonen, i orden. Eller ännu mer, i den känslomässiga "rörelse" som skapas mellan orden. Allt finns förberett. Men det är där, i transformationsögonblicket, det sker. Där, som liv föder liv, formas om, blir till något annat. Det är där, ur mötet med "något", vad det än är, som en påtaglig förändring av detta något sker, blir till något mer och får liv. Med andra ord: Utan möte med detta något blir det ingen transformation och inget levandegörande.

Utän att jag vet hur det har gått till har jag nått fram till en korsning där vägen delar sig i tre. Jag tvekar. Nattens svärta har långsamt späts ut i en blånande gryning. Bakom ett berg sticker solen upp sitt yrvakna ansikte. Åt vilket håll ska jag fortsätta? Svetten lackar längs ryggraden och en konstig känsla under foten får mig att småhåla fram. Typiskt. Skosulan håller på att lossna. Jag får sätta mig här på stenen och undersöka saken. Oj! Sulan släpper som en ostskiva. Det här börjar bra. Hur ska jag kunna följa vägen dit den leder mig när jag inte ens har ett par ordentliga skor? Även rullväskan har sett bättre dagar. Det vänstra hjulet har slutat snurra och dragkedjan fastnar varje gång jag försöker dra igen den. Vad är det som ligger här, hopknycklat i fickan? En femhundralapp. Inte mycket till resebudget när man ska ge sig ut på en operaexpedition. För att inte tala om att jag inte vet var jag ska sova i natt. Dessutom vet väl alla att ingen bryr sig om texten i en opera. Ingen hör ju ändå vad sångarna sjunger. Som tur är finns det textmaskiner numera där man kan skriva in vad man vill att den ska betyda, som Chefen för Det Stora Operahuset sa i en paneldebatt.

Molnen står stilla. Inte ett blad som rör sig. Konstigt. Jag tror faktiskt att jag saknar katten från igår. Den hade inte mycket till övers för min högstämda klagan, men ändå. Den var trevlig som sällskap. Jag ser ut över landskapet där de tre stigarna ringlar bort åt varsitt håll.

I morgondimman avtecknar sig ett tiotal rektangulära former med vingar. Bakom och ovanför, hägrar något som ser ut som... ja faktiskt... ett operahus. Jag snurrar på mitt parasoll. Några daggdroppar glittrar i gryningsljuset. Jag längtar hem. Fast åt vilket håll hem ligger har jag ingen aning om.

En tonslinga får mig att räta på kroppen. Dragspelet igen. Ljudet kommer från skogsgläntan. Tonerna brer ut sig i långa, skimrande penseldrag. Jag reser

mig från stenen och smyger försiktigt närmare. Under ett träd sticker ett par långa jeansklädda ben fram och slutar i ett par boots. Konturerna av en kvinnogestalt vaggar lätt fram och tillbaka och försvinner upp mellan grenarna. Ett ansikte lyser fram ur bladverket. Vitt hår. Ett drömmande leende vilar på de rödmålade läpparna. Hon ser ut att njuta av sitt spel. Tonerna dansar ut över landskapet nu, ystra och leklystna. Och med ens vet jag vem hon är. Att jag inte kände igen henne på en gång! Hennes egensinniga sätt att spela på dragspelet. Trumma på det. Få det att väsa, kvida, jama som en katt.

”Donna P, inte sant?”

Hon ger mig en klurig blick. Konstigt nog verkar hon inte det minsta förvånad över att möta mig, Donna Q här.

”Jag är ingen komphund, bara så du vet.”

”Komphund?”

”Ja men, du vet vad jag menar. Om det är en sån du är ute efter får du leta vidare.”

Med en stolt knyck på nacken faller hon ihop dragspelet som en solfjäder, slänger det över axeln och börjar gnolande vandra iväg längs stigen som leder västerut, med reflexerna från de gröna örhängena blixtrande i morgonsolen. Hon har inte hunnit många steg förrän hon har mig i hämlarna.

”Vad sägs om att komponera en opera... fast på ett annat sätt... mer tillsammans... ja, kanske inte en opera direkt. Och inte direkt komponera. Det handlar mer om att utmana gränser. Utforska. Hitta nya sätt att samarbeta. Jag tänker mig att dramat ska handla om gränser, både yttre och inre. Och flykt, både inre och yttre. Släppa in och stänga ute. Och så vill jag jobba med skisser. För att hitta de dramatiska nycklarna. Eller snarare – transformationen av dem. Jag tror det är själva ledtråden. Nej, jag vet! Synliggöra hur de dramatiska nycklarna kan transformeras till musik. Och röstligt agerande. Vidga uttrycksmedlen. Se hur tal kan övergå i sång. Sömlöst. För att uttrycka ett innehåll. Komma bort från ett allenaå-dande operaidiom. Du fattar vad jag menar...?”

Jag måste hejda mig för att inte tappa andan. Donna P har lagt huvudet på sned och tittar på mig med ett vänligt, lite ifrågasättande leende. Hon påminner mig om någon jag nyligen har träffat. Själv känner jag att jag inte får fatt i de rätta orden. Så fort jag försöker få dem till att uttrycka vad jag är ute efter, börjar de kränga sig ur mitt grepp som hala ålar.

Men Donna P:s blick hänger kvar.

”Du vill att jag ska komponera en opera?”

”Ja, fast utan komphundar! Och utan cirkuskonster. Den dramatiska kärnan. Nerven. Det är den jag är ute efter. Göra något som verkligen angår. Skapa ett ’Jag-Du’ möte.”

”Jag-Du?”

”Jag-Du.”

Vi ser tysta på varandra, gripna av stundens allvar.

”Och så vill jag jobba med sångarna och instrumentalisterna i ett tidigare skede. Skriva textfragment. Göra nedslag i det dramatiska innehållet. Som vi utforskar musikaliskt. Alla ska vara delaktiga i att bära dramat.”

”Så du vill alltså att jag ska komponera en opera?”

Jag nickar, stumt. Hon ser på mig ett ögonblick. Så sträcker hon fram handen och jag griper tag om den innan hon hinner ändra sig. Vi omfamnar varandra under glädjetjut, medan trädet slår ut i små ljusgröna blad och rosa blommor skjuter upp och vecklar ut sig och blir till ett enda rockande, stampande, trippande och klampande bakom oss.

Men vi har inte hunnit gå många steg i riktning mot den öppna horisonten, förrän vi råkar i luven på varandra.

”Om den här vägen inte leder till ett möte med en publik, är det ingen idé.”

”Hur ska jag veta vart den leder?”

”Jag kan väl inte vara din följeslagare om du inte vet vart vi är på väg.”

”Vet och vet. Det är ett öppet utforskande.”

”Men vilken är min roll? Jag tänker inte vara till för att förverkliga din vision, bara så du vet!”

Jag skyndar argt på stegen så att hon hamnar en bra bit efter mig. Är det här ett misstag? Donna P verkar ha sin egen agenda. Sina egna drömmar. Allt prat om vad det ska leda till innan vi ens har börjat. Hur ska jag klara av att uppfylla hennes förväntningar? Är det ens mitt ansvar? Kanske är det bättre att vi går skilda vägar redan här, innan vi går bort oss i ett snårigt ingenmansland och blir utelämnade till varandra på riktigt.

”Vi kanske ska tänka om...”

Jag vänder mig om. Donna P syns inte till någonstans.

Om att ta det man har, fysikalisk poesi och hur Donna Q möter svaret på en fråga hon ännu inte har ställt

Jag hittar henne i köket där hon står och hackar grönsaker. Vems kök? Jag känner igen den slöa, kantstötta kniven och den mönstrade skärbrädan. För övrigt känns interiören som minnet av något jag drömt. Röda köksskåp. En palm utanför fönstret. På väggen ett fotografi på två barn som leker med en drake på en strand. Donna P skär en paprika i millimetertunna strimlor.

”Jag trodde vi var på väg...?”

”Lunch först.”

Jag räknar till tio och ser ut genom fönstret igen. Bortom ett tjockt grått molntäcke spricker himlen upp. Stråk av ett obestämt, tidlöst ljus silar ner. Lunch. Då måste det vara dag. Jag drar upp kylskåpsdörren.

”Det finns ingenting att äta här.”

”Kallar du det här ingenting?” Donna P pekar med kniven på några överblivna grönsaker som hon måste ha grävt fram ur kylskåpet.

Jag ser dystert på medan hon börjar hacka en morot. Själv hade jag föredragit om vi hade slagit oss ner i solnedgången på en pittoresk krog i en avlägsen bergsby med varsin tallrik doftande pasta och ett glas vin, men en operaexpedition kräver tydligen sina uppoffringar. Jag kavlar upp ärmarna och ger mig på en lök som har sett bättre dagar. Medan ögonen fylls med tårar tänker jag med ens på en clown som blev övergiven av sin kvinna och stod i köket och hackade lök. Och det hjärtskärande i att han inte kunde bestämma sig för vad som fick honom att gråta, kvinnan eller löken.

En stund senare sitter vi båda vid bordet med varsin tallrik rykande het soppa. Jag för skeden till munnen.

”Vilken metamorfos! Vad hade du i?”

”Lite salt. Lite chili. Några droppar citron.” Donna P tar en sked soppa och blindar. ”Mmmm... man får ta det man har.”

”Precis!” Jag får svårt att sitta kvar på stolen. ”Alla uttryck är rätt om de strävar efter att ta fram essensen. Och för att kunna göra det måste vi identifiera de viktigaste beståndsdelarna. Moroten, kanske? Tomaterna. Är chilien en nyckel ingrediens för att det ska bli just den här soppan? Saltet? Löken? Det skulle behöva undersökas. Låta alla ingredienserna samspela i soppans tjänst, om du förstår vad jag menar.”

”Soppans tjänst?”

”Exakt! Tal och sång. Morötter och lök. Alla uttryck är möjliga så länge syftet är detsamma. Att ta fram just den här soppan. Rörelsen i just det här dramat. Det gäller även språket. Särskilt det lyriska. Jag har tänkt en del på vilken slags poesi jag vill arbeta med i vår opera. Jag kallar den *fysikalisk*.”

”Hurdå fysikalisk? Akta så att du inte spiller!”

”Konkret. Och kroppslig. Ta bara den här raden ur *Woyzeck*: *’Människan är en avgrund, det svindlar när man tittar ner.’*”

”Bilder, menar du. Det gillar jag. Komponera bilder.”

”Mmmm...fast plastiska bilder.” Jag visar med fingrarna.

”Ok, då. Plastiska bilder.” Donna P härmar mitt spindellika sätt att röra på fingrarna. ”Kaffe?”

Jag hör inte. Jag har just fått syn på en lysande röd måne utanför fönstret. Den stiger långsamt på himlavalvet, stor och överklig. Någonstans inifrån lägenheten hörs en olycksbådande, uppåtgående skala.

”Hallå! Ville du ha kaffe, eller...?”

Men jag är redan på väg för att ta reda på varifrån musiken kommer. Korridorer med tomma rum avlöser varandra och genom varje fönster ser jag den blodröda månens tysta klättring. Någonstans i närheten finns svaret på en fråga jag ännu inte har lyckats ställa. Den har med den plastiska bilden att göra. Det känner jag på mig. Nu gäller det att hålla i tråden innan musiken tystnar och jag tappar bort den igen.

Korridoren mynnar ut i ett stort, kyligt landskap. Vid randen av en skogstjärn lyser en vit flygel fram ur gryningsdunklet och böjd över tangenterna, avtecknar sig en figur. Ser jag verkligen rätt? Ja, det är han. Alban Berg. Med partituret uppslaget framför sig provar han ut en sekvens av toner, om och om igen. Han tittar upp och låter blicken landa på mig. Men han ser mig inte. Blicken är vänd snett inåt och bort.

”*Se så röd månen går upp...*” sjunger han långsamt med ljus, bävande stämma. ”*Som ett blodigt knivblad...*” svarar han sig själv med en annan, dovare stämma som ger mig gåshud över hela kroppen.

”Förlåt om jag stör...”

Men Alban Berg har sjunkit ihop igen över tangenterna och provar samma skala i ett annat register. På himlen syns den olycksbådande månen långsamt stiga i takt med tonerna. Han drar till sig en penna och mejslar omsorgsfullt ut något i partituret. Jag tar mod till mig – jag är trots allt ute på en operaexpedition – tar ett kliv genom den sumpiga terrängen och lutar mig så långt fram över hans axel jag kan.

”Några frågor bara, jag vet att du är en upptagen man. Men hur förhåller du dig till Büchners pjäs? Vad ur pjäsen tar du vara på i ditt komponerande? Det ödesbestämda i de sociala villkoren? Den kusliga tonen? Övergivenheten mellan raderna? Hur påverkas du av blandningen av realism och expressionism? Det fysiska i språket? De drastiska metaforerna? Hur gör du musik av dem? Du har sagt någonstans att du bara har velat göra musik av Büchners poesi. Vad menade du med det?”

Rösten tar slut och jag inser att jag har glömt andas.

Berg sitter som bedövad. Så stryker han bort några hårtestar ur pannan och viftar matt med handen bortåt träden till. ”Fråga någon där borta.”

Han återgår till att spela samma skala och jag tittar åt det håll han pekade. Först nu ser jag att det finns andra människor i dunklet. En man och en kvinna står lutade mot en stolpe. Hon, barfota, i en enkel röd klänning. Han, i en säckig soldatuniform. En bit bort spelar några barn kula, klädda i trasor. Några andra hoppar hage. Bakom dem hänger något stort från en gren. Jag spärrar upp ögonen. Jo. Jag ser vad jag ser. En hängd man, fortfarande dinglande i sin snara. Mitt i alltihop står en tom säng. Nej, inte tom. En svag rörelse blir till en blek gestalt, så papperstunn att man skulle behöva en stekspade för att flytta den. Jag går försiktigt fram till sängkanten. Ett levande mansskelett. Ansiktsdragen är uråldriga, munnen ett gapande hål. Han andas med rosslande andetag.

Jag tar hans beniga, iskalla hand i min och böjer mig närmare. "Vatten...?"

Han nickar mödosamt och jag skyndar mig att gräva fram min vattenflaska ur ryggsäcken. Den är påfylld. Hon tänker på allt, den kära Donna P.

Den döende dricker en klunk. Greppet om min hand hårdnar. Tydligt försöker han samla sina sista krafter till att säga något.

"Kniven..." viskar han.

Jag ser mig omkring. "Vilken kniv?"

Mannen som jag med ens förstår måste vara han, Büchner själv, höjer sin darrande hand en aning och försöker peka. "Där... barberaren..."

Jag tittar åt den hängda mannens håll. I samma stund förändras allt. Mannen kvicknar till, sliter av sig snaran, landar på marken och drar fram en kniv. Den skär genom luften med ett snitt och landar i den uniformsklädda mannens hand. Woyzeck! Att jag inte såg det från början. Den hopsjunkna kroppen fylls av vibrerande, ångestladdat liv och som i trans stöter han kniven i kvinnan i den röda klänningen. Hon skriker till som ett sårat djur. Så är det över. Hans älskade Marie. Dödad med ett enda hugg. Gestalterna bleknar bort. Den sista jag ser är Berg, vid pianot, som fortsätter att spela sin skala, innan även han slukas upp av morgondimman.

Fylld av ett bubblande jubel, rusar jag tillbaka genom korridoren.

"Barberaren! Kniven! Jag såg alltihop med egna ögon. Och den blodröda månen som klättrade upp på himlen. Büchners ord *berättar* inte. De är. Och de framkallar hela dramat. Woyzeck. Marie. Deras förtvivlade, förtvinande kärlek. Berg sjöng replikerna medan han arbetade..."

När jag äntligen står framför Donna P igen är jag så andfådd att jag knappt får fram orden. "Det är det jag menar med den fysikaliska poesin. Den blir *levandegjord* genom musiken, så påtagligt och fysiskt att man känner den mot sin egen hud. Här. Nu. Den fattiga barberaren. Han som mördade sin älskade. Efter en psykisk kollaps. För att hon hade varit otrogen. Han var där. Hängd. Och Büchner. Han ville visa mig. Det var där allt började. Ur barberarens levandegjorda öde."

Donna P är mitt uppe i att fästa små miniklädnypor på stallet på en gammal fiol. Hon rycker på axlarna. "Och?"

"Ja men det är ju en av de viktigaste dramatiska nycklarna här! Aj!" Jag fäktar så vilt med armarna att jag råkar slå till mig själv. "*Resonansrummet*. Det är ur det

som både språk och musik uppstår. Jag såg det med mina egna ögon. Berg var inte ensam när han komponerade. Woyzeck. Marie. Büchner. Barnen. De var där, allihop. Men det var först när barberaren slängde kniven till honom som allt fick liv och Woyzeck kunde sticka den i Marie.”

”Och?” Hon knäpper på strängarna och lägger örat mot fiolen. ”Vad har allt det där med Bergs musik att göra?”

”Jo men allt finns ju redan där, i Büchners två rader. ’*Se så röd månen går upp. Som ett blodigt knivblad.*’ Som i en buljongtärning med extra allt. Och det, just det, måste han, Alban Berg, återuppliva och *göra till sitt* för att kunna komponera musiken. Inte undra på att han höll på i sex år. Och allt det måste sångarna och musikerna i sin tur göra till sitt för att det ska kunna nå fram till någon annan. Ja, för att alla i publiken ska kunna göra det till sitt. Det måste vara det han menade när han sa att det enda han ville var att göra musik av Büchners poesi. Och det är det vi ska göra. Min uppgift är att skriva ett drama så fyllt av resonansrum och fysikalisk poesi att du och artisterna kan möta det utifrån er själva. Era egna associationer. Upptäcka era egna sätt att omvandla dem till musik. Men frågan är hur jag ska göra dramat till mitt och du till ditt? Och vilka ska vi jobba med? Var har du fått fiolen ifrån, förresten?”

”Den kom till mig, bara.” Hon lägger omsorgsfullt ner de överblivna klädny-porna i sitt glasögonfodral och gräver fram en tesil ur en innerficka. Hur många fickor har hon egentligen i den där slitna rocken? Ur ytterfickan fiskar Donna P upp en liten skål av metall och börjar undersöka hur det låter om hon slår mot den med tesilen.

”Klädnypor och tesilar. Vad ska vi med allt det där skräpet till?”

”Du får väl se”, säger hon och ler sitt outgrundliga leende.

Första manglingen. Om att leva sig in i en katastrof med hjälp av en tesil

”Fysikalisk poesi eller inte. Hur ska en sån som jag, som lever i min trygga lilla bubbla, kunna förstå hur det är att tvingas klippa alla band och fly över havet?”

Donna P och jag har slagit oss ner på våra rullväskor på en perrong i väntan på ett tåg. Jag lyssnar otåligt på hennes svada. Varför måste hon komma med tveksamheter och förbehåll hela tiden? Till skillnad från henne tror jag inte att det är så svårt. På sätt och vis är vi alla flyktingar. Gäster hos verkligheten. Vem som har satt oss i rörelse och varför är oklart. Hur skulle det vara att vara någon annan? I en annan tid? På en annan plats? Om jag vore hon eller han, hur skulle jag känna? Hur skulle jag handla? Vad i henne eller honom, är egentligen bara en variant av mig själv? Vem har ”rätt” att berätta vems historia? frågar allt fler. Som om historier vore någon slags egendom. Men om man bara har ”rätt” till sin egen dom, till att höja rösten kring det man själv har varit med om ”på riktigt” – vad händer med fantasin? Och med den allvarligaste av lekar på vilken all medkänsla bygger – föreställningsförmågan? Nej, det måste finnas en annan väg. Något för alla lika som gör att vi kan leva oss in i den andres situation och ge den röst, utan att nödvändigtvis ha erfarit den själva.

Försiktigt, som om det vore en hemlig sten inbörad i handflatan, inte helt säker på att jag vill visa den, börjar jag prata om dramat som än så länge bara finns som en vag skiss inom mig. Två skepnader, en man och en kvinna, som rör sig under samma stjärna. Kvinnan som har flytt över havet och flyter iland på en strand. Mannen, en ensam själ, som hittar henne. Hans uppgift är att hålla stranden fri från döda kroppar. Men hon lever. Och hon vill hitta sin bror. Nu måste hon få mannens hjälp att ta sig vidare. Men han vill inte. Det ingår inte i hans jobb.

Donna P skakar på huvudet. ”Jag kan inte identifiera mig med den mannen.”

”Han är en helt vanlig man, lite rädd bara.”

”Men varför vill han inte hjälpa henne? Hon har nästan drunknat. Det är inte trovärdigt.”

En kvinna kommer klapprande längs perrongen. Trots den bitande luften har hon inga strumpor och fötterna är rödfrusna. Hon stannar till vid oss och sträcker ut en vädjande hand.

”Lite pengar. Köpa mat...”

Donna P gräver upp en femkrona ur rockfickan. Kvinnan gör en missnöjd grimas och skramlar uppfordrande med de mynt hon har i handen. Jag ger henne en femkrona till. Och en tvåkrona. Sedan försöker jag ignorera henne. Kvinnan granskar mynten.

”Till barn. Mycket sjuk.”

Jag skakar på huvudet och vänder sidan till, men kvinnan håller kvar handen.

Donna P tittar rakt på henne.

”Vi har inte mer pengar nu, ok?”

Kvinnan gör en ilsken gest mot huvudet och släntrar iväg.

”Hon kunde åtminstone sagt tack.”

”Eller hur? Det är inte som att vi är miljonärer.”

Vi kastar oss in i en hetsig dialog om ligor och organiserad brottslighet och fingret och hela handen. Upptagna av att bekräfta hur överens vi är, hör vi inte högtalarrösten som ropar ut att tåget vi skulle med strax kommer in på ett annat spår.

Donna P skjuter upp från sin väska, slänger dragspelet över axeln och rusar mot trappan. Jag försöker hålla jämna steg med henne men snubblar hela tiden på min trasiga skosula. Vi hinner precis kasta oss på tåget och sjunka ner på våra platser när tåget börjar rulla. Gata för gata, hus för hus, glider staden långsamt bort bakom oss.

Donna P är den som först bryter tystnaden. ”Ja, men tänk om hon hade fått som hon ville. Då kanske jag hade tagit med henne hem. Låtit henne sova på min soffa. Ja men, man kan ju inte bjuda in en människa på middag och sedan bara låta henne gå hem och lägga sig i någon port. Jag hade säkert frågat henne om hon behövde stanna någon dag. Sagt att hon fick ta det hon behövde ur min garderob. Ja, men var ska man sätta gränsen? Det är såhär det blir när ingen tar ansvar. Vad är det du skriver?”

Medan hon har pratat har jag börjat skriva ner en textskiss i rasande fart i den röda anteckningsboken.

Visst.

Jag kan ta med dig hem.

Ge dig en madrass och en filt.

Imorgon behöver du stanna en natt till.

Jag kan ge dig min säng och ta madrassen själv.

Två dagar. Du behöver vila ut.

Tre dagar, fyra. Det är inte mer än rätt.

Den femte vill du byta till nåt rent.

Visst.

Gå igenom min garderob.

Ta allt du vill och lite till.

Den sjätte dagen ger jag dig pengar till ett par nya skor.

Den sjunde en biljett härifrån.

Den åttonde behöver du en plats att kalla din.

Den nionde har du glömt att du ville till din bror.

Jag ger dig mitt rum och flyttar ut i köket.

Du får dela mitt hem så länge du vill.

Men det räcker inte, du behöver ett löfte.

Jag lovar dig min frimärkssamling, mina sköldpaddor, min ensamhet.

*Det räcker inte.
 Jag lovar dig allt jag har och lite till.
 Plats för dina drömmar,
 dina Gudar, din familj.
 Det räcker inte.
 Du behöver mitt nu och min framtid, allt
 jag gör, allt jag rör, allt jag är.
 Marken jag går på, luften jag andas.
 Du kräver att...*

Ett ilsket barnskrik får mig att hoppa till.

"Sluta Leo!"

Snett emot oss, på andra sidan gången, sitter en man med askgrått ansikte och betraktar oss buttert bakom ett par tjockbågade glasögon. Bredvid sig har han en tårögd, långhalsad dam med rödfärgat hår som tuggar tuggummi. Då och då rättar hon till en rävboa kring halsen. I kvinnans knä sitter en trumpen pojke med tjocka kinder och nerdragna mungipor och stoppar i sig chips.

Vi tittar på varandra. Det är tydligt att Leo inte har mycket till övers för poesi. Dessutom kan den här knappast kallas fysikalisk. Men Donna P tar upp mobiltelefonen och fotograferar texten.

"Det här vill jag komponera."

"Vänta nu. Inte komponera."

"Varför inte?"

Vad ska jag svara? Jag tänker på sångarna och musikerna som vi ska försöka få med oss på vår expedition. Om jag inte ens kan förklara för Donna P vad det är jag söker...

Hon fiskar upp ett läppstift och en spegel ur väskan. "Ibland tänker jag såhär", säger hon efter några sekunder och betraktar sina farligt röda läppar. "Vill Donna Q ens ha någon musik?"

"Klart jag vill ha musik. Din musik! Men den måste utforskas först."

"Vad exakt är det du vill utforska?"

"Kopplingen till dramat. Innehållet. Jag vill se om sångaren kan jobba mer som en skådespelare. Förankras i materialet. Göra texten till sin. Och det... innan en enda ton har komponerats."

"Du menar att sångarna ska komponera sina egna stämmor?"

"Absolut inte! Det ska du göra. De ska utforska innehållet med sina egna uttrycksmedel."

"Genialt, Donna Q." Hon lägger armarna i kors. "Hurdå, om man får fråga?"

"Improvisation...?"

"Improvisation? Du menar varianten 'Gör något bara!'"

"Nej, nej, nej! Jag menar, jag menar... ja vad menar jag egentligen?"

Jag känner hur jag blir alldeles tom i huvudet. Donna P släpper ner armarna

och lägger huvudet på sned.

”Du har bra idéer”, säger hon lent. ”Men du har noll koll på hur man komponerar musik.”

Jag sjunker tillbaka mot sätet. Jaha. Så är vi där igen. Hur jag än gör kan tonsättaren alltid slå mig i huvudet med sitt musikaliska hantverk. Säger att jag vet för lite. Om former och skalor. Harmonier och rytmer. Stilar och stilbrott. Vilket är sant. Men är det verkligen det som det här handlar om? Det musikaliska tecken-systemet? Visst finns det en mekanik som måste fungera. Inget hus kan byggas på luft. Ingen soppa blir smakrik utan löken, sellerin, morötterna. Men utan väven i det innehåll som ska uttryckas, faller det musikdramatiska bygget sönder i enskildheter som delarna i en mekanisk docka.

Medan landskapet virvlar förbi, osorterat och formlöst, känner jag hur jag surnar till alltmer. Donna P har gett sig iväg från hus och hem för att utforska okända territorier tillsammans med en dödsföraktande librettist. Hon säger att hon vill samarbeta. Det vill hon inte. Hon vill leka själv. Jag ska leverera texter som hon ska vrida och vända på som hon vill. Säger: Ta bort lite här. Skriv till lite, där. Ingen är intresserad av mina visioner om operans utvecklingspotential.

”Om det fanns en musikalisk plattform”, fortsätter hon efter ett århundrade av tystnad. ”Då kanske det skulle fungera.”

”Äh, strunt samma”, fräser jag och blundar. Så skönt det vore att vända om. Gå ur min tilldelade roll. Släcka den tvingande passionen och rulla ihop mig vid livets fötter som en spinnande katt.

Vi sitter tysta i fyra hus till.

”Bara en sak till”, säger Donna P försiktigt.

Jag öppnar ögonen.

”Vakten du berättade om. Jag tror jag börjar förstå honom...”

Mot min vilja känner jag hur jag lystrar till.

”Vad är det du börjar förstå?” Jag måste lägga band på mig för att inte låta för intresserad.

”När det står någon framför en sådär. Och inte ger sig.”

Hon trummar fundersamt med fingrarna mot handstödet. ”Utforskande med den egna rösten. Improvisationsinstruktioner för instrumenten. Och ljudobjekt.”

”Ljudobjekt?”

Nu är det jag som förvandlas till ett obstinat frågetecken.

”Ja, som med morötterna och löken.” Hon drar av sig sin högra stövel och börjar trumma med den mot sätet. ”Hur uttrycker man någons flykt med en burk ärtor? Med ett sandpapper? Hur spelar man fram en katastrof med en tesil?”

”En katastrof med en tesil. Du menar...”

”Just så...”

”Ingen blir komphund.”

”Alla är med och bär dramat...”

”... behåller kontakten med innehållet...”

”... utifrån en gemensam tanke...”

”... en gemensam intention!”

Jag måste resa mig från sätet och trampa runt lite i ren upphetsning. Här har jag gått och tänkt på hur man skulle kunna jobba på att främja sångarnas röstliga agerande och så kommer Donna P och pekar på hur instrumentalisterna också skulle kunna bli mer delaktiga i utforskandet av det framväxande dramat. Det är ju precis i linje med min strävan. Dessutom skulle vi komma bort från det gamla representationsspöket. Nästan som av sig självt. Jag kan se det framför mig. Sångarna och instrumentalisterna som ger sig ut i ett snårigt landskap där bit efter bit av terrängen avtäcks ju längre de går. Men utan att de låtsas vara något annat än just det de är. Sångare och instrumentalister. Jag får en vild lust att fälla upp mitt parasoll och börja dansa.

”Fast vi måste ändå göra research”, säger hon strängt och ger mig en förmanande blick. ”Bjuda in en flykting och en gränsvakt.”

”En flykting och en gränsvakt?”

”Så att vi vet att vi inte pratar i nattmössan. Ja men, vad vet jag, en medelålders vit kvinna med bostadsbidrag om hur det är att...?”

Donna P fortsätter prata men jag hör inte vad hon säger. Jag tänker på de gåtfulla krafter som sätts igång, när det man söker börjar söka upp en själv.

***Om drömmar i drömmen, hur Donna Q känner lukten av flykt
och tappar bort sin följeslagare för andra gången***

Kvinnorösten blixtrar genom rummet. Mansrösten ekar ur hörnen, plågat, skrämt. Kvinnorösten borrar sig in, kräver ett svar. Drunknar i dragspelets tunga flämtningar. Mansrösten utkämpar en strid mot dragspelet. Kvinnorösten vädjar till cello att stanna kvar.

Det är högt i tak i den vita salen. Vitt ljus. Vitt golv. Donna P instruerar fyra personer med ivriga gester. Rösterna och kropparna rör sig genom rymden. De är kvinnan som vill ha hjälp. Vakten som värjer sig inför hennes vädjan. Kvinnan som vill komma in. Mannen som vill stänga ute. Kvinnan som vill nå fram till ett hjärta. Mannen som vill slippa möta ett. Slippa känna, slippa gråta. Slippa känna livet mot sin egen tunna hud.

De sätter sig i en ring. Två sångare, en cellist och en ackordeonist. Tillsammans, spelar de fram havet som jag försökt fånga i orden som soppan i en buljongtärning. Stranden. Gryningen som kommer. Havssköldpaddorna som kravlar sig upp genom sanden. Gräver sig in och ner. Tillbaka vid sin födelseplats. Läger sina ägg i gropen, mjuka, vita. Ägg efter ägg efter ägg. Ljuset som återvänder med måsarnas skrin. De är där tillsammans, lyssnande, avlyssnande. Suckar. Viskar. Ropar. Väser. Knackar. Raspar. Sågar. Viner. Avtäckar platsen där ett hägrande, än så länge suddigt drama snart kommer att utspela sig. Låter ljuden smaka på kvinnans vädjan. Desperat. Listig. Ursinnig. Borrar sig ner med klangen i mannens likgiltighet. Fegblek. Rödrasande. Musiken fyller rummet med färger och bilder. Flisor. Brottstycken. Jag antecknar frenetiskt i min röda anteckningsbok, försöker fånga stundens uppenbarelser medan klanger och ljud flyger runt i rummet som säregna fjärilar.

***Hon ropar mitt namn,
kvar bland vågorna.
Ett avslitet huvud i gapet på ett vilddjur.
Ansiktet gulblekt. Håret drypande.
Skräcken i ögonen. Två fladdrande lågor.***

***Hon ropar mitt namn,
vrålar det till stjärnorna,
stammar det till strömmarna,
skickar det med vindarna.
Det kretsar kring mig som en efterhängsen fågel.***

*Jag ser henne inte, hör henne inte,
rycker mig loss, sparkar mig fri.
Jag hänger mig till dånet, i våg efter våg,
lämnar henne efter mig, efter mig, efter mig.*

Tills vindarna vänder och ropen tystnar.

Något hägrar i rummet. Ett huvud. Mammans avslitna huvud. Hon stiger upp ur musiken. Växer fram ur mansröstens kvävda rop "Aila! Aila!" Drar in dem i drag-spelets flämtande andning. Tränger sig på genom cellons knarrande som åkallar den sjunkande båten strax innan den går förlorad i djupen med passagerarna hängande i klasar runt skrovet.

Kvinnorösten väser, kvider, sjunger, skriker. Hon smakar prövande på orden.
"Ett avslitet huvud i gapet på ett vilddjur."

Tillsammans med instrumentalisterna framkallar hon mammavålnaden som hemsöker henne. Ett monster med tre huvuden som drar henne mot botten.

*"Jag ser henne inte, hör henne inte,
rycker mig loss, sparkar mig fri."*

Jag vaknar med ett ryck. Var är Donna P? Jag måste berätta för henne om synergier som uppstod i musiken, det trehövdade mammamonstret som jag såg framför mig lika tydligt som jag kan se hennes ansikte. Men tåget har stannat. På Donna P:s plats sitter en främmande kvinna med sjalett. Hon pratar högljutt på ett språk jag inte förstår, under det att hon gestikulerar med sönderfrusna händer mot en man med slitet ansikte och sjaviga kläder, som sitter på sätet mittemot. Donna P:s kavaj är borta, dragspelet likaså. Istället håller vagnen på att fyllas av sorlande män och kvinnor, storögda barn, förvirrade gamlingar. Väskor, jackor och knyten trycks upp på hyllorna. En obehaglig lukt av otvättade kläder och intorkad skräck slår emot mig.

En ung man slår sig ner och sticker en biljett under min näsa. Pekar och gestikulerar.

"This train... Sweden?"

Jag nickar. "Yes, yes. Sweden."

Han grinar brett och blottar en trasig tandrad i det orakade, smutsiga ansiktet. Spåren av timmar och dagar där döden lurat i varje hörn. Men nu sitter vi här, han och jag, på väg åt samma håll. Vagnen sjuder av liv. Prat och skratt. Någon berättar en historia med yviga gester. En annan skär upp äpplen med en pennkniv och skickar runt bitarna. Jag tvekar, men kvinnan med sjaletten manar på.

"Eat, eat!"

En våg av oro sveper genom den fullpackade vagnen. Tre män i gula västar är med ens överallt och kräver att få se identitetshandlingar. Några skakar på huvudet med sänkta blickar. En hel familj bestående av man och hustru, två barn och mormor, uppmanas att resa på sig och blir föst mot dörrarna. När jag sträcker

fram mitt pass skakar den unga kontrollanten, en pojke kring tjugofem högst, på huvudet och vänder sig till paret bredvid.

”If you check them, you have to check me”, säger jag, gällt. Alla i vagnen lystrar till. Kontrollanten får något osäkert i blicken. Han sneglar snabbt på det skrynkliga pappret som den sjaviga mannen dragit upp ur fickan och skyndar efter sina kolleger som redan är på väg in i nästa vagn. Tåget rusar vidare. Men rädslan dröjer kvar. I barnskriken, ögonvitorna, de hukade kropparna. Det skadeskjutna livets rädsla.

Jag väcks bryskt av att tåget bromsar in och stannar. Igen. Men den här gången är vagnen tom. Är det en dröm i drömmen? Del av ännu en fiktion som berättaren försöker skriva in mig i? Bredvid mig ligger mitt parasoll. Och på hyllan, rullväskan med det trasiga hjulet. Då är jag trots allt fortfarande Donna Q. Men vart är jag på väg? Och vad har hänt med Donna P?

Utanför fönstret syns en perrong och silhuetten av en stad. En familj med två små barn skyndar förbi. En konduktör. Ljudet av en visselpipa. På något sätt lyckas jag komma av tåget sekunden innan det sätter sig i rullning igen.

Vilket håll ska jag gå åt nu? Jag skickar iväg ett meddelande. Blåsten river i parasollet och rullväskan svajar oroväckande. Jag skickar iväg ett till. Digitala röksignaler som når ingen. Vi satte oss på ett tåg. Men vart och varför? Jo, nu minns jag. Vi skulle sondera terrängen. Träffa sångare och instrumentalister. Börja skissa på en gemensam karta. Men nu verkar det som om Donna P har dragit öronen åt sig. Det blev väl för mycket prat och för lite musik. Ja, men vemsomhelst skulle ha tröttnat på alla ”om och men” och ”å ena sidan och å andra”. Om jag ändå hade varit lite mer diplomatisk. Låtit henne komponera den där biten som hon kände för så starkt.

Jag tittar bort mot staden där unga och gamla skyndar fram, i samma stressade takt. I näsan har jag kvar den fräna stanken av flykt. Till min egen förskräckelse börjar jag ropa, skrika, sjunga. Att vi måste vakna nu. Hjälpa varandra att ta oss fram och igenom. Folk stannar upp och stirrar undrande på mig. Några ungdomar skrattar. Ett barn hoppar och viftar med armarna. En äldre man skriker åt mig att åka tillbaka dit jag kom ifrån, istället för att stå här och gapa. Men jag ger mig inte. Ju fler som stannar upp och stirrar, desto eldigare blir jag. I en annan tid hade jag varit en profet. Eller en helt vanlig dåre. Men där jag står och sjunger med en rå, överraskande klang som kommer till mig som en Deus ex machina – ljus och gäll i ena stunden, mörk och dov i den andra – är jag bara en lustig figur. En patetisk drömmare. Ja, men vad tjänar det till att stå här och gapa om flykt och hemlöshet? För att inte tala om vad det har med operans potential att göra? Ja, men jag är faktiskt benägen att hålla med Donna P. Vad vet Donna Q om flykt och utsatthet? Hon har suttit på ett tåg och dagdrömt. Och så har hon sett för många operor och vant sig vid för många osannolika operahistorier. Jämt måste hon lägga in de högsta växlarna. Men egentligen har hon bara tappat bort sin följeslagare och glömt vilken stad hon befinner sig i. Det är något helt annat

det, än att slungas ut på ett hav av krafter som man inte råder över. Tvingas lämna hus och hem. Inte veta om man någonsin kommer att kunna återvända eller slå rot och få ett nytt liv, någon annanstans. Nej, vi får leda Donna Q till en bänk där hon får sitta tills hon lugnar ner sig. Börja om från början. Gå till de egna erfarenheterna. Hade jag fått välja hade jag avstått. Hållit dem på avstånd. Men i livet får vi sällan välja. Kanske inte heller i konsten. Eller i vad vi känner oss manade till att gestalta i konstnärlig form.

Jaget I

*mitt i finner jag mig själv
ensam på djupt vatten
mitt Du har klått av mig sin andedräkt
och slängt mig överbord*

*Du ger igen för en annan
Du kastar av dig en gammal
Du sparkar klöser klipper skär av
Du gör mig till smitta sjukdom
faran för ditt liv
Du tar spjärn emot mig och kastar loss*

*tiden fryser inne
inget före inget efter
blödande hjärta
förstenad kropp
kvävda rop
utan klang
utan fäste
sjunkande
jag virvlar genom tiden
viktlös genom åren
jag ropar ditt namn efter namn efter namn
Du svarar inte
gör dig döv och stum
sällar dig till de andra
de som håller sig på ytan
den ena dagen den andras lik
de som ännu inget vet om strömmars nycker
vindar som vänder
eller tyngden av vatten
de som ännu inte vet att båten saknar botten*

***Om hur Donna Q och Donna P hamnar på ett sunkigt hotell,
och en duell mellan två vildhjärnor på jakt efter en metod***

Donna Q vaknar till i mig av att något stryker sig mot mina fötter. Framför mig på marken sitter den vita katten och glör stint. Jag sträcker ut handen för att röra vid den tjocka, glänsande pälsen men den har redan kommit upp på fötter och satt iväg, bort genom folkmassan. Jag samlar ihop mina saker och skyndar efter. Något säger mig att den vet var Donna P håller hus. Jag får småspringa med rullväskan skramlande efter mig, för att inte förlora den ur sikte. Katten rullar fram som en snöboll, in och ut mellan spårvagnar, förbi fotgängare, bussar, bilar. På en trång sidogata slår den sig äntligen ner i en port och väntar in mig med något som ser ut som ett uppmuntrande leende i sitt lilla, hemlighetsfulla rovdjursansikte. Men när jag är nästan framme slinker den iväg igen och slukas upp bakom hörnet. Jag skyndar efter, men nej, katten har dragit mig vid näsan. Vart ska jag nu ta vägen? Jag ser mig omkring. "Hotell Gondolen" står det på en smutsig skylt ovanför en oansenlig port på andra sidan gatan. En hund börjar skälla. Kanske har den känt lukten av katt. Jag skickar iväg ett nytt, irriterat meddelande, korsar gatan och går in genom svängdörren. Om Donna P inte behagar svara eller dyka upp innan frukost, får jag fortsätta utan henne.

Receptionen är grå och trist. Bakom disken sitter en dyster, gråhyad man och äter spagetti. Något i hans utseende känns vagt bekant. Då och då, sticker en grand danois med sorgsna påskinder upp huvudet och försöker roffa åt sig en munsbit. Jag harklar mig försiktigt.

"Louis! Ner!"

Hunden försvinner under disken och mannen återgår till sin tallrik, medan han sätter i sig sin mat i långsamma, idisslande tuggor. Jag blir hängande i luften som en osjungen ton.

"Men där är du ju. Din väninna sa att du skulle dyka upp", hörs en gäll röst bakom mig. En yppig, rödhårig dam ställer ner ett glas med en grönbrun sörja framför mannen med en uppfordrande smäll. Han ger henne en sur blick och fortsätter idissla.

"Vi är ute på en operaexpedition. Ni kanske vill ge oss lite rabatt...?"

"Två nätter till priset av tre. Om du bestämmer dig nu", muttrar mannen och sneglar olustigt på glaset.

"Han menar tvärtom", rättar hans fru. "Det gör han alltid."

Mannen ger henne en mörk blick. "Jag menar vad jag menar. Vi är ingen välgörenhetsinrättning här."

"Louis! Ner!" Kvinnan sjasar bort Louis som har passat på att roffa åt sig en munsfull spagetti. Hon spärrar upp ögonen och börjar skälla på ryska.

Mannen smeker Louis milt över huvudet. "Vad vill du honom? Han är bara en hund."

Kvinnan gör en anklagande gest mot himlen och skrider ut genom en dörr som ser ut att leda till köket. Det där äktenskapet skulle behöva en rejäl transformation hinner jag tänka, när Louis sticker upp huvudet och ser på mig i lurigt samförstånd. Hade jag inte vetat att han bara var en hund...

En man kommer gående genom korridoren. Eller snarare, skuggan av en man, så skir att jag kan se mönstret på väggen lysa igenom honom. När han nästan är i jämnhöjd med mig stannar han upp och sticker en tunn, rödvinsfärgad bok i min hand. *Intuition*, står det på omslaget.

Donna P sitter uppkrupen i sängen med korslagda ben, iklädd morgonrock. Runt henne ligger ett hav av notpapper. Jag sparkar av mig skorna och slänger mig raklång på sängen bredvid.

Hon gnolar prövande på en fras. "Så, vart tog du vägen?" frågar hon efter en stund utan att se upp från notbladet.

"Jag? Det var ju du som inte kom tillbaka."

"Hurdå inte kom tillbaka?"

"Till din plats. När vi rullade in på stationen var du borta."

Vi ser stumt på varandra. En obehaglig känsla av att styras av någon som utnyttjar oss för sina egna syften smyger sig på.

Resten av kvällen stannar vi på rummet. För säkerhets skull. Medan Donna P fortsätter med notskrivandet, börjar jag läsa i boken jag fick av skuggmannen ute i korridoren.

"Hör vad den här – Hans Larsson – säger! Han menar att det *'icke är känslan i och för sig som leder oss, utan en viss art af intelligens, som har det med sig att vara förenad med känsla'*. Och här! Han talar om något han kallar *'comprehensio aethetica'*. För den krävs en förmåga *'att göra sig lös från en föreställning och återkomma till den och vara på en punkt och allestädes'*... så att, som han säger här... *'föreställningarna äro framdragna och samtliga närvarande och till hands, så att ögat liksom skådar ut över dem och omedelbart ser det sammanhang mellan dem som förståndet annars räknar sig fram till'*."

Jag läser vidare, alltmer upphetsad av tankarna som lösgör sig från sidorna som glödande uppenbarelser.

"Intuitionen säger han här, uppstår när vi kan lösgöra oss från det stegvisa logiska tänkandet och komma till en nivå där sambanden mellan olika föreställningar framgår och en helhetsbild framträder. Ja men det är ju precis det här vi strävar efter! Komma bort från det stegvisa som riskerar att bli till en ofrivillig viskningslek."

"Låter bra. Men hur?"

"Intuitionen! Hos var och en i ensemblen. Det är den som ska vara vår ledstjärna! Ja men ta bara när vi jobbade med mammamonstret nyss..."

Jag hejdar mig. "För du var väl med mig där?"

"Klart jag var. Det var ju jag som ledde improvisationerna", fnysir hon.

"Just det. Precis." Jag nyper mig lite lätt i armen. För säkerhets skull kastar

jag en kudde på henne. Hon skrattar till.

”Vad är det nu?”

”Jo men, fattar du vilken sammansatt musikdramatisk metafor som började ta form när våra sångare och instrumentalister utforskade texten med hjälp av dina musikaliska instruktioner? Det talar han också om. Här, på sidan tjuogoett! *’Diktaren kan – och detta är från teknisk synpunkt hemligheten av hans konst – i ett ord, en utförd bild, en lycklig sammanställning gripa tillsammans en mängd föreställningar, hvilka vi annars nog taga för en och en, men så att när vi fatta den ena, den andra glider undan... det är detta sammanhang, denna idé kunna vi säga, som konstnären griper i flykten och håller kvar.’* Ja, men genom vårt gemensamma levandegörande nyss, fick jag syn på helt nya aspekter av vårt musikdrama som jag knappt visste att jag hade planterat i texten. De motstridiga affekterna. Mammans rädsla för att Aila ska lämna henne ensam där i vattnet. Ailas skräck för att mamman ska dra henne med sig ner i djupen. Ailas dåliga samvete över att hon sparkade mamman av sig, blandat med skräcken för att hon måste klara sig själv nu. Saknaden efter en mamma hon aldrig kommer att få se igen. Och alltihop, genom de musikaliska uttryck som fanns samtidigt när våra medverkande utforskade texten. Synergierna. Via dem skapas något annat, något mer, som är rikare på betydelser. *En emotionell anrikning*, skulle man kunna säga. Som när en knopp slår ut eller vingor vecklas ut. Dessutom gick det åt båda hållen. Från text till musik tillbaka till en fördjupning av texten. Transformation är alltså en process, inget avgränsat fenomen. Ja, men hade vi inte utforskat *Ailas mardröm* musikaliskt, så hade vi aldrig fått fram just den kombinationen av instrument, röster och ljud. Och utan den kombinationen hade vi inte fått fram bilden av det trehövdade mammamonstret som innehåller Ailas motstridiga känslor gentemot sin mamma. En bild som du kanske kan använda vidare och utveckla i komponerandet?”

Jag får syn på Donna P:s blick och tystnar. Den glöder av ett hemlighetsfullt, turkost ljus.

”Ja men, du fattar?” Jag lyckas välta ut ett glas vatten på nattduksbordet i ren upphetsning. ”Det visar ju att det inte nödvändigtvis är en verklig gränsvakt och flykting vi behöver möta för att gestalta innehållet i dramat på ett djupare och mer sammansatt sätt, även om det kan vara bra i sig”, säger jag och försöker torka upp vattnet med tröjarmen. Donna P sträcker tålmodigt fram en handduk.

”Nej, det är med hjälp av våra egna uttrycksmedel vi måste utforska och avtäcka innehållet. Åkalla våra egna erfarenheter av separation och sorg och desperation och skuld. Via rösterna, ljuden, instrumenten. Det är med hjälp av dem som den känslomässiga förankringen i innehållet kan ske.”

Nu är jag så exalterad att jag måste lägga mig på sängen igen och djupandas.

Donna P ser fundersam ut. ”Så vad gör vi nu?”

Jag sätter mig upp. ”Vi måste få till en första kompositionsskiss. Komponera in mammamonstret. Kan du göra det tills vi träffar ensemblen igen?”

”Göra och göra. Då måste de repetera först.”

”Det går inte.”

”Varför inte?”

”Alla kommer bara att koncentrera sig på noterna – inte på innehållet.”

”Men det fattar du väl själv. Ska det uppstå ett mammamonster måste musikerna och sångarna veta vad de ska spela.”

”Du kan väl göra en skiss?”

”Som de måste repetera ja.”

”Men går det inte att hålla den lite öppen?”

”Hurdå lite öppen?”

”Ja...lite ofärdig.”

Donna P suckar.

”Även om den är ofärdig måste den noteras. Varje stämma för sig. Och repeteras. Utan att repetera går det inte att se några monster. Inte med den vildaste fantasi i världen.”

Vi tittar stint på varandra, från varsin säng.

”Allvarligt talat. Du har skrivit massor med libretton som har skapat grunden för bra operor. Vad är det för fel på det gamla hederliga sättet att tonsätta en text?”

Jag kan inte låta bli att sucka.

”Fel och fel. För det första handlar det inte om att tonsätta en text. För det andra var det inte därför jag gav mig ut på den här resan tillsammans med dig. Då skulle jag bara fortsätta göra som jag alltid har gjort.”

Donna P skakar på huvudet. Hon har tårar i ögonen.

”Jag vet inte, jag kanske inte är den rätta tonsättaren för det här.”

Återigen känner jag hur jag fylls av samvetsqual. Och bävan. Hon kanske har rätt. Varför inte bara ägna mig åt det hantverk som jag har tillägnat mig under åren? Sluta envisas med att tjata om operans utvecklingspotential och innehållets vikt? Bara låta folk njuta av den vackra musiken.

Donna P samlar ihop sina notblad i en prydlig hög. ”Ok”, säger hon sammanbitet. ”En komponerad sångstämma med en ledsagande instrumentalstämma. Enkel. Och improvisationsinstruktioner till de andra.”

Hennes ord ger mig gåshud. ”Där har du det! *En känslomässig generalbas*. Som kommer ur den dramatiska rörelsen.”

Donna P ser skeptisk ut.

”Känslomässig och generalbas. Två ord som inte hör ihop.”

”Varför inte?”

”Man säger inte så. Inte i musiksammanhang.”

”Ok. Men i det här sammanhanget säger vi så.”

Jag väntar. Ingen blixtn från klar himmel. Ingen skäggprydd operagigant som börjar kasta tomater på mig genom seklerna.

Donna P ler. Så rycker hon på axlarna.

”Ok, då. Mellan dig och mig. Känslomässig generalbas.”

Om hur dramat hemsöker Donna Q i natten samt vikten av att hålla fötterna varma

Ett milt ljus sipprar in genom några trasiga spjälor i persiennen. Än är det inte morgon. Donna P sover på sidan utan att ge ifrån sig minsta ljud. Jag håller andan. Nej, ingenting. På stolen bredvid henne står dragspelet och tiger.

Själv tänker jag så att det dånar i rummet. Hur ska jag följa dramats känslomässiga logik, men ändå hålla det öppet? Låta det växa fram och avtäckas som när man lyser upp detaljerna i ett mörkt rum men utan att påstå att någonting är "på riktigt"? Är det något jag inte kan tro på längre så är det att någon däruppe på operascenen verkligen skulle vara en Tosca eller en Sigfried. En Mélisande eller en Figaro. Ändå har jag börjat följa Aila och Aron som om de vore verkliga gestalter. Hur de rör sig i en annan, parallell verklighet. Det som händer mellan dem, när de möts på en strand ute i ingenstans. Några detaljer ser och hör jag tydligare än andra. Det släpande, hasande ljudet av sköldpaddor som rör sig genom sand. Aila som spolats iland av vågorna. Aron som lägger en filt över hennes axlar och tar fram en termos. Tid som går från gryning till stekande hetta med solen i zenit, till rå och fuktig natt. Varför tar Aron inte med sig Aila till uppsamlingslägret? Han kanske inte klarar av att betrakta henne som en främling trots allt? Ett "Det" i relation till sitt eget "Jag"? Om jag ändå kunde prata med Buber om det. Men Buber sitter där han sitter och vi är redan hundratals mil därifrån. Aila hade en bror som gav sig iväg före henne. Hans namn kan ha varit Nir. Kanske måste han fly för att han var homosexuell. Natten innan han försvann, gav Aila honom ett armband av läder som hon hade flätat i hemlighet. Hon har ett likadant runt sin egen handled. Men varför? Av sentimentala skäl, ja. Men vad hoppas hon på? Jag ser framför mig hur Aila tar fram en bunt sedlar ur en magväska. Syr in dem i hans jackfoder. Mamman vet ingenting. Varken om att Nir tänker ge sig iväg eller om pengarna. Var har hon fått dem ifrån? Sparpengar? Prostitution? Nej, huset. Hon kanske har sålt familjens hus utan att säga något till sin mamma. Ja, så kan det vara. Det är därför Aila måste få henne med sig över havet. Fast hon inte kan simma. Tankarna driver, än hit än dit, som stora, tysta sjöfåglar. Att Nir har varit där på stranden och träffat Aron före Aila, är jag nästan säker på. Men vad hände mellan dem när de möttes? Och hur får Aila reda på det?

Så många frågor som inte landar i några svar. Ingen idé att ligga här och lyssna på rundgången. Dessutom är jag sugen på något att äta.

Jag kastar av mig täcket och tassar bort till det trasiga barskåpet. Det är tomt, förutom några tunna chokladkakor som lovar att de varken innehåller något socker eller någon choklad. Ingenting för mig, Donna Q, en romantiker som trånar efter alltings kärna. Jag drar ut lådan i det rangliga skrivbordet så snabbt att den är nära att åka i golvet. Tom. Nej, inte helt. Där ligger någonting, invirat i en plast-

påse. Armband. Av flätat läder. Och med sköldpaddor på. Hjärtat slår snabbare. Är det ett skämt? Synkronicitet? Slump? Och två på en gång! Armbanden har tydligen en avgörande betydelse i den här historien. Aila bär det ena runt sin handled, så mycket vet jag. Och det andra bär

– Aron!

Ja, så måste det vara. Aila flyter iland på en strand och tas om hand av en man. När hon upptäcker armbandet som hon själv har gjort runt hans handled förstår hon att Nir, hennes bror, har varit här före henne och att mannen som sitter där i sanden framför henne, har träffat honom. Men hur har Aron kommit över Nirs armband? Och varför behåller han det på?

Jag går några varv runt rummet. Hundratals fjärilar fladdrar inombords. Om jag ändå kunde fråga Donna P vad hon tror, men hon sover djupt, nu på rygg. Hennes andetag väser genom rummet som tonlösa bälgdrag. Utan att veta varför, lägger jag armbanden under kudden, kryper ner i sängen och sluter ögonen.

Stengolvet är täckt av notblad. På knä, i skenet av en fackla, ligger Donna P och skriver noter så att det ryker medan hon svär över sidor som byter plats, numreringar som inte stämmer, var tusan är pärmarna, gemen, häftapparaten?! Jag ska just rusa ut för att leta reda på en håslagare, när ett stort stenblock välts undan och Aron och Aila kommer in arm i arm, tätt följda av fem musiker med sina instrument i fodral. Sist kommer Slagverkaren med några trumstockar.

Donna P gör en avfärdande gest. ”Bara så ni vet – vi är inga workshopledare.”

Jag stelnar till. Vi måste inge förtröstan nu. Och mod. Jag får snabbt fram ett papper som verkar bra.

”Intuitionen griper långt ut i mörkret, sedan måste man förnuftsmässigt försöka att ta sig fram hela den långa vägen till fots, fram till platsen där intuitionens spjut har hamnat.”

Jag slutar läsa och tittar upp. Med ansiktena lysande i fackelskenet sitter ensemblen i en halvcirkel runt mig och väntar på fortsättningen. Jag undviker att titta på Donna P.

”Det är alltså här vi har hamnat i dramat. Här vi ska fortsätta gräva. Det handlar om oss. Och om er. Och vad som händer när Aila upptäcker att Aron, en helt främmande människa, har på sig armbandet som hon själv har flätat och gett till sin bror.”

Alla tar lydigt upp sina instrument och gör en ansats att börja spela medan Donna P gör sig redo att dirigera från sin plats på golvet.

”Nej, stopp! Vi måste få med oss armbanden. Utforska deras roll i mötet mellan Aron och Nir.”

Det blir tyst som i graven.

”Det kan du väl svara på själv”, hörs en försiktig röst. ”Är det inte du som har hittat på det här?”

”Jag trodde vi var här för att spela...?” säger en annan röst, lite mindre försiktig.

”Du kanske skulle tagit reda på vad du ville berätta, innan du släpade med oss hit ner”, säger en tredje röst i hotfullare ton.

”Varför ställer du dig i en kall, fuktig grotta och börjar om från början, du som har skrivit libretton till stora operor och kan jobba internationellt?”

Jag vaknar av mitt eget skrik. Kallsvetten rinner längs ryggen. Donna P tittar forskande på mig där hon sitter på sin prydligt bäddade säng och sorterar klädnypor och sandpapper i små högar.

”Demonerna igen? Du kanske har fått kalla fötter?”

Jag stönar högt. ”Du ville komponera en opera. Det enda jag kan erbjuda dig är skavsår och dålig mat. Varför går vi med på att utsätta oss på det här sättet?”

Donna P ler finurligt. ”För att det är livet. Sätt på dig ett par strumpor nu!”

Jaget II

*valet jag har (om det är ett val)
andetag efter andetag
simtag för simtag
sjunka eller fortsätta
fortsätta eller sjunka
jag gör både-och
simmar och sjunker
utan att välja*

Om att berätta eller inte berätta samt hur Donna Q kommer till en avgörande insikt och dödar all spelglädje

Vågorna går höga i fikarummet.

”Men varför gav han armbandet till Aron? Det starkaste minnet av hans syster?”

”Tacksamhet kanske...?”

”Eller ömhet? Nir var ju homosexuell...”

”Det kanske hände något mellan dem...?”

”Sexuellt, menar du?”

”Nej, men Aron kanske blev berörd av Nirs sätt... av hans värme.”

”Jag vet! Nir kanske gav armbandet till Aron för att han hoppades på att Aila skulle komma efter. Och möta Aron, hon med.”

”Hur vet vi att han kom iland levande? Tänk om Aron tog armbandet från Nirs döda kropp.”

”Mmmm... det känns inte så... när Aila uttalar hans namn – Nir – blir jag alldeles varm inombords...”

”Det är den värmen du inte vill kännas vid.”

”Det kan jag ju inte. Då skulle jag komma i kontakt med den jag egentligen är.”

”Du menar, då skulle du inte klara av att stänga mig ute?”

Aila och Aron mäter varandra med blicken – en millisekund – innan de blir våra två sångare igen. Från min plats i soffan betraktar jag dem med en stigande känsla av eufori. Upptäckten att Aron har mött Nir har satt fantasin i rörelse hos oss alla. Och nu måste vi göra ett val. Det kan vara helt avgörande. Vi har samlats vid ett vägskäl. Vilken stig vi kommer att följa vidare, beror på hur jag och Donna P ska läsa av det som hände under improvisationen nyss. Aron ska just stryka Aila över kinden när hon får syn på armbandet runt hans handled och stelnar till. Men vad väcker hennes reaktion i Aron? Kanske får han en plötslig minnesbild av hur han fick armbandet av Nir. För att han fick det, snarare än stal det från Nirs döda kropp, blev jag just övertygad om. Annars skulle dramat mellan Aila och Aron ta en helt annan vändning nu.

Ett vitt huvud med något kattlikt över sig dyker upp i ögonvrån. Donna P ler brett. ”Hallå! Donna Q? Ska vi fortsätta?”

På väg nerför trapporna till repetitionsrummet, grips jag av en plötslig olust. Vad är jag, om inte en spion? Den dystra utbölingen mitt i en skara sprudlande ankungar? Känslan av utanförskap växer sig allt starkare. Kryddad med en smula unken skam över att jag använder de här artisterna för mina egna syften. Donna P delar glatt ut stämmor till ett parti som – ve och fasa – tycks färdigkomponerat. Men det är mitt eget fel. I min iver att komma vidare kunde jag inte motstå frestelsen att ge Donna P en bit som såg ut som färdig librettotext. Ja, men det var nästan som om den skrev sig själv. Följaktligen har Donna P levererat ett

notmaterial som ser ut som ett traditionellt partitur. Nu sjunger Sångarna den komponerade notbilden med full operaklang och Klarinettisten och Ackordeonisten kompar vackert enligt det som står noterat i deras stämmor. Tonerna flyter genom rummet. Rör vid sinnets strängar som sammet och mörk choklad. Men vad handlar den vackra musiken om? Aron och Aila står det överst på notbladet. Aron och Aila. Men hur jag än lyssnar, minns jag inte längre vad vi skulle utforska i det här partiet eller varför jag skrev just de här orden. Eller varför några ord ens behövs här. Jo, visst ja – Aron och Aila börjar se varandra. Två utsatta människor. Och Aila kommer åt Arons trasighet som kanske är själva anledningen till att han håller sig kvar här på samma tröstlösa plats år ut och år in. Hon säger till honom att han verkar tycka bättre om sköldpaddor än människor. De sviker ju inte. Inte som kvinnan han älskade en gång, Maria, som blev kär i en annan och lämnade honom ensam kvar här på ön. Här, i det svala nattmörkret känner de med ens en ny närhet och i mörkret sträcker Aron ut sin hand för att röra vid Ailas kind. Men det är då det händer.

”Nej, vänta!” ropar jag, till min egen förvåning. ”Det är för stämningsfullt! För vackert!”

Allt stannar av. Donna P ser på mig med stelt ansikte.

”Transformationen av innehållet, det var det vi skulle utforska. Inte dina noter.” Röda strimmor flammar upp på Donna P:s hals.

”Mina noter? Hur menar du då?”

Jag ser mig omkring med stigande panik. Någon tittar ner på sina fötter. De andra börjar gäspa och småprata. Jag börjar vea med armarna som en förlist roddbåt men avståndet bara växer.

”Jo men, om du redan har utfört hela transformationen...”

”Jag har noterat sångstämman och klarinetten och dragspelet.” Donna P darrar på rösten. ”Varför kan det inte bara få vara musik ibland?”

”För att, för att... musiken är så levande i sig. Och medryckande. Och välklingande. Men vad är det vi levandegör med musiken? Det är ju det jag vill åt.”

Vi ser på varandra över en milsvid ocean. Vilket hopplöst företag, viskar en elak röst inombords. Vem tror du att du är, egentligen Donna Q, du som ska vända uppochner på allt och ifrågasätta decennier av beprövad erfarenhet?

Jag höjer rösten. ”Ja men, det fattar du väl själv! Det är inte musiken i sig som är i fokus här! *Transformationsögonblicket*. Det är det jag är på jakt efter. Den där magiska stunden när en poetisk bild eller känsla eller gest eller glimt av en rollfigur förvandlas och blir till röst eller fras eller klang eller rytm. Själva språnget. Mellanrummet. Ja, men jag vet att ni fattar vad jag menar!”

Donna P viker ihop notbladen. Sångarna och instrumentalisterna byter blickar. Så börjar de vika ihop sina, de också. Vilken glädjedödare jag är. Varför låter jag inte bara de här virtuosa artisterna göra det de kan bäst? Spela och sjunga!

En varm hand lägger sig över min. Buber slår sig ner bredvid mig och ser sig omkring. Men han säger ingenting. Bara sitter där och ser det jag ser. Här finns

inget "Jag-Du". Ingen gemensam levande tanke som vägleder intuitionen. Bara en splittrad samling människor med vilsna blickar. Vem vet vad var och en tänker på? Jag känner hur värmen från Bubers hand går in i mitt blodomlopp. Den gemensamma levande tanken. Det är den vi måste hitta. Den som är grunden för att den dramatiska situationen ska övergå i musikaliskt agerande. Både vokalt och instrumentalt. Det är därför vi har packat våra rullväskor och gett oss ut på den här sjumilaresan. Om vi inte kan hitta den på det här sättet, får vi välja en annan väg.

Jag studsar upp från stolen.

"Vi måste utforska Arons möte med Nir", säger jag. "Innan vi vet vad som händer med dem kan vi ju inte förstå vad som händer här. Varför Aron reagerar som han gör gentemot Aila. Tänk er att vi alla befinner oss inne i Arons huvud..."

Slagverkaren slår an en ton på en glasskål. Den är som ett trollspö. Alla ser sig yrvaket omkring.

Donna P börjar bläddra i sina noter och vänder sig till Cellisten. "Här tänkte jag... eller vi... att du reser dig och går fram och sätter dig snett bakom Aron. Så börjar du spela Nirmusiken."

Ljuset förändras och övergår i ett mörkrött dunkel. Skuggor rör sig genom det röda. Ett regelbundet ljud av vågor som slår mot stranden blandar sig med rop och skrik som närmar sig. Blir till en gestalt som springer längs stranden och slår sig för bröstet, på armarna, benen. Som galen är han. Som om han har bränt sig på maneter eller jagas av en flugsvärm. Rena vettvillingen. Violinisten, Slagverkaren och Klarinettisten börjar spela och tre gestalter blir synliga där de rör sig genom den röda dimman. De har något hotfullt över sig. Något i sättet de tar sig fram. Tyst, snabbt, målmedvetet. Nu är de framme vid Nir. Delar ut slag från alla håll. Slår ner honom. Men vad gör Aron? Står han bara där? Musiken tystnar och jag är tillbaka i repetitionssalen igen.

"Vad hände?" ropar jag otåligt. "Fortsätt spela!"

Donna P tittar plågat på mig. "Det blir för stressigt. Vi måste få jobba klart musikaliskt, en bit i taget."

"Hurdå klart? Vi skissar ju."

Donna P och instrumentalisterna byter en blick.

"Ska jag sitta här och spela tändsticksask och vitlöksskal hela tiden?" frågar Sångerskan, lent. Donna P blir pionröd. "Ja, ursäkta. Det blir lite illustrativt... det är för att Donna Q inte vill att ni ska repetera."

Jag låtsas inte höra. Det enda jag vill är att dyka tillbaka ner i Arons hjärnvindlingar och se vad han var med om där på stranden. Vilka känslor som väcktes inom honom. Donna P ger tecken till Slagverkaren, Violinisten och Klarinettisten. De reser sig från sina platser och börjar spela medan de rör sig i samlad trupp mot Cellisten och Aron. Där är de igen. De tre rånarna i Arons minne. De ger sig på Nir ännu en gång. Sångaren börjar sjunga. Han sjunger Arons text och noterna som Donna P har skrivit. Och jag sitter där jag sitter på en stol i ett repetitionsrum. Men varför i all sin dar skrev jag texten på det här sättet? Vad var det jag ville få fram?

Måste det låta så dämpat och sorgset? Och måste det gå så långsamt? Jag vill se slagen hagla ner över Nir och hans ögon blänka fram bakom slagen!

Jag drar till mig notbladet och följer med i det han sjunger.

Ögonen bakom

De blå ögonen bakom knytnävarna, blå

bakom sparkarna, blå, bakom loskorna, blå

Vi tar dig vidare, säger den bleka.

Jag känner igen ansiktet. Från gatan. En bar.

De två andra, främlingar i stan.

Du har inga pengar, säger du.

Alla har ni pengar – säger de.

Ni har guld, ringar. Rika som troll.

Ska du ta dig vidare, ska vi ha betalt.

Knytnävarna, sparkarna, ögonen, blå.

Sparkarna, ögonen, loskorna, blå.

Ord bubblar upp ur mig, tränger ut genom munnen.

Ord som yxor. Ord som knivar.

Hotar och varnar, ljuger och skrämmer,

siktat mot strupar, hugger som vildar.

Dom flyr bort över sanden.

Tre luggslitna gamar.

Du ligger framför mig, ett hjälplöst barn.

Din blåa blick, ett knytnävsslag.

Något händer inte. Vad är det som inte händer? Tre rånare ger sig på Nir och slår ner honom. Aron berättar om hur det händer. Knytnävarna, sparkarna, loskorna. Berättar om ögonen. Berättar om hur han skrämmer bort dem.

Berättar. Där har vi det! Jag hör orden. Men jag ser det inte hända inför mitt inre öga. Arons möte med Nir. Det är det som inte händer. Vi måste göra om alltihop till ett HÄR OCH NU. Få misshandeln att *synas* i Arons sång. Via orden. Via sättet han sjunger dem på. Tanken får mig att känna mig lycklig som ett barn som har hittat fram till den gömda skatten.

”Tack! Fantastiskt bra jobbat! Äntligen fattar jag varför det här inte fungerar!”

Jag hejdar mig. Åtta ögonpar ser tomt på mig. Allt det här jobbet bara för att komma fram till att det inte fungerar. Trötta och oinspirerade, packar ensemblen ihop sina noter och instrument och lämnar rummet, en efter en, efter att ha växlat några matta löften om att komma tillbaka imorgon.

Jaget III

*skyddad av natten
blir kroppen viktlös
inga ben inga armar
under stjärnornas vingslag
en lossad kontinent
ett stycke stannad tid
på drift
hjärtats röda måne
på ljusårs avstånd
bultande*

Andra manglingen. Om opera som musikens pizza, födelsen av ett nytt verktyg samt levandegörandet av – vadå?

Donna P har satt sig i ett hörn och lagt upp benen på bordet. Hon ser inte nådig ut.

”Vilken dag! Hade vi inte provat att lägga ut den här scenen i rummet hade jag aldrig fått syn på...”

”Den dåliga musiken”... avbryter hon.

Jag fiskar upp en groda ur en kvarglömd godispåse och stoppar den i munnen.

”Vi sysslar inte med bra och dåligt här.”

”Vad sysslar vi med då?”

Hon skickar en blick genom rummet som träffar mig rakt i mellangärdet. Spetsad, som en köttbit på en gaffel, försöker jag ändå hålla kvar känslan av upptäckarglädje som fyllde mig nyss.

”Det kanske inte blev något musikaliskt mästerverk, men jag fick iallafall syn på vad som händer med Aron. Eller snarare, vad som *inte* händer med honom. Än. Ja, men för att få fram det måste vi göra på ett annat sätt. Jag pratar om själva slagsmålet. Du måste skriva om musiken. Aron kan inte låta sådär sorgsen hela tiden.”

”Skriva om musiken?”

Donna P skakar sammanbitet på huvudet. Skriv om den själv, hör jag henne tänka.

”Jag har absolut ingenting emot din musik i sig. Det är inte det. Men det handlar om att få misshandeln att uppstå. Bli ’synlig’ i Arons sång.”

”Men jag har ju redan gestaltat misshandeln i musiken. Innan. Just här, i arian, ville jag ta fasta på ömheten. Det Aron känner när han tänker på Nir. Hans blåa ögon. Hans utsatthet.”

”Ok. Men jag tänkte på ett helt annat sätt när jag envisades med att upprepa ordet ’blå’ i texten. Jag syftade på vad Aron ser under själva misshandeln. Ögonen. Som blåa blixtrar bakom slagen. Mer sönderhackat.”

”Ska man förstå texten eller inte?”

”Förstå och förstå. Den ska skapa ett här och nu.”

”Om det är viktigt att man förstår den så kan man inte hacka sönder den.” Hon slår ihop sin pärm och reser sig.

”Varför blir du så frustrerad?”

”Varför? När vi håller på med saker som låter bra och som gör alla glada, blir du sänkt. När alla andra blir trötta och oinspirerade så blir du glad.”

Jag känner mig träffad igen. Det hon säger, stämmer faktiskt. Men det som *låter* bra är ju ofta när vi jobbar som vi brukar. När vi håller oss kvar på säker mark. Var hamnar vi då? Och allt kan kanske inte låta bra på en gång.

”Opera är som... som... pizza”, försöker jag. ”Degen kan vara tjockare eller

tunnare. Fyllningen, innehålla mer eller mindre tomat och mozzarella. Men sättet att göra den på har sett ut på samma sätt i århundraden. Sedan finns det vulgärvarianter med banan eller kebab som finsmakarna inte ens vill kännas vid. Är det så vi vill fortsätta skapa nya operor? Bidra till utbudet av same same but different. En konstnär som försvarar sig med att när persontekningen är förlegad och handlingen mossig så kan man bortse från det och bara lyssna på den vackra musiken.”

Donna P lägger ner pärmen i väskan och börjar gå mot dörren. ”Musiken var dålig. Punkt slut.”

Jag skyndar efter. ”Men vi fick ju syn på något annat! Att det faktiskt går att jobba med hjälp av tidiga text- och notskisser. Få syn på saker man inte får syn på annars. Ja men, jag upptäckte ju något ofullständigt i ditt och mitt samarbete. Något vi hade missat oss emellan.”

Hon stannar upp. ”Ok...?”

”Hela det här partiet som du tycker blev så dåligt. Det jag såg var att Aron måste ’drabbas’ mer av det han minns. Det visste jag inte innan. Och därför spretar texten åt olika håll. I musiken har du tagit fasta på de två raderna på slutet. Levandegörandet av känslan i just dem. Vi har ägnat oss åt olika saker, du och jag. För att vi inte har vetat...”

”Levandegörandet?”

Jag blir stum igen. Ja, vad menar jag egentligen med det där rödglödgade ordet? Jag ser mig febrilt omkring efter Buber, men han har förvandlats till ande eller kyckling och flugit sin kos.

Donna P tittar stint på mig. ”Behöver Arons text höras eller inte?”

”Det handlar inte om orden i sig.”

”Så man behöver inte höra dem, menar du?”

”Höra, jo. Men inte förstå.”

”Höra, men inte förstå?”

”Jo, jo, det är klart man måste förstå! Men på ett annat sätt! Jag pratar om *vokalt agerande*. Allt som händer i hans sång. Mötet med Nir, misshandeln, rånarna. Kan vi få fram det i Arons sätt att sjunga det han sjunger? Orden. Tonerna. Bilderna. Jag skulle vilja att de framkallade situationen rent plastiskt. Som en slags synvilla. Och hur Aron var i den. Hans affekter. Om det går att få fram med hjälp av ett nonsensspråk – be my guest!”

Donna P ler. ”Nu gjorde du sådär igen.”

”Hurdå?”

Hon böjer och sträcker på fingrarna.

”Varje gång du pratar om vokalt agerande eller... vad är det du brukar kalla det... fysikalisk poesi, gör du sådär med fingrarna. Sedan dröjer det inte många sekunder förrän du säger det där ordet.”

”Vilket ord?”

”PLASTISKT.” Donna P slänger upp dragspelet över axeln. ”Jag har skallebang. Mat!”

Ute i ljuset kisar eftermiddagen emot oss som en loj katt. Det är strålande väder och de som är vid sina sinnens fulla bruk, har släppt taget om alla förgångliga ambitioner och ägnar sig istället åt att prata med varandra och äta glass.

Donna P glider före mig in på en restaurang och drar sig bort till det mörkaste hörnet. Migränen hägrar kring henne som ett gråsegt moln med vassa kanter. Jag ser dystert på medan hon börjar sleva i sig buljong med en plågad rynka mellan ögonbrynen. Nonsensspråk! Varför sa jag så? Att så dumdrigt och alldeles självmant riskera att kasta ut barnet med badvattnet! Läsaren måste tro att min hybris håller på att ta över helt. Men vad är det då jag vill förmedla till Donna P? Jag känner det i varenda fiber av min kropp men orden räcker inte till för att förklara att ord inte alltid är ord. Inte alltid "betyder" något. Att de, på samma sätt som tonerna, är bärare av något som ligger under och före. Något känslomässigt annat eller snarare tredje, det som utgör den mylla av kroppsliga och känslomässiga erfarenheter som alla tecken, både orden och tonerna, förhåller sig till och försöker fånga.

Donna P lutar sig tillbaka och blundar. Ingen av oss har sagt ett ord till den andra på en halvtimme. Förutom tre herrar, några bord bort, som ser ut som tagna ur en gammaldags bilderbok, är vi de enda gästerna i lokalen.

"Skål!"

De tre herrarna ser på varandra över en vas med rosa och röda oleandrar och skålar högtidligt som om de tillhörde ett hemligt sällskap. Jag kan inte låta bli att tjuvlyssna. Den mest pratsamma bland dem, en liten man med intensiva bruna hundögon, klädd i en för stor grå kostym, håller de andra i sitt grepp.

"En individualistisk hållning kan inte leda till någon djupare förståelse av människans essens."

En girafflik man mitt emot honom med yviga röda lockar nickar småleende, med halvöppen mun.

"Som vi vet, säger Buber att människans essens är att bära vittnesmål om levd erfarenhet. Eller ge respons på tilltal."

Buber igen! Hans ande tycks följa mig på den här resan. Jag lutar mig närmare.

Den tredje, en man med ett blodlöst ansikte bakom sina stora uggleglasögon, ser rakt in i Giraffens vänstra hjärnhalva. "Buber menar förstås, att ordet 'Jag' är relaterat till hur mycket människan deltar i en 'Jag-Du relation'."

"Schwunget gör det möjligt!"

"Skål för schwunget!"

De tre herrarna skrattar hjärtligt. Självt förstår jag bara brottstycken av vad de pratar om. Men om jag förstår eller inte spelar inte så stor roll. Intensiteten i samtalet smittar av sig. Och sättet de pratar på. Som om de promenerar sida vid sida och blickar ut över ett landskap som öppnar sig framför dem medan de går. Jag snappar upp ett ord, än här, än där och ju mer jag lyssnar till fraseringsarna och tonfallen i samtalet som böljar fram och tillbaka, desto mer börjar även jag se landskapet framför mig.

”Vi ska inte glömma att Buber talar om fantasins roll i att lyfta ut människan ur sig själv och träda i kontakt med det som hennes fantasi frambringar”, säger mannen med hundögonen.

”Realfantasi.”

”Dessutom talar han om rollen av det prelingvistiska.”

”Att relationen till den andre inte nödvändigtvis är byggd på språket.”

”Levinas talar om vi-medvetandet.”

”Det extra som den andre tillför.”

”Möjligheten att vara den andre.”

”Den som ropar till dig bortom den andre.”

”Som är källan till din intentionalitet.”

”Du-perspektivet blir den etiska lösningen.”

”Genom sin omsorg om den andre, kan människan transcendera sin ensamhet.”

”Men vi får inte glömma att det inte innebär något utsuddande eller fusion.”

”Det vi kan kalla emotionell smitta.”

”Nej, mina vänner! Tvärtom. Nyckelorden är kommunikation och kreativitet.”

”Jag skulle säga att nyckelordet är projektet. Att röra sig i en riktning. Tillsammans.”

”Kollektiv intentionalitet.”

Samtalstonen har blivit allt ivrigare och jag med den. Det de talar om. Är inte det just vad operarösten kan göra? Ta kontakt med den andre över ett avstånd.

Upprätta en ”Jag–Du relation”? Tänk om vi kunde få innehållet i det sjungna att också göra det på ett bättre sätt. Genom att röra oss tillsammans genom de bilder vi skapar, med hjälp av orden och tonerna. Väva ett band, människa till människa, själ till själ. Via en gemensam riktning. Där har vi det! Jag tittar på Giraffen som uttalade de magiska orden. Det var den kollektiva eller *gemensamma intentionaliteten* som saknades sist. Den, som jag och Donna P måste hjälpas åt att skapa. Då kommer även texten att bli till något annat och orden kunna kommunicera på andra sätt än enbart via sin semantiska betydelse.

Innan jag vet ordet av, har jag fått låna en tejpulle och några tuschpennor och ligger på alla fyra på golvet med en bunt servetter bredvid mig. Jag behöver inte tejpa ihop mer än tre stycken förrän Donna P kommer tassande. Tyst och målmédvetet, får vi till ett lapptäcke med olikfärgade kurvor på hur dramat rör sig från det att Aila upptäcker armbandets och säger ”Nir”, till hur slagverkaren för oss in i minnet som tar vid i Arons huvud, till hur Cellisten flyttar sig över golvet och blir Nir, till hur Aron och Cellisten möts i en musikalisk improvisation, till hur rånarna representerade av Slagverkaren, Violinisten och Klarinettisten dyker upp och ger sig på ”Nirmusiken” med sin musik, till hur Aila ser och förstår och konfronterar Aron: Du hjälpte Nir, min bror. Du kunde inte annat. Du är en människa och då kan du inte bara stöta bort mig. Och kanske viktigast av allt: Utifrån kurvan som visar dramats temperaturväxlingar under sin framåtrörelse, ser jag det som fattas i vår text- och kompositionsskiss. Det som vi än så länge bara har snuddat vid i

tanken, snarare än avtäckt fullt ut. Det som ännu inte har transformerats från tanke till implicit kropp för att vi har varit upptagna med annat.

”Här har vi den första stora vändpunkten mellan Aron och Aila. Eller hur? Det är ju här Aron drabbas av sitt minne och de känslor som väcktes i honom när han mötte Ailas bror. Och det är via de starka, okontrollerade känslor som rivs upp i Aron, som Aila förstår vilket starkt intryck Nir gjorde på honom. Att Aron var tvungen att hjälpa honom vidare. Och det är här Aron inser att han just har gjort misstaget att avslöja sina känslor för den här påstridiga kvinnan. Nu har hon en hållhake på honom och det är han själv som har gett henne den!”

Jag kan inte låta bli att ge Donna P en kram.

”Det är det vi måste få fram i det här partiet. Då kan vi inte plötsligt börja sväva ut i en härlig picknick med Aron och Nir. Trots att den är rolig, rent musikaliskt. Vi har helt enkelt ägnat oss åt att transformera fel saker. Både i text och musik.”

Jag ritar ivrigt på kartan. ”Instrumentalt. Instrumentalt. Först här har vi gett Aron text att sjunga. Men det är ju honom vi måste höra här! Det är hans känslor, hans reaktion som måste få röst.”

Donna P ser från mig till servettkartan och tillbaka. Jag tittar på vad jag just har kraftsat ner. Ett enda trassligt garnnystan.

En försynt harkling får mig att titta upp. Tre nickande muppar tittar vänligt ner på mig.

”Fina grejer ni har där”, säger Ugglan.

”Man ser exakt vad som händer”, säger Giraffen med ett förklarat ljus i ögonen.

”Aron klarar helt enkelt inte av att göra Nir till ett föremål”, säger den lille med hundögonen.

De andra nickar instämmande.

”Han kan inte låta bli att drabbas av det mellanmänskliga.”

”Behövs inga ord.”

”Lite emotionell gestikulation bara...”

”En uttrycksoperation som förverkligar betydelsen...”

”Inte bara återger den.”

De höjer sina glas i en uppmuntrande skål och återvänder till sitt bord.

Men ord behöver vi. Eller anti-ord. Frågan är var. Vilka. Och hur många. Och vad som händer när orden tar slut.

Framåt småtimmarna sitter jag fortfarande uppkrupen i min säng på ”Gondolen” och formar och formar om nya textfragment, som jag hoppas ska ge utrymme för den där *emotionella gestikulationen* som de tre herrarna jonglerade med. Jag tror att uttrycket även föll Donna P i smaken. Hennes blick lyste med sitt ljusgröna sken när jag släppte loss min senaste tankesvada. Nu har hon tagit en ”Blåa fisken” mot sin migrän och sover djupt.

Jag släpper pennan. Nu tror jag att jag har kommit fram till något. Fragment av Nir. Förnimmelserna av hans väsen som dröjer sig kvar hos Aron.

ARON:

Nir.

(Cellisten reser sig ur Kören, sätter sig snett bakom Aron. Börjar spela)

*Den brinnande båten.
De dränkta skriken.
Askflagan rör sig
andetag simtag ande tag sim
genom havet av eld.*

*tar sig till stranden, kryper iland
huttrande, skakande, spottande, skrattande.
Nir, heter jag. Och du?
Och du?*

*Brasan i natten.
Hans andning i mörkret.
Mer hemma än jag.
Flykten är viktlös, lätt som rök.
Ta livet i hand, ditt enda liv.
Ta livet i hand och spring.*

*(Violinisten, Klarinettisten och Slagverkaren börjar hotfullt närma sig
Cellisten/Nir)*

*Tre härjade män dyker upp i natten.
"Ska han slippa in ska vi ha betalt."
Slag, sparkar, sparkar, slag,
blå ögon, knytnävar, blå,
sparkar, loskor, blå.
Ord ur mig, tränger ut.
Ord hugger, hackar, hotar skallar.
Ord som knivar, spetsar, styckar,
siktar mot strupar.*

*(Sångaren improviserar ljud som riktas mot förövarna. Bortmotade av
Arons röstljud drar instrumentalisterna sig tillbaka)*

*De flyr bort över sanden, bara dammet kvar.
Du ligger framför mig, ett hjälplöst barn.
Din blåa blick, ett knytnävsslag.*

(Cellisten återgår till sin plats i Kören. Aron hejdar sig. Kommer tillbaka till strandens Nu)

AILA:

Nir. Hans blick i din.

Du minns.

ARON *(samlar ihop termos och koppar):*

Jag minns ingenting.

Utmattad, domnar jag bort på sängen med alla versioner spridda omkring mig och befinner mig med ens på en stig. Med den vita katten vid min sida, tar jag mig fram genom en skog av röda och rosa oleanderträd. Vi är på väg till någon slags tejudning och katten har målat läpparna röda. Men den är på uruselt humör. Musiken kan inte bara illustrera, fräser den. Det är ingen programmusik vi sysslar med här. Bara så du vet. Vem har sagt att den bara ska illustrera? snäser jag. Affekterna, affekterna, affekterna. Men om det är dålig musik spelar det ingen roll vad det handlar om, gnäller katten. Du och din dåliga musik, hugger jag. Jag är inte ute efter att göra bra musik. Nähä. Då kanske du ska anlita någon annan, säger katten syrligt. Den stannar upp och sträcker på huvudet så att morrhåren gungar. Plastiskt, plastiskt, plastiskt, kontrar jag. Du förstår ingenting om hur man komponerar musik, snäser katten. Ge mig ett libretto! Vad pratar vi om, egentligen? Det handlar inte om vad det handlar om. Inte om att prata heller. Så vad handlar det om? Det som rör sig under. Dyrningarna. Själsrörelsen.

På en trädgren sitter en stor fågel med klumpig, gul näbb. Katten skjuter rygg och ger ifrån sig en varnande väsning. Fågeln tittar på den. Så faller den upp sina stora, svarta vingar likt ett parasoll, riktar näbben mot skyn och häver ur sig ett långt klagande läte som gradvis bryts ner i ett kraxande stackato. Katten börjar jama ikapp med fågelns smattrande och öppnar gapet så att huggtänderna blänker. Fågeln ger katten en mörk blick, skuttar in mellan trädgrenarna och är borta.

”Prova att råna Nir med klangen och rytmen! Och Aron, du måste hålla på tills du skrämmer bort dem! Och ni andra – glöm nu för Guds skull inte bort att fantisera kring hur misshandeln går till! Vad får ni för bilder? Ger de sig på Nir, alla tre? Eller är det kanske en som slår ner honom medan de andra håller Aron borta?”

Meningarna sätter krokben för varandra i sin iver att komma först. För att inte förlora mer dyrbar tid på ännu fler ord, skyndar jag mig bort till den uppklistrade servett- alias *Terrängkartan*, numera även välsignad av filosofer, som jag stolt påpekar för de medverkande, för att peka ut var vi befinner oss i dramat. Men musiken har redan börjat.

”Tre härjade män dyker upp i natten...”

Plötsligt går ljuset ner och en kvav vind sveper in. Jag vänder mig tvärt om. Den vita repetitionssalen är borta. Istället befinner jag mig i mörker, på en strand. Vågor rullar in i tunga sjok, bryts mot stenarna och rasslar tillbaka ut i det dånande havet. Var är alla? Natten ångar. Luften är varm och tryckande. På avstånd ser jag tre siluetter som långsamt rör sig emot mig genom sanden. De kretsar kring varandra, stannar upp, sparkar till någonting och byter plats som om de är mitt inne i något bollspel. Boule? Krocket? Då och då tränger en röst igenom och bärs till mig med vinden. Ett rop. Skratt. Ett ögonblick låter det som om de tre filosoferna har gått fel och tagit sig in i min dröm. Om det nu är en dröm. Jag nyper mig i armen. Nu händer det något där borta. De tre männen ser sig om, i riktning mot en skog. De tycks vara på sin vakt. Ögonvitorna lyser i mörkret. Plötsligt är de framme vid vattenkanten och kastar sig över en ung, glad man som just kommer upp ur vattnet, visslande. Slag som piskrapp. Armbågar. Ryggar. Händer. De är på honom alla tre. Ögonens blå blixtar är till ingen nytta. De kommer att slå ihjäl honom! Vad ska jag göra för att hejda dem? Stoppa händelseförloppet? Slå av musiken? Var är Donna P? Vad tänkte jag på? Är det verkligen jag som har bett henne skriva det här? Eller skriver det sig genom oss? Plötsligt hörs ett vrål och en vild gestalt skjuter fram ur mörkret som en projektil. Det är Aron. Han ser livsfarlig ut. Ögonen är svarta som kol. Ur hans mun kommer en glödande kaskad av vokaler och konsonanter. Ljud och oljud. De skär genom luften som knivar. Små. Stora. Vassa. Tveeggade. Dansande som samurajer. Flåsande som hundar. Skuttande, flämtande, gapande björnar. Med ett rasande vrål som öppnar sig utåt och uppåt kallar han till sig stjärnornas kraft som rusar honom till mötes. I nästa stund har Aron ryckt tag i alla tre rånare, lyft upp dem som ett knippe rädisor och svingat iväg dem, ut i mörkret.

”Hallå! Donna Q! Vad hände?”

Där sitter de, allihop. Våra två sångare. Klarinettisten. Slagverkaren. Cellisten. Violinisten. Ackordeonisten. Och så Donna P, med armarna i kors och ett litet leende på de röda läpparna. Jag är mållös.

”Vi skulle ta ett gig någonstans med det här”, säger Klarinettisten.

”Ja, vad roligt!” skrattar Violinisten och får medhåll av Ackordeonisten.

Cellisten vänder blad och gäspar. ”Är det någon som har satt på kaffe?”

I skymningen sitter vi på en perrong på varsin resväska, Donna P och jag, utmattade men lyckliga.

Vi såg det. Båda två. Efter att ha känt av den kraften i sig själv kan Aron inte backa. Inte komma med några undanflykter. Har man flyttat ett berg så har man. Och vi såg hur det hände honom. Jag ser på Donna P. Hon ser på mig. Då och då ler vi lite. Nu vet vi något om Aron som vi inte visste förut. Och nu vet vi att han måste hjälpa Aila vidare. För sin egen skull. Vi fick syn på det. Det varade i fem minuter, men vi såg det ske.

Det hade inte längre med texten att göra. Inte med tonerna. Inte med kvalitén på framförandet. Det hade med levandegörandet att göra.

Jaget IV

*du som inte
inte längre är mitt Du
simma sjunk
det är upp till dig
Jag klarar mig
kommer över
till andra
Jag som inte
vad gör det mig?
simma
sjunka
det är upp till dig*

*Vattnen faller!
faller som mantlar
sjok efter sjok
forsande
lager efter lager
störtande
huvudet ovan
hålla huvudet ovan
kippande kippande kippande*

Tredje manglingen. Om en avgörande nyckel samt hur Donnorna hamnar på en säregen tebjudning

Vi befinner oss mitt ute i terrängen. I dimma. Vilket håll ska vi gå åt nu? Jag tittar på Donna P. Men hon ser lika frågande ut. Det är ju jag, Donna Q som driver den här expeditionen. Jag försöker svälja ner klumpen i halsen som bara växer. Dimman ligger tät. Vart har alla våra medverkande tagit vägen? Aron och Aila? Stranden? Sköldpaddorna? Jag kan skönja skuggor som rör sig i töcknet men inte vilka de är eller vart de är på väg.

”Så...?”

Donna P trampar otåligt från den ena foten till den andra. Jag ser mig villrådigt omkring. På avstånd tycker jag mig höra ljudet av sjungande röster.

”Ditåt!” säger jag med spelad självsäkerhet och skjuter rullväskan framför mig. Donna P sluter upp vid min sida.

Sången tilltar i styrka. Nu hör jag orkestern också. Det är fullt pådrag. Underliga formationer dyker upp omkring oss. Stafflin. Träställningar. Vagnar på hjul. Alla tycks vara på väg åt samma håll. Och nu hörs sången och musiken allt starkare. Jag ser på Donna P som just tycks ha insett samma sak som jag. Vi har hamnat mitt i ett scenbyte i en pågående föreställning. En fåtölj som kunde rymma en jätte glider förbi. En kopp stor som ett tefat. En kanna som tornar upp sig som ett fartyg. Pappersdockor – höga som träd. Vi tar oss fram mellan dem som två vilsna myror, medan sången och musiken dånar i våra öron. Plötsligt måste vi stanna upp. På en scen framför oss sitter män och kvinnor på rad i svartvita klänningar och frackar som uppklädda skator, med blickarna riktade mot något som pågår framför dem.

En lucka öppnas med ens i scengolvet och fem män i smoking ringlar upp i ljuset som en lång, svart boaorm. Vad som händer sedan är svårt att följa, men en av männen tycks ursäkta sig inför en annan man som tycks ha högre status och en äldre och en yngre dam i långklänning för något fruktansvärt han gjort, oklart vad. Champagneflaskor cirklar runt. Stillbilder ur någon film åker upp och ner. I nästa stund förvandlas scenen och det verkar som om Orfeus har kommit ner i underjorden för att hämta sin Eurydike. Ett maskineri sätter igång så nära att vi knappt hinner undan när en jättelik kniv och gaffel kommer åkande på en rullvagn. Under ett öronbedövande fyrstämigt körparti vädjar mannen för sitt liv, medan han slängs upp på en offerbänk och skärs i stycken av kniven och gaffeln.

Jag ser på Donna P. Hon ser på mig.

Vad hade mannen gjort för att förtjäna ett sånt öde?

Vem straffade honom?

Och för vad?

Hukade under våra frågor gör vi bruk av vår mänskliga underdimensionering och pilar iväg, innan vi också riskerar att hamna på offerbänken av bara farten.

Efter att ha irrat runt en lång stund i en labyrinth av korridorer och salar bland gudavagnar, flyglar och notställsskogar, stannar vi upp och ser villrådigt på varandra. Istället för att ta oss ut, tycks vi ha tagit oss allt djupare in i blodomloppet.

”Hur kommer vi ut från det här templet?”

”Frågan är hur vi kom in.”

Korridoren ligger öde. Hit når varken sången eller orkestermusikerna. Längs väggarna hänger porträtt av berömdheter ur operahistorien, alla män. Till synes, redan när de levde, fokuserade på sin betydelse för eftervärlden. Innan Donna P börjar ana vad jag håller på med, fiskar jag upp en bild på henne ur fickan.

”Sådär. Mellan Mozart och Verdi. Där sitter du fint.”

Flammande röd på halsen, gör hon en ansats att riva ner bilden men jag lyckas hejda hennes hand innan vi skyndar vidare genom korridoren. Föreställningen börjar dåna i mitt huvud igen.

”Den stammande mannen gjorde uppenbarligen något som ledde till att han måste offras. Men vad?”

”Höger...”

Jag låter Donna P bestämma riktningen, medan jag fortsätter tankegången.

”*Vi glömde!*” sjöng han. Eller hur? Du hörde också att han sjöng det?”

”Höger igen...!”

Jag gör som hon säger, lätt irriterad över att bli avbruten.

”Men ingen reagerade. Inte vad jag såg i alla fall. Gjorde du?”

”Jag fattade ingenting. Hmmm, hur gick vi här?”

”Vad var det han hade glömt? Champagneflaskor dök upp från alla håll. Jättelika tekoppar. Kören välldes in i svarta kåpor och röda horn. För att inte tala om den surrealistiskt stora kniven och gaffeln.”

Jag stannar upp. Framför oss ligger operachefens rum. Nyckelknippan sitter kvar i låset. Jag vänder mig mot Donna P.

”Han hade glömt låsa dörren!” utbrister vi samtidigt och sedan är nystanet i rullning.

”Till ett hemligt rum...”

”... där de höll på med något...”

”... som inte fick komma ut.”

”Men han höll på att avslöja sig där på scenen.”

”Det var det han ursäktade sig för.”

”Det var därför han måste offras.”

”Men hur skulle vi hinna uppfatta det?” frågar jag. ”*Vi glömde!*”, sjöng mannen. Det hörde vi, båda två. Eller läste på textmaskinen, i alla fall. Men ingen av hans motspelare reagerade. Inte med sång. Inte fysiskt. Och det hördes ingen musikalisk reaktion i orkestern. Eller om det gjorde det, suddades den bort av alla champagneflaskor och tekoppar. Det är precis som i scenen med Aron. Aila måste ta in det han säger och hon måste reagera vokalt. Annars *levandegörs* det inte! Vi har hittat ett till exempel på bristande transformation. Tanken finns där men har

inte omvandlats fullt ut. Varken i texten eller i musiken!”

Jag gräver i rockfickan efter min anteckningsbok. ”Jag måste ändra repliken!”

”Vilken replik?”

”Det räcker inte med att Aila säger *'Nir. Hans blick i din. Du minns'*. Nej, repliken måste gestalta vad hon har förstått. Att det går upp för henne, just i det här ögonblicket, att Aron hjälpte Nir och jagade bort männen som gav sig på honom. Och att han kanske lever. Hon kan säga, hon kan säga... *'Du hjälpte honom'*, kan hon säga. Och då svarar han... då svarar han...”

”*Jag gjorde ingenting'?*”

”Exakt! *'Jag gjorde ingenting'*. Det sista han vill erkänna är ju att han betedde sig mänskligt.”

Vi ser på varandra, omslutna av den magiska känsla av förvisning som uppstår när dramat börjar tala om för oss hur det ska skrivas.

”Med andra ord har du rätt. På sätt och vis. Ibland är texten, i första hand, ord med betydelse och inget annat. Text som måste höras och som de andra på scenen måste reagera på. Om inte, spelar det ingen roll hur emotionellt det än gestikuleras, innan eller efter. Det uttryckta landar inte och affekterna gör ingen verkan.”

Hon ler. ”Så du tar tillbaka det du sa, om att texten inte alltid behöver förstås?”

”Jag tar inte tillbaka någonting. Men vi måste få med oss de *dramatiska nycklarna*.”

”Den gamla klassiska kurvan med andra ord. Aristoteles.”

Jag stegar vidare och fortsätter prata över axeln med hög röst. ”Utan nycklar hänger ingen med. Det blir inget *'Jag-Du'*. Så vare sig vi kallar det *'Aristoteles'* eller inte, affekterna måste hängas upp på någonting om de ska röra vid den andra.”

Jag vänder mig om. Donna P syns inte till någonstans.

Jag ser mig snopet omkring i den tomma korridoren. Stängda dörrar till höger. Stängda dörrar till vänster. Och på varje sida, en öppning som leder in i en ny korridor. Jag ser framför mig hur jag hädanefter kommer att irra runt här tills jag stupar, i någon avsides del av templet där ingen människa längre sätter sin fot. Om några decennier kommer en städare att hitta mitt söndervittrade skelett som mössen har mumsat köttet av och dra ut det i ljuset. Visst ja, det var ju hon, kommer de att säga. Donnan av den sorgliga skepnaden som gav sig ut på sin vidlyftiga, på gränsen till löjeväckande, operaexpedition och irrade bort sig i tankevärldarnas underjord dit ingen orkade följa henne. Inte ens hennes ädelmodiga vapendragare. Tanken får mig att tycka så synd om mig själv att jag blir gråtfärdig. Varför var du tvungen att ge upp just nu, Donna P? Vi som var något på spåret. Ja, men tänk vad vi hade kunnat åstadkomma tillsammans, med hjälp av vår känslomässiga generalbas, vår terrängkarta, vår emotionella gestikulation. Och alltihop för att jag lovade mer än jag kunde hålla. Jag frågade dig om du ville komponera en opera. Istället fick du kуска runt med mig som en ofrivillig tjänsteande. Å andra sidan, vem kan lova vad en expedition av utforskad mark ska leda till? Nej, jag kan inte ge upp nu hur gärna jag än skulle vilja. Jag måste vidare och slåss mot

väderkvarnarna även om de flesta är spöken skapade i mitt eget huvud. Jag har inget val, om jag så ska stryka med på kuppen. Vet du vad? Jag klarar mig utan dig! Jag kanske inte är lika praktisk som du och mina idéer blir inga operor utan din musik, men å andra sidan blir det inga operor utan mina libretton och opera är faktiskt en hybridform och så vidare i all oändlighet om vad som kommer först, musiken eller texten, så summa summarum: Lite vanligt bondförnuft ska jag väl ändå kunna uppbringa så att jag kan ta mig ut ur den här labyrinten och fortsätta min resa.

Ett mjukt ljus silar in från andra sidan korridoren. Skuggor av grenar gungar över väggen. Jag skyndar mig dit innan det visar sig vara en hägring. Med rullväskan i famnen krånglar jag mig ner för en vindlande trappa och snubblar ut i ett frodigt, sommarskimrande buskage.

Ser ut att vara eftermiddag. Solen värmer mildt och vinden smeker sig fram genom lövverket. Nyss, innan vi gick bort oss i labyrinterna var det råkallt och grått och träden stod kala. Jag drar en suck av lättnad. Tänk att det gick så lätt att befria sig ur operatemplet. Frågan är bara åt vilket håll jag ska gå nu.

Jag hoppar till av att en röst svarar mig ur buskaget. "Det beror på vart du vill komma."

Katten igen! Den grinar mot mig där den ligger, lojt utsträckt på en gren. Så den kan verkligen prata. Och läsa mina tankar, dessutom. Om inte det här är en ny dröm i drömmen.

"Vart jag vill komma? Framåt förstås. Vidare."

"Vidare kommer man. Bara man går tillräckligt långt. Varför inte hälsa på de gamla stollarna, när du ändå är i krokarna?"

"De gamla stollarna?"

"De sitter och dricker te där borta, bakom träden", pekar katten med sin snövita tass och är borta. På himlen hägrar det breda grinet kvar. Jag ryser. Även om jag är beredd på att vad som helst kan dyka upp på den här resan, är det obehagligt med talande katter som bara försvinner.

Bakom trädningen åt det håll katten pekade, ligger en vit stuga och framför den skymtar ett inbjudande långbord dukat med vinflaskor och frukt. Vid vänstra kortändan sitter tre gestalter hopträngda. Jag smyger mig närmare. Längst ut sitter en grånad man i runda glasögon och sliten skinnjacka och läser en bok. Ser ut som... jo, faktiskt... Bertolt Brecht! Men så uråldrig han har blivit. Och tunn. Finns det ens någon kropp kvar, där innanför jackan? Vad gör han här, i en drömd operaexpedition? Han som har skrivit att musiken i teatern måste stå emot förväntningarna på att göra sig till en "tankebefriad piga". Om det är katten som har kokat ihop det här...

En yngre man med rött hår, till höger om Brecht, ser ut att vara djupt försjunken i studier. Bredvid honom på bordet tornar en trave böcker upp sig. Jag lutar mig närmare. *Postdramatic Theatre*, står det på omslaget till boken han läser. Mellan Brecht och Studenten sitter en småsnarkande gestalt som ser ut att vara

gjord av marmor. Även han ser bekant ut på något sätt. Vid varje utandning fylls de påsiga kinderna som två ballonger och några hårtestar dansar bakom öronen. Under en fotsid mantel sticker ett par sandalklädda fötter fram. Kan det vara...ja, banne mig om det inte är min gamla idol – Aristoteles!

Jag tittar mållöst från den ena till den andra. Först nu ser jag att Brecht sitter försjunken i Ovidius *Konsten att älska*. Mellan hans nikotingula fingrar brinner en cigarr. Han får syn på mig bakom trädet. "Ta lite mer te!" ropar han vänligt och pekar på ett framdukat vinglas.

Jag tvekar. Så kliver jag fram till bordet och slår mig ner mittemot Aristoteles. Jag kan knappt vänta tills han vaknar, så att jag får tala om för honom hur mycket han har betytt för mig. Men Aristoteles befinner sig i sitt eget drömlandskap. Han ler och skrockar lite i sömnen.

Brecht fyller mitt glas till brädden med något som ser ut som rödvin. Jag sneglar på den möjliga flaskan. Texten på etiketten har frätts bort.

"Har du några väninnor med dig?" frågar han förhoppningsfullt.

"Väninnor? En. Men hon gick nyss upp i rök."

"En teatral förmåga!" Det glittrar till bakom glasen. "Yngre eller äldre?"

"Beror på vad man jämför med." Jag sneglar på Aristoteles som har börjat småsnarka med halvöppen mun.

"Här!" Studenten sätter pekfingeret i den uppslagna boksidan och söker ivrigt Brechts blick. "Lehmann påstår att din icke-Aristoteliska teater bara är en ny doktrin som sätter sig i vägen för alla andra sätt att göra teater. Hur bemöter du den kritiken, Bertolt?"

"Mmmm... ta lite mer te." Brecht fyller på Studentens vinglas och flyr ner i sin bok. Studenten tar några hetsiga klunkar. "Samtidigt har det skrivits hyllmeter om att det blev en KRIS för att den aristoteliska modellen inte kunde omfatta socialt relevanta teman. Och att din episka teater blev en lösning på det. Hur förhåller du dig till det?"

Aristoteles öppnar ena ögat och ser från Studenten till mig med lurig blick.

"*Elementen i händelseförloppet bör ställas samman så att helheten vrickas och rubbas om ett element flyttas eller tas bort...*"

Studenten himlar med ögonen. "Den där gamla skåpmatens har vi ingen hjälp av nu."

"Sssshhh...!" Brecht sätter en armbåge i sidan på Aristoteles som genast faller i sömn igen.

Jag sätter upp ett finger i luften. "Om *diktkonsten* är inte alls gammal skåpmat. Tvärtom. Den är ett mycket öppet verk som inte bara kan, utan måste, tolkas och tillämpas från fall till fall."

"Öppet?" Studenten ger den sovande en avfärdande blick. "Han propsar på känslomässig katarsis."

"Sis... sis... sis", viskar det från buskarna.

"Och katarsis leder till passivitet", fortsätter Studenten hetsigt. "Men scen-

konstens uppgift är att aktivera ett kritiskt tänkande. Nu mer än någonsin. Eller vad säger du, Bertolt?”

Han tittar ängsligt från den ena gamlingen till den andra, men Bertolt tuggar på ett grässtrå, djupt försjunken i Ovidius kärlekskonster. Studenten går till ny attack.

”En teater som bara är till för åskådarens njutning är en förlegad teater. Det var den redan för hundra år sedan. En kulinarisk anrättning för en skara finsmakare. Nej, vi måste framställa verkligheten på scenen så att vi känner igen den men ändå ser den som något nytt och främmande.”

”’Verfremdung’”, hörs det som en viskning från träden.

”’Alienation’, på ren svenska”, rättar Studenten irriterat.

”ska... ska... ska”, susar träden.

”Men vad som ska göras främmande och hur, beror helt och hållet på vad som är angeläget i tiden. Där skulle jag säga att Bertolts teorier fortfarande är mer giltiga än hans.”

Han petar försiktigt på Aristoteles sandal under bordet, som för att inge sig själv mod. ”Eller vad säger du, Bertolt?”

Men Bertolt tycks inte bry sig. Han vänder blad och fortsätter läsa med ett förtjust leende på läpparna. Studenten ser sig vilset omkring och låter blicken landa på mig.

”Det borde du tänka på, du som kommer viftande med ditt svärd och din lans och försöker slå ett slag för en så bedagad och mossig konstform som opera. Den kanske har ett underhållningsvärde, men någon relevans för samtiden har den inte.”

Jag ser mig förgäves omkring efter det där svärdet och lansens han pratar om. Vad vet han om hur mitt och Donna P:s operaskapande förhåller sig till samtiden?

”Det står skrivet i pannan på dig”, säger Brecht med ens och tittar upp från kärlekskonsterna.

”Visst gör det!” utbrister Studenten, lättad över att äntligen få lite stöd.

”Ta lite mer te!” säger Brecht med gesten hos den gentleman han inte är och fyller på i vinglasen så att det skvätter.

Jag tar en försiktig klunk av det sura rödvinet och laddar om. ”Din kritik mot operakonsten kan knappast vara mer förödande än min egen. Det var därför jag tog mitt pick och pack och gav mig ut på den här resan, istället för att ligga hemma på soffan och frossa i gamla inspelningar med utdöda stjärnor. Men en scenkonst utan affekter tror jag inte på. Inte heller en som ser en motsättning mellan tanke och känsla.”

”Känsla, känsla, känsla”, ekar det från buskar och träd. En fågel ger ifrån sig en lång drill. Jag får blodad tand.

”Det jag vill är att skapa musikdramatik som innehåller både-och. Både inlevelse och distans. Både känsla och tanke. Det är bara så vi kan få konstformen att blomma vidare!”

Jag hör hur min röst spricker ut i ett dramatiskt eko. Är man tilldelad rollen som Donna Q så är man.

"Lite mer te?" Brecht fyller på mitt fortfarande fulla glas.

Jag tar en klunk till. Märkligt. Det börjar faktiskt smaka mer och mer som te.

"Svårt kapitel, det där med musiken", säger Brecht fundersamt och tuggar på sitt strå.

"Jag vet!" ropar Studenten, överlyckligt. "Det vi vill är att få publiken att stanna upp och reflektera. Inte bara känna och gråta. Det är ju utanför teatern som åskådarna ska reagera och agera. Göra något åt de sociala omständigheterna. Förändra världen!"

Han letar fram ett slitet exemplar av *Liten hjälpreda för teatern* ur traven med böcker och bladdrar febrilt fram en sida.

"Här! *'Tonsättaren får tillbaka sin frihet när han inte längre måste...'*"

Nu är det min tur att himla med ögonen. Studenten gör en kort cesur och himlar med ögonen, han också.

"... *hen inte längre måste skapa en atmosfär som ska få publiken att urskillningslöst förlora sig ...*"

"Förlora sig?" fryser jag. "Urskillningslöst?"

"Löst, löst, löst!" sjunger en fågel ur buskaget. Suset i träden tilltar. På avstånd hörs det dova ljudet av ett vattendrag eller en motorväg. Till min förvåning märker jag att jag har ett svärd i handen och att Studenten har ett likadant.

"Det låter som om du tycker att publiken måste skyddas från de farliga affekterna. Icke-tänkandet? Låt oss istället få affekt och tanke att samspela! Tänka med hjälp av det vi hör, känner och ser. Precis det håller jag och Donna P, min tonsättare, som bäst på att utforska. Ja, innan hon gick upp i rök. Både sångare och instrumentalister blir en slags skådespelare i bemärkelsen att de spelar fram dramats alla lager med sina olika uttrycksmedel. Röster. Instrument. Ljudobjekt. Det vi hör, skapar de bilder vi ser och de tankar vi får."

"Vi ser det vi hör det vi ser det vi hör", jazzar en grupp blommor glatt från en rabatt.

"Och vad skulle vara nytt i det? All experimentell musikdramatik strävar efter att frikoppla det vi ser från det vi hör...", invänder Studenten torrt och riktar svärdet mot min navel.

"Inte vi", parerar jag och riktar svärdet mot hans näsa. "Men vi vill utmana operaidiomets snävhet. Deklarera det artificiella och samtidigt bryta det och skapa närvaro med hjälp av de starka, uttagna känslorna. Ja, men sätt dig en meter ifrån en operasångare när hen sjunger en aria och du kommer att svepas bort som en fluglort i en tornado. Ett sånt uttryck kan aldrig bli distanserat."

"Serat, serat, serat!" sjunger fågeln, ackompanjerad av blommorna.

"Tänk om vi skulle tillåta oss att vidga uttrycken", fortsätter jag exalterat. "Kanske måste sångarna inte hela tiden använda sig av sina skolade röster? Kanske kan de växla mellan viskningar, tal, halvsång och full operaklang?"

"Klang, klang, klang", körar blommorna och ackompanjeras av trädens susande.

"Den egaliserade klangen riskerar att slipa bort allt personligt och egenartat.

Vad jag menar är att det kanske ofta är själva idiomet som utesluter åskådaren så att hen varken kan känna eller tänka. Det som drabbar då är det ekvilibristiska. Virtuositeten. Det blir ett 'Jag–Det' möte som man, i bästa fall, kan häpna inför och beundra. Det jag söker istället, är ett vokalt och instrumentalt agerande som kan omfatta ett mer uppbrutet och associativt berättande, samtidigt som affekterna skapar identifikation med rollfigurerna, helt i hans anda..."

Jag nickar mot Aristoteles som fortfarande sitter med slutna ögon. Han svarar med en sugande snarkning.

"I HANS ANDA", upprepar jag, högre den här gången. Men till min fasa märker jag att Brecht och Studenten har börjat skratta och att deras skratt tas upp av fåglarna och träden och sprider sig till blommorna, svamparna, gräset. Ja, plötsligt har allt omkring oss börjat skratta och fnittra. Jag ökar tempot och höjer rösten ännu mer.

"Mitt textmaterial innehåller TYDLIGA rollfigurer involverade i en ENKEL, ARKETYPISK men TIDLÖS intrig. Spektrat av röster kommer att kunna gå från det VISKADE via det TALADE eller halvsjungna till det fullt 'OPERASTISKA'. Men de maxade uttrycken, det dionysiska om ni så vill, vill vi förmodligen bara använda vid de dramatiska höjdpunkterna. I det förtätade dramats tjänst."

Jag hejdar mig. Skrattet har omvandlats till ett stillastående pulserande och Studenten håller svärdet avvaktande höjt ovanför huvudet. För ett ögonblick tycker jag att han är otäckt lik min egen spegelbild.

"Problemet med dig är att du inte kan bestämma dig vems tankar du följer."

"Eller så vill jag förena det bästa från båda!"

"Touché!" drillar det i luften runtomkring när våra svärd träffar varandra med ett ljust klingande.

Brecht skruvar på sig och knackar Aristoteles försiktigt i huvudet.

"Vad sägs om att flytta ett steg? Hallå! Är du vaken?"

Aristoteles grymtar till. "*Beträffande diktkonstens krav bör man föredra det som är omöjligt men trovärdigt framför det som är icke trovärdigt men möjligt.*"

"Möjligt, möjligt, möjligt", kvittrar fåglarna.

Brecht suckar och petar in ett par hörlurar i öronen.

Studenten siktar mot mig på nytt. "Ditt största problem är ditt fokus på texten. Texten måste få en annan funktion än att styra musiken och handlingen. Om man SÄGER träd behöver man ju inte VISA ett träd. Om man TALAR om smärta behöver man inte VRÅLA ut den i samma stund. Om man VISAR att man är attraherad av personen bredvid, måste man inte SJUNGA om det i tio minuter. Operan är full av träd som ni borde ha huggit ner för längesedan. Ibland får jag för mig att berättelserna i opera bara är en förevändning för att njuta av rösternas kroppar."

Jag lystrar till. Rösternas kroppar! Där sa han äntligen något.

"Mörk choklad i duett med en mögelost", viskar det under bordet.

Jag lyfter på duken. Ingenting, förutom Studentens ben som har slagit knut på sig själva och Brechts lojt utsträckta fötter i ett par röda dansskor.

”Textens uppgift i opera är att lämna sig bakom sig och låta sig transformeras till röst, ljud och kropp”, fortsätter jag.

”En rostig spik som förklarar sin kärlek till en nyputsad gaffel”, viskar det under mina knän. Jag känner efter med fötterna. Ingen där.

”Den måste kunna omvandlas till musikaliska och kroppsliga parametrar. Byggas in i den musikaliska gestiken. Men för att rösten ska kunna ha en kropp måste innehållet och texten – precis som du sa nyss utan att förstå vad du verkligen sa – ha en kropp.”

”Lura i vassen som en utsvulten gädda.”

”Bra där!” ropar jag till vem det än är som befinner sig under bordet. ”En kropp som rör sig i tiden med hjälp av musiken! Jamen, ta den blodröda månen som går upp på himlen i Wozzeck! Eller kniven som inte vill sjunka! Eller, ta, ta...”

”Ett fång nyplockad mynta som sprider sig över kyrkogården.”

”Ja! Tänk vilken njutning att få känna beröringen av röstens kropp när den meningen blir till sång.”

Studenten börjar putsa sitt svärd med tröjärmen. ”Det där med njutning är skumt. Det sa Brecht tidigt. Eller hur, Bertolt?”

”Ja, men sedan ändrade han sig och sa att njutning är diktens och teaterns väsen...”

”NJUTNING”, avbryter Studenten och synar reflexerna i järnet. ”NJUTNING tar bort fokus från budskapet och gör åskådaren såsig i huvudet. Eller vad säger du? Bertolt!”

Men Bertolt sitter bakåtlutad i stolen med slutna ögon och ett njutningsfullt leende på läpparna. Vad lyssnar han på? Jag lutar mig närmare. Det är ju Mario i ”E lucevan le stelle”, hans stora aria där han uttrycker sin kärlek till Tosca strax innan han ska avrättas.

Plötsligt känner jag något varmt och mjukt stryka sig mot mina ben. Katten. Då vet man vem som snart kommer att dyka upp.

”Nu vet jag hur röstens kropp hänger ihop med dramat!” utbrister jag fylld av nytt mod och skjuter upp från stolen. ”Fråga min tonsättare, Donna P! Det är röstens kropp som gör dramat ’verkligt’ i opera. Får det att omvandlas till ljud, beröring, känsla, bild. Men för att rösten ska ge kropp åt dramat måste det ske en rad omvandlingar av något fiktivt. Eller transformationer, om ni vill. Fiktionen är konstens livsluft. Nu och alltid. Alla vet att det som gestaltas på scenen inte representerar något ’verkligt’. Att vi ägnar oss åt en lek med symboler som säger ’tänk om’. Men vi kan leka med detta ’tänk om’ på ett oändligt antal olika sätt. Det måste inte alls betyda att vi exkluderar den sociala verkligheten. Vi kan fortfarande förhålla oss till den genom att arbeta med olika lager av fiktion. Via distans eller inlevelse. Kritiskt eller bekräftande. Och alla varianter däremellan. Drama och fiktion kommer alltid att få mitt blod att pulsera. Men trots det tar jag mig härmed rätten att använda metoder som du och många med dig kallar postdramatiska. Förresten ger jag tusan i vad ni kallar det.”

Studenten snurrar sammanbitet på sitt svärd.

”Varför måste du tjata om dramat hela tiden?”

”Varför och varför?” Nu är jag så upphetsad att jag måste höja svärdet. ”För att jag vill få fram något jag skulle vilja kalla *det tredje*. Något som inte bara är summan av alla medier. För att inte allt ska kunna reduceras till en sammansmältning som lika gärna kunde se ut på något annat sätt. För att en ’Jag–Du’ relation ska kunna uppstå i förhållande till åskådaren. Kring något som delas. Gemensam erfarenhet av vad det är att vara människa. Kanske är jag intresserad av det som en del skulle kalla performativitet. Nej, snarare något existentiellt. Just det! Jag hyser en tro, naiv kanske, blind möjligen...”

Det börjar hetta i kroppen och i den här stunden känner jag hur jag skulle kunna slåss för det jag säger, till sista blodsdroppen. Det ska fan till att bli skriven på det här operastiska sättet!

”En tro”, hör jag mig mäsas och försöker lägga ner rösten en oktav, ”att genom detta möte blir människan till och vi levandegör varandra, som vår vän Buber skulle säga. Jag tror inte att konsten kan förändra världen annat än i den mån den sedda och seende människan kan förändra världen. Men nu är det min tur”, huggar jag. ”Varför måste du tjata om ’icke-dramat’ hela tiden?”

”För att dramat har överlevt sig själv som den latent normativa idén bakom teater”, huggar Studenten på nytt.

”Och varför har det överlevt?” parerar jag. ”Aristoteles härleder dikten ur det han kallar fundamentala behov som är av *’socialt, emotivt och kognitivt slag’*. Kanske har vårt behov av drama och fiktion med våra livsvillkor att göra. Vi föds, vi lever, vi dör.”

”föds, lever, dör”, susar trädkronorna.

En bred, glänsande klang från någonstans under bordet får mig att hejda mig i min svada. Duken öppnar sig som ett lejongap och fram kryper Donna P, med dragspelet i famnen. På en sekund har Brecht fått av sig hörlurarna.

”Den försvunna väninnan, antar jag?! Ta lite mer te!”

Men Donna P låter sig inte störas. Med ett inåtvänt leende spelar hon fram sina böljande toner som flödar kring oss som sommarvarmt vatten. Allt lugnar sig. Studentens ansikte slappnar av, Aristoteles ler i sömnen och Brechts ögon fylls med tårar.

”För att återgå till kärnan”, försöker jag och sneglar på Studentens höjda svärd. ”Vi kan inte använda oss av musik om vi inte accepterar musikens emotionella...”

Brecht avbryter mig med en sorgsen gest. ”Kära barn. Livet är så kort. Varför inte njuta av den vackra eftermiddagen istället?”

Studenten ser nervöst från Brecht till mig och tillbaka. ”Men Bertolt, dina teorier...”

”Teorier hit och teorier dit. Vid slutet av dagen handlar allt om kärlek.”

”Kärlek”, susar det genom lövverket.

”Kärlek, kärlek, kärlek”, stämmer blommorna in.

”Aldrig älskade jag livet så mycket som när det var över”, sjunger Brecht med en oväntad darrning på rösten.

”Vid slutet av dagen måste du ändå bestämma dig för vad du bekänner dig till!” utbrister Studenten indignerat och slår mot mitt svärd.

”Dramatik eller postdramatik!”

Jag parerar. ”Ingetdera!”

Han slår bort mitt svärd. ”Ingetdera gills intel!”

Jag parerar igen. ”Både-och!”

”Nej! Antingen-eller!”

Medan vi fortsätter att rispa varandras kinder och tillfoga varandra den ena skråman efter den andra, överlämnar Brecht sig till Donna P:s sugande drag-spelstoner och börjar sjunga tillsammans med träden och blommorna och en och annan fågel. Klingandet från svärderna förenas med sången om kärleken och livets korthet och flyter fram i det honungsglänsande eftermiddagsljuset under några svidande sköna ögonblick som aldrig kommer igen.

”Sorgen och glädjen. Mörkret och ljuset. Kärleken och hatet. På livets korta resa.”

Jaget V

*Till ditt Jag som kastade ditt Du överbord
Må minnet borra sig in i ditt hjärta som en rostig spik
spetsa din hjärna med skrikande barn
fylla dina öron med sirenernas tjut
sticka ut dina ögon med damernas flintskallar
skära av ditt kön med en blänkande silvergaffel
och kasta det till hundarna mellan havets smackande läppar*

*Må du känna kylan längs ryggraden
när ditt Det ser på dig ur spegeln
med sin förstenande blick*

***Fjärde manglingen. Om hur Donna Q och Donna P
sågar ner en goebbelsk tall och planterar den igen,
närvaron av det frånvarande samt om att improvisera
eller inte improvisera kring ett barndomsminne***

Allt svider. Ansiktet. Armarna. Benen. Jag vrider mödosamt på huvudet, där jag ligger utsträckt på ängen. Det är skymning. Donna P sitter framför mig i skraddarställning och äter äpple. Hon tuggar hungrigt i sig det som är kvar av det rosa köttet och kastar skrutten över axeln.

"Ta ett!" säger hon och nickar mot högen av äpplen framför sig.

Jag svarar inte. Hon tycks inte förstå hur illa ställt det är. Kanske överlever jag inte natten.

"Vi kan inte ge upp nu, det vet du."

Jag svarar fortfarande inte.

"Låt gubbarna sitta där i sin evighet och dividera om vad som är rätt och fel. Det vi håller på med är något helt annat."

"Vad är det vi håller på med?"

Hon gnider ett nytt äpple mot tröjärmen. "Ät!"

Jag tar motvilligt emot äpplet i hennes utsträckta hand.

"Du har länsat halva trädet."

"Och? Jag får ju aldrig någon mat när vi ska gå runt och såga ner goebbelska tallar hela tiden."

Jag sätter tänderna i fruktköttet så att saften sprutar.

"Jag har inte sågat ner något. Bara för att jag säger att det inte räcker med att säga 'trädet' på en scen, betyder inte det att jag vill göra en kopia av det i naturlig storlek."

Hon pekar uppfordrande på äpplet i min hand. Jag tar besviket en tugga till. Ibland är ett äpple ingenting annat än ett äpple.

"Trädet i sig är helt ointressant", säger jag och kastar äpplet över axeln. "Det intressanta är affekten som trädet väcker hos mig, eller hos någon som jag har börjat bry mig om. Och samma sak gäller allt annat som visas. Särskilt på en operascen. Jag måste bli indragen i något via affekterna. Och affekterna levandegörs..."

"... via musiken!" utbrister vi samtidigt.

Jag sätter mig upp i skraddarställning. Diskussionen har satt igång blodomloppet. Jag kanske inte är döende, trots allt.

"Ta 'trädet' Nir. Han syns inte. Men han finns i cellomusiken. Och i de associationer som väcks av Cellistens gestalt."

"Vi ser honom genom det vi hör."

"En form av synestesi."

”Alltså visar vi inte ’trädet’. Eller hur? Ändå ger vi det en kropp som kan bli synlig inför åskådarens inre blick. Även om ingenting syns på scenen. Det frånvarande ’trädet’...”

”... levandegörs via texten och musiken!” ropar vi igen, i mun på varandra.

Donna P kastar ifrån sig en handfull kärnor som hon har samlat i handen. ”Låter som om vi har planterat den goebbelska tallen igen.”

”Ja, men i en annan form.”

Vi ser tysta på varandra. Donna P lägger sig nöjt tillrätta med armarna under huvudet.

”Tänk om Aila skulle kunna åkalla Nir så att vi ser honom fast han inte är där?”

Hon suckar. ”Kan vi inte bara smälta det här en stund?”

”Visst, men vi måste utforska den här frågan med vår ensemble så snart vi kan!”

Hon funderar. ”Det här måste komponeras.”

”Varför det?”

”Improviserat har vi redan gjort.”

”Men inte kring just det här.”

Hon är tyst en lång stund.

”Vissa saker måste man bara komponera,” säger hon till slut i sin syrligaste ton.

Jag tar ett djupt andetag. ”Blir det för färdigt är vi tillbaka på ruta ett.”

Hon har pillat ut alla kärnor ur kärnhusen och skakar om dem i handflatan.

”Vad ska du med mig till? De medverkande kan väl bara göra sina egna små kompositioner till dina texter?”

Jag suckar djupt. Den här diskussionen börjar gå mig på nerverna. Såren svider och hjärtat värker. Långt borta på andra sidan fälten sjunker solen och en kylig vind sjunger ihåligt genom märg och ben. Varför känns det som om jag bara släpar Donna P allt längre ut i vildmarken? Jag hade en vision om något annat, något som skulle ingjuta nytt syre och blod i det gamla operamaskineriet, men varför ska just jag viga resten av mitt liv till den här Sisyfoskampen?

Någonting hårt träffar mig i axeln. ”Vad i...?”

Donna P har satt sig upp. Ögonen lyser som två muntra lanterner i dunklet.

”Ska vi sitta här och sura länge till?”

Jag tar ett äpple i vardera handen och kommer upp på benen. I nästa stund har jag börjat jaga efter Donna P som skrattande flyr över fältet med dragspelet över axeln och terrängkartan hoprullad under armen.

Hon springer längs stranden, flyger över sanden på magra ben. Ser ut att vara mellan sju och nio år. Han kan vara kring tolv. Hans randiga tröja fladdrar i vinden. Nu ropar han något och skrattar, men hon vill inte höra, vill inte stanna. Om hon stannar kommer han att fånga henne i sina armar och tvinga henne att göra simtagen en gång till. Hon vill inte försöka, vill inte lära sig. Hon vill fortsätta leka. Vuxna leker inte. Vuxna lär sig simma och tjata och tjäna för lite pengar. Spelar ingen roll att pojken ropar att den som kan simma är fri. Om flickan lär sig simma, kommer hon att bli som de. Hon hör hur avståndet krymper. Hör de muntra stegen. Känner hur hans händer tar om hennes midja. Han vaggar henne, skrattande, fram och tillbaka. Hon försöker bita ihop. Hålla koll på mungiporna. Om han får henne att skratta är det kört.

"Donna Q! Hallå! Akta så att det inte börjar brinna!"

Jag vaknar till ur dagdrömmen. Donna P har böjt sig fram över cafébordet där vi har slagit oss ner för att få i oss lite soppa och hennes ansikte befinner sig bara några centimeter från mitt. Jag följer hennes blick till en rykande servett under min hand. Jag har skrivit något och strukit över det och skrivit något igen. Ett tiotal rader som jag knappt kan tyda.

Donna P tar servetten och läser obesvärat:

Du är här, Nir. Nära.

Din andning mot min rygg.

Jag är åtta år, du lär mig simma.

"Näsan upp. Armarna ut.

Våga vågen, Aila! Segla iväg!"

Med dig bakom mig når jag fram i tid.

Med dig bakom mig är inget för sent.

(Aila snurrar på armbandet runt sin handled. Mörknar)

Du bar vårt tecken, vår hemliga pakt.

Ville någon ta det, fick han hugga av din arm.

(Nir/Cellisten" försvinner" och blir del av "Kören")

Gjorde det ont? Har du kvar din arm?

Jag hör inga skrik, ser inget blod.

Vi fanns i samma andning, läste varandras tankar.

Nu läser stjärnorna slutet

över såna som mig.

Donna P tittar upp från pappret och nickar flera gånger efter varandra. "Jag hör exakt hur det ska låta."

"Vi måste improvisera först."

Hon ler trött. "Och vilket musikaliskt material ska vi improvisera kring, hade du tänkt?"

"Jag har inte tänkt."

”Nej, just det!” Hon naglar fast mig med sin gnistrande blick. ”Vi har pratat om det här. Det går inte att improvisera utan en konkret musikalisk plattform.”

Jag känner hur jag tappar fotfästet och virvlar iväg, in i mina egna hjärnvindlingar. En rymd av spretig, myllrande, kaotisk musik öppnar sig och där är vi igen med våra sångare och instrumentalister. Mitt i kakafonin av spelsugna musiker står Donna P och delar ut partitursidor, medan jag sitter på en stol och surar. Typiskt att de ska vara så glada över att äntligen få spela någonting komponerat och noterat. Men var är Sångerskan? Utan henne kan vi varken åkalla Nir eller någon annan.

Ett surrande ljud hörs från Donna P:s ficka. ”Hallå?” Hon himlar med ögonen. ”Det är hon”, väser hon med handen över telefonen. ”Ursäkta, men det där får du faktiskt ta med Donna Q.”

Jag tar bävande emot telefonen. ”Ja...?”

En ilsken röstkaskad vräker ner över mig. Boendet uruselt. Inget varmvatten. För sent levererade noter. För liten säng. Ingen barnvakt. För att inte tala om att hon är förkyld. Vi får klara oss utan henne.

”Klara oss utan Aila?” hör jag mig själv ryta, smittad av den hätska tonen. ”Vem ska föra hennes historia iland, om inte du?”

Kontakten är bruten. Donna P och jag ser stumt på varandra. Strandsatta av den strandsatta.

Nere vid vattnet sitter instrumentalisterna redo. Vågorna rullar in mellan deras fötter. Sångaren vankar av och an och tittar på klockan. Om det inte blir något snart, har han andra verkligheter som väntar på hans levandegörande. Jag drar Donna P åt sidan.

”Vad gör vi nu?”

Hon ser ångerfullt på mig. ”Jag borde inte ha komponerat ut hennes stämma. Nu fick hon prestationsångest.”

”Så kan vi inte tänka nu.”

”Alldeles för detaljerad, blev den. Och svår. Nu får vi aldrig se om det kan bli någon goebbelsk tall av det här.”

”Jo. Om vi hittar något annat sätt att åkalla Nir.”

”Hurdå?”

Jag funderar så det hettar i hjärnan. Fastnar hon i att se alla hinder nu, är det kört. ”Cellomusiken? Fast vi har fortfarande ingen Aila som kan åkalla den.”

Jag tittar från Donna P till våra virtuosa instrumentalister som sitter sysslösa och uttråkade. Cellisten gäspar och Violinisten blåddrar i en veckotidning. Klarinettisten och Slagverkaren övar chops och rytmfigurer. Oron växer.

”Nu vet jag”, säger hon och lyser upp. ”Alla kan vara Aila. Med sina instrument. Och med ljudobjekten.” Jag andas ut. Det är inte första gången hennes musikaliska fantasi kommer till vår räddning. Redan innan hon lärde sig gå, kunde Donna P nynna 49 melodier, rent som en fjällbäck.

Vi skyndar ner till vattnet. Medan hon börjar instruera Cellisten, ber jag de andra att rikta tanken mot Nir med hjälp av Ailas två första texttrader:

***"Du är här, Nir. Nära.
Din andning mot min rygg."***

"Antagligen har vi kommit en bit längre in i dramat här, exakt hur långt vet vi inte. Men det handlar om Ailas kamp mot sin tilltagande uppgivenhet."

"Ni börjar på ett E", avbryter Donna P.

Jag höjer rösten. "Aron har dragit sig tillbaka till sitt skjul. Och Aila måste till varje pris få kontakt med Nir inom sig."

"Här gäller det att hela tiden lyssna på varandra", hugger hon.

"Tänk er att ni blåser upp en ballong och låter luften pysa ut igen", tillägger jag aldeles för gällt.

Försiktiga nickningar. De här virtuoserna borde få sitta i en konsertsal och ge allt de har, istället för att utsättas för oss donnor som bara pratar i mun på varandra. Men nu höjer Donna P händerna och slår in. Rymden fylls av suggestiva klanger. Lydigt, blåser alla upp ballongen och låter luften pysa ut. Men hur de än försöker rikta tanken och framkalla Nir tillsammans, ger ingen Nir sig tillkänna.

Plötsligt ser jag att Cellisten tittar mot grottans ingång. Nu tittar Slagverkaren åt samma håll, följd av Violinisten som inte kan låta bli att dra på munnen.

I ljuset från grottans öppning syns en liten flicka med hästsvans komma skuttande. "Åtta år! Åtta år!" sjunger hon och börjar springa över sanden på sina magra ben medan hon fortsätter att ropa och skratta. "Du lär mig simma! Lär mig simma! Lär mig simma!"

I nästa stund sitter Sångerskan mitt ibland oss och ser sig undrande omkring. "Hade vi inte börjat? 'Du är här, Nir...'", sjunger hon provande.

Medan alla låter sig ledas av den improviserade sopranstämman in i Ailas barndomsminne, ser jag återigen hur åttaåriga Aila springer längs den heta, vita stranden, nu med Nir efter sig. Han fångar in henne och hon skriker med skräckblandad förtjusning. Nu släpper han taget och slänger sig skrattande ner i sanden med det ena benet över det andra. Det är upp till henne om hon vill lära sig simma eller inte. Han kan redan. Vill hon sjunka till botten som en sten, kan de fortsätta leka kull istället, hela eftermiddagen. Men Aila vill lära sig. Vill våga. Vill segla iväg. Hon drar och sliter i sin storebror tills han kommer upp på benen. Hon kan själv, kan själv. Men han måste lova att stå där och heja. Nu blundar hon och hoppar på stället medan han klappar i händerna bakom henne och slår sig på benen. Ett djupt andetag, hon tar sats med hela kroppen och kastar sig ut på en lång ton som bär henne i en svindlande båge genom luften. Landar i vattnet och fortsätter simma, guppa, lätt som en kork, ut mot de väldiga, vilda vågorna. De kommer dundrande, redo att skölja över henne, men hon simmar som en delfin, simmar och hoppar, upp och ner bland vågorna, upp och ner. Leker och dyker, frustar och viftar. Hon vågade vågen. Hon vågade! Och den bär henne.

Men nu händer det något. Rösten mörknar, sjunker och faller ner i en djup, bottenlös brunn. Hon är inget barn längre. Ingens lilla flicka längre. Hon står vid

strandlinjen. Om natten. Står där, ensam i mörkret och ser ut över det ödsliga vatt-
net. Det tysta, svarta vattnet som ska bära henne, över till andra sidan. Hon måste
lita på det. Måste våga ge sig hän till det okända, precis som hon gjorde när hon var
åtta år. Lita på att det går att ta sig över, fast Nir inte längre finns där, bakom henne.

Rösten dör ut. Musiken tystnar. Så börjar vi prata i mun på varandra.

”Nu såg jag dem!”

”Jag med.”

”Nir var mörk och brunögd.”

”Mörk? Nej, ljus och blåögd.”

”Lång och smal.”

”Nej, kort och satt.”

Alla har vi sett samma syn. Nir som har simskola med flickan Aila på stranden
och Aila, den vuxna, som tar sats för att våga. Men alla har vi sett olika varianter.

”Jag kom att tänka på de två milstolparna när man var liten”, säger någon.
Lära sig simma och lära sig cykla.”

”Precis! Den där lättnaden...”

”... när den som springer bakom, släpper taget...”

”och man bara kan.”

”Det är livsavgörande...”

”... få lov att kämpa och lyckas...”

”... komma ut på andra sidan...”

”Att ha den erfarenheten...”

”... det definierar en som människa.”

”Det är så hemskt att så många aldrig får känna det idag...”

”... att så många känner sig utanför från början...”

”... att man föds in i hopplösheten.”

Sångerskan nickar tyst. Det märks att hon är tagen av vad hon just har varit
med om och vart hennes röst har tagit oss. Borta är alla tankar på att läsa noter
och prestera rätt toner.

”Plötsligt var jag vuxen och skulle simma över det här havet som jag har lärt
mig simma i.”

”Det hördes!” utbrister jag. ”Och hör här – en librettists bekännelse – nu börjar
jag förstå vad det här musikdramat handlar om *egentligen*.”

”Mod,” säger Sångerskan.

”Våga förändra sitt liv,” säger Sångaren.

”Nir är väl katalysatorn för det?” funderar Klarinettisten och jag känner att
ytterligare en pollett trillar ner.

”Precis! En känslomässig katalysator. Både för Aila och för Aron. Och då
kanske vi kan improvisera kring Nirs flyktmusik här, Donna P? Den där skalan
som vi jobbade med under *'Ta ditt enda liv och spring!'*”

Alla sneglar på Donna P. Får en librettist verkligen lägga sig i musiken på det
här sättet?

Men hon ser på mig med ett stort leende. "Tack, Donna Q. Där har vi vår musikaliska plattform."

Sångaren som har glömt att titta på klockan en lång stund nickar för sig själv. "Det här är helt galet, fast ändå inte. Det är som om vi har gjort en djupdykning i dramat fast det är i musiken vi har varit."

"Det är som om vi har gjort en djupdykning i dramat fast det är i musiken vi har varit." Orden hänger kvar långt efter att ensemblen har vankat iväg. Jag grabbar tag i en pinne och börjar klottra ner en formel i sanden.

Borta vid grottans öppning trampar Donna P otåligt fram och tillbaka.

"Kommer du inte snart? Jag är utsvulten!"

Jag skyndar mig att krasa ner det sista. Men innan jag hinner avsluta meningen har tidvattnet redan sköljt bort början.

--> transformation dramats kropp till musikalisk kropp --> levandegörande av

Jaget VI

*Och så ibland
som en nåd från ingenstans
vilan i blått
på rygg
himmel kropp hav
tank lös
be friad
en stilla glädje
något finns
något fortsätter
något håller om det som var jag
i lugn förtröstan
blå*

***Om vikten av affekter, sökandet efter det tredje,
och hur Donnorna liar sig med en äggtjuv***

Tillbaka vid cafébordet, vet jag inte var jag befann mig nyss. Har jag suttit här hela tiden medan jag har utkämpat ännu en ensam strid i mitt febriga huvud? Men av Donna P:s iver att döma måste vi ha varit i den tillsammans. Hon har slutat prata om att det här partiet inte lämpar sig för improvisation. Istället rullar hon ut terrängkartan på bordet medan hon pratar på i ett rasande tempo om hur hon vill utveckla sin första kompositionsskiss och låta sig inspireras av Sångerskans lågmälda tilltal i början, det flickaktiga i hennes röst när hon utforskade "simskolan" och den simmande delfinen hon såg för sin inre blick.

Vi tittar förvånat på den utbredda kartan. Hur har det här gått till? Landskapet vi nyss utforskade finns redan markerat två tredjedelar in i dramat. Men strax innan, i anslutning till att Aron har jagat bort rånarna och Aila har förstått att Aron har hjälpt Nir att ta sig vidare, ligger ett långt parti, blankt och outforskat, som orörd sand. Det får vi ta på vägen tillbaka. Nu måste vi följa riktningen, vidare och framåt. Men det räcker inte med att vi ser placeringen och temperaturstegringen som en röd linje som höjer och sänker sig på ett papper. På något sätt måste vi påminna varandra om hur terrängen vi just har avverkat, ser ut i praktiken. Vi fortsätter att prata för att hålla tanken i rörelse likt en boll som inte får nudda marken.

"... snacka om att hon utforskade innehållet..."

"... de underliggande dyningarna..."

"... sambandet mellan åttaåringen och den vuxna..."

"... modet att lära sig simma och att ge sig iväg..."

"... bara med hjälp av rösten!"

"I den nya kompositionsskissen vill jag ta fasta på glidningen mellan flickan och den vuxna Aila... men där behövs något mer..."

"... mer text...?"

"... mer tid..."

"... mer tid förkroppsligad som text...?"

"Precis! Jag tänker mig att laborera med den oskolade rösten när det är flickan Aila och full operaröst när det är den vuxna..."

"... då behöver texten kunna rymma det pendländet..."

"... fram och tillbaka mellan de röstliga ingredienserna..."

"... sömlöst."

Pendelrörelsen mellan flickan som tar mod till sig och den vuxna som tar mod till sig. De hämtar kraft från varandra. Än den ena, än den andra. Nu ser jag hur texten ska utvecklas för att förkroppsliga skeendet i tiden.

Våga vågen, Aila! Våga våga!

Våga vågen, vattnet, vägen!

Våga ge dig ut

Våga ge dig ut i

Våga lita, lätta, lyfta

Våga ge dig iväg!

”Fattar du vad vi byggde här, Donna P? Det skulle kunna kallas, kunna kallas...”

”Gemensam intentionalitet”, säger vi exakt samtidigt och brister ut i skratt.

”Vad det än kallas så fungerar det”, säger hon när vi återhämtat oss. ”Men ’trädet’ Nir – vår egen goebbelska tall: Vad var det som gjorde att ingen av oss såg honom hur vi än koncentrerade oss? Inte förrän vi såg Aila, åtta år, komma springande. Det hade ju inte med den komponerade musiken att göra, eftersom vi inte gjorde det jag hade komponerat. Han måste ha rätt, vår kära Heiner. På något sätt. Det har med texten att göra. Orden som Sångerskan sjunger. Inget gestaltas på scen, ändå ser vi henne. Och i hennes släptåg får vi också syn på Nir.”

”Nej, inte med orden! Eller jo, klart det har med orden att göra!” Jag famlar i luften efter något som går att ta på. ”Nu vet jag! Det har att göra med affekterna som sångerskan sjunger orden med! Hennes egna. De levandegör det hon sjunger om. Nirs peppande. Simskolan. Ailas mod. Med hjälp av hennes affekter ser vi alltihop framför oss. Får inre bilder. Sångarnas affekter är allt. Det som ger kropp. Så måste det vara. Och fröna till affekterna måste vi bädda ner i texten och musiken. Nu minns jag vad han sa, Sångprofessorn som vet allt som är värt att veta om operarösten. Innan sångaren börjar jobba med musiken, låter han alltid hen prova att läsa sin text högt med olika affekter. Vare sig det är Wagner eller Verdi eller Berg eller någonting som du komponerade i förrgår.”

”Lämna mig utanför grabbgänget”, säger Donna P bitskt och stoppar i sig en bit mörk choklad. Bara hon inte håller på att få migrän igen. Men jag kan inte lägga band på mig, inte nu när vi börjar få syn på hur trådarna i väven hänger ihop.

”Utan affekten lägger sig texten och tonerna på två olika spår. Och en sångare kan inte förmedla två olika saker samtidigt med sin *timbre*, enligt Sångprofessorn. Ja men, apropå vokalt agerande! Vi såg det ju själva i arbetet med *Arons minne*. Det var ju inte minst via röstklängen som så mycket av betydelsen förmedlades.”

Donna P rycker på axlarna. ”Din Sångprofessor vet säkert vad han snackar om. Men nu *måste* jag börja komponera.” Hon ger mig en snabb blick från sidan.

”Snart, Donna P. Snart. Det handlar inte om att jag vill att de medverkande ska komponera istället för dig. Eller om att avsätta dig som tonsättare. Men för mig handlar det om att alla vi som jobbar tillsammans måste dela det levande ögonblicket. Det tredje. Undersöka vilka impulser som uppstår. Sedan måste det formas, skrivas om, komponeras. Ja, men ta improvisationen nyss. Alla hörde vi hur Aila pendlade mellan flickan och den vuxna. Och det för att Sångerskan själv fick kontakt med hur Aila glider emellan sina åldrar och erfarenheter, just i det här

ögonblicket. Via sin egen intuition. Sina egna affekter. Hade hon bara koncentrerat sig på att sjunga rätt toner hade det aldrig hänt och vi hade inte fått den insikten om rollfiguren Aila. Du kanske tycker att du hade kunnat tänka ut allt bättre själv eller att det vi gjorde bara inkräktar på tonsättarens konstnärliga frihet, men då är vi tillbaka vid utgångspunkten.”

Hon rör tankfullt runt skeden i sin kaffekopp.

”Det där ’tredje’ som du kommer tillbaka till hela tiden. Vad är det, egentligen?”

”Det tredje? Vad det är? Jo men, det är... det är...”

Jag tystnar. Jag ser det ju inom mig. En rörelse som ligger under. Tredimensionell. Tidsrelaterad. Men så snart jag försöker ringa in den och hålla fast den, smulas den sönder som om jag hade försökt nåla fast en fjäril på en tavla.

Jag drar till mig en servett för att försöka få fram det med hjälp av min undflyende formel, men servetten är redan fullklottrad med nottecken. Donna P sticker till mig en ny.

Gemensam intentionalitet --> transformation av dramatisk kropp till musikalisk kropp --> affekt --> levandegörande av...

Jag hejdar mig. Fast vilket kommer egentligen först? Affekten eller transformationen till musikalisk kropp?

”Det där med *gemensam intentionalitet*”, avbryter hon. ”Jag måste ändå fråga. Hur tänker du dig att två sångare och fem instrumentalister ska kunna bli ’gemensamma’ när de bara använder dina texter som noter och får lite musikaliska instruktioner av mig? Jag skulle vilja undersöka en sak apropå ’det tredje’. Kan du skriva tre korta bilder till mig som målar upp olika stämningar från stranden? Tre poetiska texter som har med Arons syn på livet att göra? Det där du skrev någonstans om att han får tröst av den likgiltiga naturen omkring sig. Den för alla lika giltiga. Jag vill se hur det blir om vi lägger in de textbilderna som material för improvisation, i ett noterat, tajmat förlopp. Vi kan kalla dem... kalla dem... något med transformation...”

”... transformationsvägledare?”

”För religiöst.”

”Transformationsvägvisare?”

”Transformationsvägvisare. Taget!”

Jag är överväldigad. Vi håller på att skapa en egen transformationsvokabulär. Tillsammans. I nästa stund triggas det igång en tickande oro. Är det här verkligen en väg som leder vidare eller bara en ”folie à deux”? Inför mitt inre öga ser jag den vita katten igen. Den öppnar gapet i en väldig gäspning. Är armar och ben fortfarande hela? Huvudet på plats? Alla vägar leder någonstans, sa vi. Bara man går tillräckligt långt.

Det tredje, alltså. Det som är varken det ena eller det andra. En syntes. Det som har två upphovspersoner. Ett ord och en ton. En librettist och en tonsättare. Men blir något annat och eget. Med andra ord – en transformation. Vad blir då

kvar i den nya kombinationen? Vad kommer till? Inte $1+1=2$ utan $1+1=?$ Och var befinner det sig under tiden, när det varken är det ena eller det andra? Varken här eller där. Varken inuti eller utanpå. Ändå så påtagligt. Plastiskt. En osynlig rörelse. Musiken bakom musiken. Berättelsen bakom berättelsen. Själsrörelsen.

Mina funderingar avbryts av att en liten pojke börjar gallskrika bakom mig i kön. Jag måste få något mer i magen och få ordning på tankarna. Pojken vill ha en glass till. Spelar ingen roll att det är tisdag. Och han struntar i att det snart är middag. Han vill ha vill ha vill ha, vill han! Hans mamma förhandlar och förhalar. En kula, älskling. Två kulor, älskling. Nej, inte tre kulor, älskling. Men älsklingen gör ett crescendo upp till en volym som skulle kunna överrösta en symfoniorkester och mamman skyndar sig att säga att han får som han vill bara han slutar. Men inte heller det duger. Så fort de har kommit överens om två smaker, börjar han hänga läpp och vill ha en annan. Jag kan inte låta bli att blänga på pojakens tjocka kinder. Tur att han är skyddad av sin hönsamma. Snart kommer jag att sätta tänderna i vadsomhelst.

En knackning på axeln. Jag vänder mig snabbt om och möter en bekant, från lukt och en brunfläckad tandrad. Mannen bakom mig, klädd i en illasittande kostym och sliten hatt, pekar uppfordrande på sin mun med båda händerna. Alla i kön undviker hans blick. Han sträcker fram några kronor till servitrisen och pekar på en skål med ägg.

”Vi tar bara kort”, säger servitrisen och rodnar upp till öronen. Kön skruvar olustigt på sig. Mannen tar ett ägg ur skålen och skakar uppfordrande på handen, lite för nära hennes ansikte. Hon rycker till och tar ett steg bakåt.

”Inga mynt. Kort.”

Men mannen ger sig inte. Han för ägget mot munnen flera gånger efter varandra. Hungrig. Måste äta. Ett växande mummel hörs bakom mig.

”Nu får han väl ändå ge sig...”

”Han fattar inte svenska...”

”Lägg tillbaka ägget, människa...”

”Jag kan ta det”, hör jag mig själv säga och känner hur det hettar i ansiktet.

Servitrisen tvekar. Så tar hon kortet i min framsträckta hand. Kön grymtar missnöjt. Tänk om alla bara. Tänk om alla bara skulle...

Mannen sväljer ägget i några tuggor, tar ytterligare ett ägg ur skålen och sneglar på mig med ett leende som fastnar som en tandställning.

”Jag tar det”, kommer det snabbt från en storvuxen man bakom mig.

Äggmannen bockar och bugar och hela kön skyndar sig att titta ut i ingenting medan han börjar skala sitt andra ägg. Men det går inte många sekunder förrän han knackar mig på axeln igen.

”Jag kan ta det där”, säger en äldre dam med bistert ansikte.

”Jag kan också ta ett”, inflikar en ung kvinna med pagefrisyr.

”Jag med”, kommer det från en ung kille med keps.

”Ge honom ett från mig med”, ropar en man längst bak i kön.

Äggmannen ser från den ena till den andra med ett uppskattande leende, medan äggen samlas framför honom på disken. Det protesterande sorlet tilltar.

”Men snälla någon...”

”Sådär kan man väl inte hålla på...”

”Tänk om alla bara skulle göra som ni...”

”Det vet man ju hur det slutar.”

Några skamsna blickar växlas mellan oss äggköpare. Men så rör vi oss närmare varandra.

”Lite medmänsklighet...”

”Det är det minsta man kan göra...”

”Människor ska inte behöva gå hungriga...”

”Inte i det här rika landet.”

Rösterna för och emot blandar sig. Gytret blir starkare. Jag söker Donna P:s blick, men hon har blivit stående mitt i och lyssnar fascinerat till sorlet från de två grupperingarna. Nu börjar hon gå runt och instruera också. Vad går det åt henne? ”Rikta er mot varandra!” hojtar hon. ”Lite mer intensitet! Bra där! Försök överrösta varandra! Slå meningen i huvudet på henne! På honom igen! Bra! Tryck ner den i halsen på honom som om du skulle stoppa en gås!” Det märkliga är att alla börjar göra som hon säger. Och det låter faktiskt riktigt bra. Kanske just den nerv som fattas i vårt arbete.

En ny knackning på axeln avbryter mig i mina tankar. Äggmannen gör en gest i luften som om han saltade ett ägg. Jag ser från honom till skålen på disken. Den är tom. Istället putar det misstänkt från hans kavajfickor. Dags för honom att dunsta. Jag nickar mot dörren. Donna P går emellan de två grupperna, viftar med armarna och stampar i golvet. Sorlet har ökat i styrka. Ögonen lyser. Kinderna blossar. De skäller och ryter som upphetsade hundar. Njutningen av att få förgöra varandra med stöd av likasinnade, tycks gränslös. Jag sneglar på Donna P. Hoppas hon har koll på krafterna som hon har satt igång. Lite till – och de kommer att hugga varandra i strupen. Jag söker Äggmannens blick. Det krävs inte mycket fantasi för att lista ut vad han har i sina fickor. Han tycks uppfatta varningen och börjar dra sig mot utgången. Jag täcker honom bort till dörren. Några steg till och vi är framme. Bara inte dörren plingar till nu. Långsamt. Trycka ner handtaget. Det hörs ett krasande ljud. Det vilda sorlet upphör omedelbart. På golvet ligger resterna av några ägg som jag just måste ha trampat sönder själv.

”Vad är det här?” Servitrisen är framme vid disken. ”Han har tagit hela skålen.”

”Och hon med den rosa peruken bara tittar på.”

Allas blickar riktas mot mig. ”Vi mot dom” har med ens blivit ett rörande enigt ”vi”.

”Man får faktiskt inte komma hit för att stjäla ägg.”

”Där går gränsen!”

”Även om man är hungrig.”

”Man får följa reglerna som alla andra.”

Nu vänds allas blickar mot Donna P.

”Och du? Vad håller du på med egentligen?”

I nästa stund har Äggmannen flytt ut genom dörren med mig och Donna P i hämlarna. Efter oss kommer alla cafégäster ilsket skrikande. Medan vi springer för våra liv med dragspelet djupt suckande i sin låda, ser jag hur den otursamma mannen tappar sina ägg, ett efter ett. Äntligen en tvärgata. Vi rundar hörnet. Ett till. Och ett till. Slinker in i en port. Bara några sekunder senare passerar den ilskna bisvärmen, surrande och svärande, utan att upptäcka vårt gömställe. Jag blundar och knäpper händerna. Gode Gud, se till att finnas nu! Bara den här korta stunden, så att du och vi kan skydda honom med kraften av vår enade intentionalitet. Du behöver inte ge honom lägenhet och jobb och uppehållstillstånd. Bara se till att han inte slits i stycken av den där förgörande skocken som vi själva har varit dumma nog att reta upp.

Om vad som händer när Donnorna vässar sina yxor och provar att öppna några fönster mot världen

Det har hunnit bli skymning. Där vi sitter på bänken i den prydliga parken, måste vi utgöra en sorglig syn. Donna P spelar en vilsen melodi som driver än hit, än dit. Själv har jag fällt upp mitt parasoll och dragit upp fötterna under mig i ett försök att skapa lite hemtrevnad. Några förbipasserande tanter stirrar misstänksamt. En finklädad flicka i sjuårsåldern stannar upp och drar sin mamma i kavajärmen. Så kastar hon till oss en guldpeng. Vi säger inget, men jag anar att Donna P sitter och tänker på samma sak som jag. Varför skulle det flyktiga lattefolket med sina bekymmer om vilket mobilabonnemang de ska välja, vilja engagera sig i Ailas och Nirs öden? Om Aila kommer vidare, hamnar i ett uppsamlingsläger eller blir kvar där på stranden i all evighet – vem bryr sig? Vi kan prata "Jag-Du", transformationsprocesser, intentionalitet och levandegörande tills vi storknar. Vad gör det en människa på vår sida om verkligheten, ifall Aron fortsätter att hålla sin strand fri från uppspolade kroppar eller tar chansen och bryter upp ur sitt förstenade liv? En mening av Franz Kafka får med ens hjärtat att värka: "*En bok måste vara som en yxa för det frusna havet inom oss*". Men när yxorna inte längre kan bryta igenom alla lager av likgiltighet? När den loja bekvämligheten och lusten till njutning har blivit vår främsta, kanske enda, kompass?

"Då får ni vässa era yxor", hör jag någon väsa ovanifrån. "Sikta bättre." Jag tittar upp mot en stor ek bredvid mig där en gren gungar i vinden. Nej, ingen här, förutom Donna P som är djupt inne i tonernas tröstande värld. Jag har inte hjärta att störa henne. Men snart måste jag ändå väcka henne och uppmana henne att rikta sin intentionalitet – vilket användbart ord – mot det vi håller på med.

Jag rullar ut den kaffefläckade terrängkartan i gräset framför oss. Där är de, i skenet från lyktan. Aila på stranden. Aron i sitt skjul. Kören av instrumentalister som har gett dem vind i ryggen och ledsagat dem hela vägen hit. Men snart kommer något annat att hända, det känner jag, ända ut i lilltån. Något som kommer att bli avgörande för Arons beslut. Han kommer att se sig som i en spegel och bli tvungen att välja. Kommer han att våga ändra sitt liv? Och Kören av instrumentaller? Vad tycker de, egentligen? De kanske har sitt eget sätt att se på det som har börjat hända mellan Aila och Aron.

Donna P slutar spela. Tillsammans, ser vi ut över dramat som slingrar sig fram i gräset.

"Vad tror du? Om Aila och Aron blir ett 'Vi' här? Vad är det som säger att inte Kören då kommer att gadda ihop sig till ett eget 'Vi' som stänger ute Ailas och Arons 'Dom'? Jag menar, hälften av cafégästerna gjorde som jag. Till att börja med. Men när de trodde att jag hjälpte mannen att stjäla ägg, blev han och jag ett 'Vi' som 'Dom' vände sig mot."

”De kommer att stänga dem ute.” En främmande röst får mig att hastigt se mig om.

Donna P låter dragspelet sjunka. ”Så du kan svenska...?”

Äggmannen ger henne en glimt ur ögonvrån och slår sig ner bredvid oss på bänken.

”De kunde ha trampat ner oss!”, protesterar jag.

”Bitit oss i halsen!” hugger Donna P.

”Dödat oss!” ryter jag.

”Och?” Äggmannen slår ut med händerna.

Han tänder en cigarett mellan sina nikotingula fingrar och släcker tändstickan med foten. ”Ja men, vad trodde ni? Att det bara är ni som vill röra om i grytan? Jag kände en snubbe. Kom hit samtidigt som jag. Kunde varit min lillebror. Han satt utanför Coop hela dagarna och sa ’Hej, tjena. Lite pengar till ägg?’ Ofta började han skrika och förbanna alla som gick förbi. Och honom däruppe. Men för det mesta log han och visade sina dåliga tänder. Jag hittade honom i diket en vintermorgon. Han hade frusit ihjäl under natten. För dåliga skor.”

Han pekar på sina slitna kängor som saknar skosnören.

Donna P granskar honom misstroget. ”Tog du hans kläder?”

”Bara skorna. Så länge jag går runt i dem, finns han kvar.”

Donna P lägger armarna i kors. ”Sådär kan du inte hålla på. Gå runt och dupera folk.”

”Tänk om alla skulle göra som du”, säger jag indignerat.

”Du förstärker bara folks fördomar”, förmanar Donna P strängt.

Äggmannen ler. Så pekar han på terrängkartan. ”Ni borde öppna upp här. Släppa in lite kött och blod.”

”Hurdå kött och blod? Det är ingen dokumentäropera vi gör”, försöker jag.

”Ingen socialrealism”, instämmer Donna P.

Äggmannen rycker på axlarna. Så stoppar han händerna i fickorna, reser sig från bänken och strosar iväg. Efter några meter stannar han upp och vänder sig om. ”Berättelsens kraft. Glöm aldrig den!” ropar han innan han slukas upp av dunklet och är borta.

”Dryg snubbe”, fräser Donna P och sveper in sig i sin sjal.

Kvällsvinden nafsar oss hungrigt i näsor och öron.

”Så var ska vi sova i natt, hade du tänkt?”

Jag svarar inte. Hjärnan går på högvarv.

”Donna Q...?”

”Berättelsens kraft. Där sa han faktiskt något...”

”Jag behöver dricka något varmt.”

”Släppa in...öppna upp...”

”Vi får prata mer när vi har fått tak över huvudet.”

”Fönster!”

”Fönster?”

”Ja, Kören får bli fönster som släpper in röster från omvärlden. Genom att öppna och stänga. Bilda en egen fiktion.”

”Du menar att de ska säga saker?” Hon ger mig en trött blick.

”Precis! Allt det som så många tänker, men inte säger. Alla våra fördomar. I talkör.”

”Det blir inget bra körsound på fem personer. Instrumentalister, dessutom.”

”Har du provat?”

Våra blickar fastnar i varandra som två pistolkolvar.

Hon suckar. ”Ok, Donna Q. Vi provar.”

Jaget VII

Om natten suddas alla gränser ut
havhimmel
himmelhav
vattenkroppen
sprider sig
över stjärnhavet

Om vad som kan hända när man släpper taget och låter det rätta flyga in

”Vi ska jobba med en körbox”, säger Donna P och sparkar undan en kvarglömd basketboll. Alla fönster i den unkna gymnastiksalen är stängda och det luktar överbeskyddade medelklassbarn.

”Ett fönster mot världen som öppnas och stängs”, fyller jag i. ”Låta verkligheten tränga in. Eller vad säger du?”

Sju frågande ögonpar vänder sig från mig till Donna P. Jag svär för mig själv. Jag som lyckades uppamma så mycket mod och handlingskraft för att få tag på vår ensemble igen. Bokade sovplatser. Traskade upp till rektorn på närmaste gymnasium och bönade och bad om att få låna hans gymnastiksal för att satsa en halvdag på att rädda operakonsten. För att inte tala om att jag fick Donna P att hyra en långklänning och ackompanjera mig i *Vem kan segla för utan vind* i parken, för att skrapa ihop till allas tågbiljetter. Vilket gick över förväntan, för vem vill inte se två donnor med glatt humör göra sig till åtlöje frivilligt? Allt det där klarade jag galant och utan att tappa den pondus som tilldelats mig i egenskap av Donna Q. Så varför kan jag inte bara stå rakt upp och ner nu och förklara min tanke utan att känna mig tvungen att söka tillåtelse hos tonsättaren?

”Ja, alltså vi hade en idé. Men det är inte säkert att den fungerar...”, säger Donna P.

”Det handlar om världen som tränger sig på”, skyndar jag mig att inflika. ”Vi ska lägga till ett lager av fiktion...”

”Vi ska göra den här körboxen bara”, avbryter Donna P utan att titta på mig.

Jag slår ut med armarna så att hon tvingas ta ett steg tillbaka. ”Ett fönster som öppnas och stängs.”

”Ska jag ha några ljudobjekt här?” frågar Sångerskan glatt i ett försök att lätta upp stämningen och börjar febrilt leta efter blyertspennan som hon brukar dra mot sulan på sin sko.

”Sandpappret jag hade förra gången. Är det meningen att jag ska ha det nu också?” undrar Violinisten.

”Klart du ska”, säger Klarinettisten. ”Du är *bedårande* när du spelar sandpapper.”

Sångaren ser sig omkring, lika jäktad som alltid. ”Var sitter jag idag?” frågar han med flackande blick. ”I Kören eller i spel?”

Nu skäms jag för att jag övertalade honom att avbryta sin instudering och kasta sig hit.

”Någon måste slå på och av”, säger Slagverkaren.

Klarinettisten lyfter pekfingret. ”Jag kan ta det.”

Jag söker Donna P med blicken, men hon är upptagen med att se till att hålen

i hennes noter ligger åt rätt håll. Jag känner hur osäkerheten växer. Vi är som ett föräldrpar som inte vill inse att våra barn skulle klara sig bättre utan oss. Eller ännu värre. Att det är de som måste ta hand om våra överdimensionerade förväntningar.

Jag tar högen med noter ur hennes hand. "Vi såg något framför oss igår."

"Donna Q såg något framför sig", rättar hon.

Jag tar ett kliv framåt så att jag slipper se hennes stränga min. "Det jag såg framför mig var en flyktingvåg som spottade ut Aila och dramat med henne."

"Här i början, menar du?" Sångaren pekar på det blanka partiet i början på terrängkartan som ligger utrullad mellan oss på golvet.

"Precis! Vi skulle kunna föreställa oss det tillsammans..."

Donna P tar ett stort kliv fram så att hon skymmer mig. "Det enda vi ska prova nu är den här vågen."

"... en slags tsunami", säger jag och kikar fram bakom hennes rygg.

"Den ska bölja fram och tillbaka," säger hon och flyttar sig lite åt sidan så att jag hamnar bakom henne igen.

"Fast vi har tydliga spelregler för hur ni ska bölja", vinkar jag, bakom hennes rygg.

"Ni är indelade i två grupper", avbryter hon mig, med hög röst.

"Ni här rör er fram och tillbaka medan ni jobbar med meningen '*Vågen av kroppar dränker vårt land*'", säger jag så snabbt jag kan, beredd på att närsomhelst bli avbruten igen. "Och ni på den här sidan rör er framåt från andra sidan och drar er tillbaka, medan ni jobbar med meningen '*Hejda vågen. Dränk den till havs*'".

"Ni här är grupp två som vill kasta tillbaka vågen i havet."

Det var ju precis det jag sa, tänker jag ilsket. Hennes rygg hamnar framför min näsa igen.

"Grupp ett kommer här och då trycker ni tillbaka vågen så att den drar sig tillbaka. Då drar ni er också tillbaka. Men så vänder den och kommer igen och då börjar ni också på nytt med era meningar och rör er framåt. Och sådär håller man på och tjafsar."

"Nej, man är en våg," rättar jag.

Donna P börjar gå runt i rummet och gestikulera. Jag är inte sen att haka på med att visa och gestikulera, jag med.

"Det är hur det låter som är det viktiga", säger hon. "Här framme är det forte. Här nere är det piano, pianissimo. På vägen dit gör ni ett crescendo. På vägen tillbaka gör ni ett diminuendo. Och när de har vänt på sig därnere och börjar röra sig framåt på nytt så gör ni ett crescendo. Och såhär får det hålla på och bölja tills vi får till ett fabriksmässigt, fabriksmässigt..."

"Fabriksmässigt böljande", fyller jag i.

Alla skrattar. Alla, utom Donna P.

"Ni måste känna in varandra jättenoga..."

"Ni får inte glömma att ni är vågor..."

Sådär skulle vi kunna fortsätta med att ömsom konkurrera, ömsom bekräfta varandra. Men i nästa stund har de medverkande börjat sorla sina meningar och

röra sig genom rummet för att äntligen få tyst på oss och börja jobba. De provar att röra sig i olika hastigheter. Låta ljudet öka och minska i styrka. Nu föreslår Sångaren att grupperna ska röra sig snabbare mot varandra. Klarinettisten säger att det vore bättre att mötas utan att vänta in varandra så att det verkligen blir en kollision i mitten. Jag undrar hur det blir om de försöker öka intensiteten genom att artikulera texten bättre. Sångerskan föreslår att man tar allt i pianissimo. Slagverkaren vill prova att man tar allting långsammare i början för att sedan röra sig mot varandra, jättesnabbt. Grupperna rör sig fram och tillbaka. Idéerna haglar genom rummet. Avlöser varandra. Föder nya. Uttrycket blir allt mer enhetligt och får allt tydligare konturer. Jag blundar. Lyssnar. Och medan jag lyssnar mig allt längre in i ljudbilden, händer det något inför min inre blick. Rösterna lösgör sig tillsammans, förvandlas och lyfter. Det som nyss var ord och röster och rörelse blir till två skockar av märkliga varelser med människoansikten och fågelvingar som störtar genom luften med spretande fjädrar och gula knarrande näbbar. Tills de hejdas och blir stående i luften med en pelare av luft emellan sig, låsta framför varandra i ett fladdrande, smattrande, tjatrande limbo. Två magnetiska energifält som repellerar varandra och skapar en mur emellan sig utan att vare sig kunna mötas eller ta sig förbi, tills den ena försvagas och sjunker undan följt av att den andra drar sig tillbaka och lugnet lägger sig en kort stund innan alltihop börjar om på nytt.

Jag tittar på Donna P som blundar med ett saligt leende på läpparna.

”Just så ska det låta. Just så.”

”Fattar du vad vi gjorde därinne?”

Donna P sitter bredvid mig i den sjaskiga lobbyn på vandrarhemmet och sorterar sina noter. ”Slänga, slänga, spara.”

”En transformation i realtid!”

”Slänga, slänga, slänga, slänga.”

”Med hjälp av allas röster!”

”Spara!”

”Donna P. TACK!” Jag lägger min hand över hennes.

Hon tvekar. Så sprider sig ett leende i hennes ansikte. ”Det lät över förväntan. Det gjorde det faktiskt.”

Jag känner hur något ger efter kring hjärtat.

”Käraste vän och kollega...”

”Tänker du hålla tal? Nu?”

”Tack vare dig...” Jag får svårt att fortsätta. ”Tack vare DIG får jag vara med om saker jag inte trodde var möjliga.” Gråten stockar sig i halsen igen och fortsättningen blir till ett grötigt rosslande. Men Donna P väjer inte för mina översvalande känslor. Hon ser på mig med stadig blick.

”Alla mina vilda idéer. Alla omöjliga visioner. Vi bråkar och tjafsar, gråter och förbannar. Ändå fortsätter vi att trassla oss fram utan att du viker från min sida. Ja, förutom dina korta försvinnanden till någon annan dimension. Och du ger inte

upp ditt eget. Du envisas och insisterar. Vi måste hitta en musikalisk plattform, säger du. Ett tydligt tonmaterial. Utan det spelar det ingen roll hur tjusiga och spännande idéer vi än har. Kära Donna P. Utan dig skulle mina tankar bara vara skimrande såpbubblor som löste upp sig så snart jag försökte gripa efter dem.”

En tår rinner nerför min kind. Bäst jag hejdar mig innan alla känslor som trängs i bröstkorgen får mig att börja sjunga. Donna P ler. Så ger hon mig en snabb kram.

”Så vart tar vi vägen nu? Vi har massor med saker kvar att utforska.”

Jag kan inte svara. Jag är fortfarande för uppfylld av det vi har varit med om. ”Det uppstod något tredje där i rummet. Märkte du det? Något fysiskt påtagligt. Inte bara ett sound som lät bra utan en levande bild av tjatrande, skriande fåglar!”

”Fåglar tänkte jag faktiskt också på.”

”Det var som en inre bild, helt oväntad, kopplad till vårt grundtema. Men samtidigt något helt annat. En metafor kopplad till Ailas öde som inte har med handlingen att göra på ett direkt sätt, utan blir en bild av något större. Smärtan i att stänga ute alla de som vill in. En fysisk, levande bild som måste ha kommit av att både hörsel och syn triggades samtidigt och som gjorde situationen uråldrig och mytisk.”

”Jag jobbar alltid med bilder när jag komponerar.”

”Men den här bilden skapades ur vårt gemensamma arbete. Alla i rummet bidrog till att mejsla fram den, intuitivt. Utan att vi hade bestämt att det var den vi var ute efter. Men när den väl fanns där, kände vi det allihop. Och om man kan skapa fysiskt påtagliga bilder genom arbetet, kanske man kan gå den andra vägen också. Arbeta utifrån en gemensam, suggestiv bild som är kopplad till den dramatiska rörelsen i en scen. En känslometamor kanske man skulle kunna kalla den. En slags tredje, plastisk bild som du och jag kommer fram till gemensamt och som innehåller en stämning och rörelse som vi kan omvandla till röst och musik. Som med våra transformationsvägvisare.”

”Du skulle ge mig tre nya.”

”Först måste jag gå till botten med det här. Försöka förstå mer om vad den här tredje bilden är. Och hur vi skulle kunna använda den mer medvetet.”

Hon ser undrande på mig. Så skakar hon på huvudet. ”Jag förstår fortfarande inte varför du pratar om det ’tredje’ hela tiden.”

Nu blir jag så ivrig att jag nästan lyfter från marken. ”För att det varken är text eller musik men hör ihop med båda! En förbindelselänk kanske. Eller ett mellanned. Dessutom tror jag att många fler i operakedjan jobbar med den här typen av bilder, intuitivt. Hämtar näring ur dem. Och då skulle man kunna lyfta upp dem i ljuset. Använda dem i kommunikationen mellan alla inblandade för att komma bortom viskningsleken. Vi måste tillbaka till operatemplet.”

”Operatemplet? Det ligger flera dagsresor bakom oss.”

”Nej, det ligger här framme, om hörnet.”

”Hur kan det göra det?”

”För att det är opera.”

Jaget VIII

Uppvaknandets sprattel
spetsad av solen
under den spädbarnsblå ytan
det som är kvar
människa eller fisk
varken människa eller fisk
svullna lemmar
sammanvuxna fingrar
hud täckt av salt och fjäll

en mås dyker upp
två döda ögon
glider på strömmen
klappar med näbben

möter mina
flyr fältet
skriande

Inte fisk

Om hur Donna Q och Donna P blir vittnen till en ung sångares vedermödor och om vikten av att göra sig blind

Sångprofessorn som vet allt som är värt att veta om operarösten sitter vid flygeln och håller lektion. Med en snabb vinkning gör han tecken till oss att ta plats. Vi tassar in och sätter oss på varsin stol intill väggen. Där han sitter och spelar, med händer breda som dasslock och det oproportionerligt stora huvudet hängande över tangenterna, ser han både diabolisk och gemytlig ut samtidigt. Händerna stannar upp och Professorn vänder sig till den unga sångerskan i vit klänning. Hon ser ut som en prinsessa, utklippt ur en sagobok. "Didos klagan" står på dagordningen och Professorn är inte nöjd. Han krymper sig till halva sin storlek och börjar sjunga med pipig röst.

"Jag äääääälskar dig. Vad anser du, Alice? Duger det?"

Sångerskan sneglar på oss med ett generat leende.

"Jag sjöng inte jag älskar dig..."

"Igen Alice! Från takt trettiofyra. 'Remember me...'"

Alice tar sats ända nerifrån tårna och andas in. Den överraskande mogna rösten träffar själen som en mörkröd smekning. "Remember me... remember me." Jag känner tårarna stiga i ögonen som om någon hade rört vid en hemlig nervtråd. Så mycket koncentrerad förtvivlan i två korta fraser.

Men professorn är inte nöjd. "Vi hör orden", avbryter han. "Men de duger inte ens åt din hund. Har du en pojkvän, Alice?"

"Flickvän." Såg jag fel eller glittrade det inte till av ett mörkblått trots, djupt inne i hennes blick?

Professorn gör en avfärdande gest med dasslocket. "Pojkvän eller flickvän. Du har blivit övergiven av din stora kärlek och det här är ditt avsked, både till livet och kärleken. Din uppgift är att få ihop text och musik så att ingendera blir mekanisk."

Alice gör en ansats att öppna munnen men blir genast avbruten.

"Har du någonsin förlorat någon, Alice?"

Hon drar in andan för att svara.

"Igen! Takt trettiofyra..."

Alice kastar en blick på oss. Hon ser så trängd ut att jag får lust att gå emellan, men Donna P ger mig en varnande blick.

Alice andas in på nytt.

Professorn rycker till som om han hade fått en stöt. "Fel affekt!" Han reser sig upprört från stolen. "Redan på inandningen! Aeneas har övergett dig. Allt har tagits ifrån dig. Då kan du inte bara stå där och försöka vara vacker!", ryter han.

"Det gör jag inte..." försöker Alice, men han är redan igång igen.

"Sorgen är inte vacker", dånar han med ödesdiger röst och sätter sig vid pianot. "Sorgen är grov, självupptagen, förgörande. Den vill slita dig i stycken.

Och det är det vi måste ana bakom din undersköna stämma. Vad får du för bild när du lyssnar på musiken här, Alice?”

”Bild?” Alice blir röd om kinderna.

”Vi måste känna din sorg som en skarp, iskall orm längs ryggraden. Känna hur den river och sliter genom tarmarna. Inte hittar någon väg ut.” Han spänner ögonen i henne. ”Känner du hur ormen kastar och slingrar sig i din mage, Alice?”

”Ormen? Jag vet inte...”

”Då får vi hitta något annat! Igen!”

Alice och Professorn provar igen, men ju mer hon försöker, desto mer invändningar har han. Har hon inte kommit i rätt affekt på inandningen kommer det inte att höras på klangen heller. Och hon kan inte byta affekt mitt i på det där sättet. Varenda ton måste betyda något. Nej, nej nej, inte för Alice! För Dido! Hon måste hitta en känsloeffekt och ett viljefokus som stämmer med rollfiguren. Fast hon måste göra en egen läsning. Innan hon ens öppnar munnen måste hon veta exakt vad den här textrad betyder. Nej nej nej! Inte för Dido! För Alice! Strunt samma om det blir fel toner. Bara hon menar något med det som blir fel!

Professorn sätter sig vid pianot och tar om alltihop från början. Alice slår knut på sig själv för att göra som han säger. Vi lyssnar på helspänn. Varför känns det så fel när det han säger låter så rätt? Sorgens orm som sliter i tarmarna och försöker ta sig ut, låter som en fantasieggande, plastisk bild. Men Alice själv? Vad ser hon när hon sjunger? Men vid det här laget är Alice så spänd att hon inte tycks se någonting. Jag byter en blick med Donna P och i nästa stund har vi tackat för oss med varsin nigning och är ute ur rummet.

Vi rullar våra väskor genom regnet. Det är som om hela himlen gråter. För en gångs skull är vi lika sammanbitna båda två.

”Det ska fan till att vara sångare”, säger jag.

”Du kan inte ta en ton utan att den granskas och smulas sönder av någon auktoritet som tycker sig veta bättre”, säger Donna P.

Jag stannar upp. ”Ändå har vi hört och sett hur mycket sångarna och instrumentalisterna kan upptäcka och få fram och lägga till av sig själva, när de får möjligheten.”

Donna P ser ut i fjärran.

”På något sätt måste sångarna få känna att deras personliga utforskande inte bara är önskvärt, utan nödvändigt”, mässar jag. ”Det görs för mycket av samma, på samma sätt, om och om igen.”

”Har du skrivit de nya transformationsvägvisarna?”

Jag tystnar. Varför tjarar hon om de där transformationsvägvisarna hela tiden? Regnet tilltar i styrka. Donna P drar kappan över huvudet och jag fäller upp mitt parasoll. Dags att söka skydd för natten.

En bit framför oss på trottoaren syns en mörk gestalt i en lång regnkappa. Han trevar sig fram med hjälp av en vit käpp. Varje gång den träffar stenlägg-

ningen klyvs de grå regngardinerna och den översvämmade vägen dyker upp igen framför honom. Ju mer jag betraktar hur han tar sig fram, desto mer fascinerad blir jag. Det är som om mannen och käppen har vuxit ihop och rör sig som en helhet, en kropp. Under de veckor, månader, kanske år som han har använt den, tycks den ha blivit till en förlängning av honom själv. Ett känsligt instrument som samspelar med honom och gör att han kan ta sig fram genom den okända, motsträviga verkligheten utan att se.

Allt det här utgjuter jag mig om för Donna P, när vi äntligen har hittat ett vandrarhem där vi kan tillbringa natten.

”Ja, men fattar du vart jag vill komma?” säger jag och slänger mig ner på sängen. ”Våra sångare och instrumentalister är alla blinda när vi använder ’texten som noter’ och försöker få dem att ’spela’ den, utan en enda skriven not. Men alla har de sina käppar. Sina egna röster och instrument. När jag tänker på Alice och hur förtvivlad hon var över att inte kunna leverera det Sångprofessorn ville ha. Hur ska hon kunna utforska och hitta sin egen tolkning av Dido utan att färgas av alla andra tusentals Dido som hon har hört, inspelade och framförda? Hur ska hon kunna ’göra sig blind’? Nej, vi måste skapa nytt där vi lämnar mer utrymme för dem som ska utföra det skrivna och komponerade. Luckor. Öppningar för improvisation. Skapande av egna bilder.”

Donna P torkar håret med en handduk. ”Tre stycken, korta. Skulle du inte kunna skriva dem bara?”

Jag suckar. ”Du ska få dina transformationsvägvisare. Men vad har de med det här att göra?”

”Du vill att sångarna ska få mer utrymme. Jag vill hitta ett sätt att lämna mer utrymme åt instrumentalisterna. Se om det går att kombinera noterat och improviserat i partituret.”

”I partituret?”

”I partituret.”

Men är det verkligen partituret och hur det ska skrivas som jag ska syssla med på den här expeditionen? Hur mycket ska jag gå in i Donna P:s frågor kring en friare notation och musikens teckensystem? Jag vrider och vänder på mig i den trånga sängen. Sparkar av mig täcket. Det minimala rummet är kvavt och det enda fönstret sitter ovanför Donna P:s säng. Det är ju den tredje bilden jag är på jakt efter. Men samtidigt såg jag hur fel det blev när Sångprofessorn pådyvlade sin ”ormbild” på Alice. Ändå är det något som säger mig att det är där vi måste fortsätta gräva. Att den har något med det gemensamma att göra och att det är med hjälp av den, som vi kan kommunicera bortom textens och musikens teckensystem. Men hur formulerar vi den? Och hur gör vi den gemensam? Transformationsvägvisare vill Donna P ha. Arbeta med instrumentalisterna. Men sångarna då? Och den sjungna texten? Skosulor och aluminiumfolie har de blivit experter på. Jag tittar på Donna P där hon ligger och snusar. Sedan drar jag täcket över

mig igen och försöker djupandas. Räkna till tio. Men jag hinner inte räkna till mer än två andetag förrän tankarna börjar virvla runt igen. Nu är jag så vaken att det inte är någon idé. Hur var det med den där formeln? *Gemensam intentionalitet* --> *transformation av dramatisk kropp till musikalisk kropp...*

Ett svagt morgonljus silar redan in genom fönstret. Jag kastar av mig täcket och drar till mig det röda anteckningsblocket.

Jaget IX

Ibland, vissa morgnar
möts ögat av en farlig syn
en mörkgrå remsa
mellan himmel och hav
någon vaknar i den domnade kroppen
benen trampar, armarna griper
blodet pumpar
hett rött, hett rött
den grå remsan
inom räckhåll
inom räckhåll
inom räckhåll
bleknar bort
allt tunnare
ett trick av ljuset

***Om vad man kan upptäcka med hjälp av glasskålar,
hur Donna Q griper efter en hal ål samt räddar ett barn***

När Donna P vaknar med en jättelik gäspning är sidan fortfarande tom.

Jag trasslar in mig i en lång harang om varför hon inte kan få sina transformationsvägvisare idag heller, medan Donna P klär på sig under tystnad.

När hon är färdig ser hon på mig med ett hemlighetsfullt leende. Hon går till den bakre väggen och drar upp garderobsdörren.

”Kom!”

Jag följer efter henne in i garderoben, genom en mörk korridor och kommer ut i en stor, vit sal. Ljuset bländar. Operatempolet igen. Och där är den, vår trogna skara, som om den alltid sitter och väntar på oss i någon av templets alla salar med de tomma notställen redo. Sångarna värmer upp sina röster genom att glida upp och ner i registren medan instrumentalisterna river av svåra partier ur kända konserter. Jag söker Donna P:s blick. Men hon har redan börjat dela ut notblad och pratar och skojar med allas blickar riktade mot sig.

Jag sätter mig i ett hörn. Ok. Hon har tydligen komponerat något nytt utan att prata ihop sig med mig. Hur ska jag förhålla mig till det? Börjar inte Donna P ta över väl mycket? Det är trots allt mina frågor som har drivit oss ut på den här expeditionen. Mitt ansvar att ro den iland. Eller? Kan någon äga en process? Eller är det så att jag har satt igång en vågrörelse som börjar få sitt eget liv? Det är ju idéernas transformationskraft jag är ute efter. Och ju mer de ger upphov till nya förvandlingar desto mer reciprok blir processen. Dramat påverkar texten och musiken som påverkar dramat som påverkar texten och musiken och så vidare, tills någon, oftast tonsättaren, bestämmer att nu är det klart. Så varför är jag inte nöjd? Varför går jag inte bara åt sidan och gillar läget?

Donna P sätter pekfingret i Sångerskans notblad. ”När du har sjungit din sista mening *'Nu läser stjärnorna slutet över såna som mig'*, börjar du gå ner mot vattnet i total hopplöshet samtidigt som du gnolar lite sinnessjukt.”

Gå ner mot vattnet här? Så hade inte jag tänkt. Inte än. Men ok. Vi provar.

”Det är ett sakta gnolande i B-dur, sådär som bara du kan göra”, fortsätter Donna P utan att låta sig störas av min dystra uppsyn. ”Du får hjälp av slagverket att hitta ditt tonmaterial. Kamanchen har någon slags gissmolltonalitet här så du kan glida omkring lite. Ni andra improviserar lite glest över skalan som står här.”

Det var till att fjäska, tänker jag surt. Donna P går bort till Sångaren. Sida vid sida betraktar de fundersamt notbladet som jag minsann inte har fått någon kopia på.

”Undrar om inte du ska vara med cello och basklarinetten här. Plus att du kan göra ljudsaker...”

Sångaren nickar införstått och släpper ner en tom papperspåse i golvet. Den

landar med en liten duns. "Vad tror du om den här?"

"Orättvist!" ropar Klarinettisten.

"Vi vill också använda ljudobjekt!" instämmer Cellisten.

De hjärtliga skratten får mig att surna till ännu mer. Dags att se till att det blir något slags seriöst utforskande här. Jag går bort till Donna P och knackar henne på axeln.

"Det finns faktiskt en transformationsvägvisare i texten här..."

"Just det... när man gör sina improvisationer så står det en liten mening här som Donna Q har skrivit..."

"En transformationsvägvisare", säger jag lite för gällt och märker hur luften stelnar till. Hon fortsätter som om hon inget hört. "Man spelar de här tonerna, men det man ska få fram med dem, är det som står i Donna Q:s mening. 'Nu läser stjärnorna slutet över såna som mig'."

Medan jag drar mig tillbaka till mitt hörn, fortsätter Donna P att instruera vem som ska spela vad och när, samtidigt eller var för sig. Jag kommer på mig själv med att undra om det hon sysslar med just nu inte är något slags komponerande i stunden, snarare än ett utforskande av hur vi ska transformera det som står i meningen. Någoting fattas i våra instruktioner, helt klart. Under en diskussion som börjar handla om G-dur eller inte G-dur försöker jag mig på ett inpass riktat till Sångerskan.

"Skulle man kunna tänka sig att du gradvis tappar orden här? Att gnolandet kommer ur att orden löser upp sig och du tappar språket? Att du liksom sugts ut i vattnet av ditt eget gnolande...?" Jag gör en tafatt gest för att visa vad jag menar.

Tystnad. Allas blickar söker sig till Donna P men hon tittar stint ner i sitt notblad.

"Gör det något om jag skulle avvika från skalan någon gång?" frågar Sångerskan med sin lenaste röst och Donna P tittar genast upp. Nu är bollen tryggt tillbaka hos tonsättaren och samtalet tillbaka på skalnivå. Maktlösheten sprider sig som kolsyra från hjässan och ner i benen. Ingen tvekan om att de som utgår från musiken talar sitt språk och jag ett helt annat.

"Vi tar det igen. Från **'Nu läser...'**" Donna P höjer händerna. Jag drar mig undan till min stol igen och gör mig beredd på att sitta där och ugglas medan vibrafonens skimrande toner följer Aila in i hennes egen, löskopplade värld. Sinnesjuk, kallade Donna P den nyss. Fylld av hopplöshet.

Men det jag nås av där jag sitter i mitt hörn är något helt annat. Klangerna från instrumenten läggs till varandra, färg efter färg, som i en skimrande väv.

"Vi fanns i samma andning, läste varandras tankar."

Nu läser stjärnorna slutet över såna som mig."

Tavlan skakar till som under vatten. Inför mitt inre öga ser jag med ens Aila, ljust gnolande, gå genom sanden ner mot havet. Samtidigt som hon rör sig långsamt, nästan i slow motion, ser jag henne traska på som en flicka, utan att tveka, med dinglande hästsvans. Men hennes stämma uttrycker ingen hopplöshet. Allt eftersom orden löser upp sig och blir till det ljusa gnolandet är det som om de

befriar sig från all mening, all smärta och för varje steg blir Ailas kropp mindre påtaglig, mindre verklig och smälter ihop med ljuset. Ett med sin röst, svävar hon ovan sanden, i riktning mot vattnet. Sirener, som genomskinliga stänglar, väntar på henne bland ljusreflexerna med utbredda armar. Mamman. Nir. Hemmet och sanden. Jorden och stenarna. Allt hon har mist kommer åter och är. Lyfter henne, tar emot henne, famn efter famn efter famn.

”Tack!” hör jag någon ropa långt bortifrån. ”Fika!”

Havet upp till vaderna.

Havet som spottade ut henne.

På främmande strand.

I främmande land.

Röster ur det förgångna ropar på henne.

Kallar på henne.

Havet upp till midjan.

Snart är du hemma.

Snart är det över.

Snart är allt som det alltid har varit.

Havet upp till hakan.

Vågorna famnar henne.

Djupen tar emot henne.

När de kommer tillbaka från fikarasten kan jag knappt bärga mig i min iver att få dela med mig av vad jag har tänkt. Det musikaliska utforskandet har fått mig att inse med hela kroppen att vi är framme vid dramats stora vändpunkt. Aila har gett upp hoppet om att få Arons hjälp att ta sig vidare. Hon har gett upp hoppet om allt. Nu går hon tillbaka ut i det hav hon kom ifrån. Att representera det sceniskt skulle inte bli trovärdigt. Här gäller det att balansera som en lindansare mellan distans och inlevelse och jag måste ha ensemblens och Donna P:s hjälp för att hitta rätt i det dramaturgiska bygget. Vad gör Aron när det går upp för honom att Aila tänker ta livet av sig? Jag har mina aningar, men sångarnas känslomässiga utforskande av situationen är källan.

Snabbt som ögat delar jag ut mina nerskrivna meningar till ensemblen. ”Medan ni fikade fick jag tanken att det är ni, Kören, som berättar det som händer nu. Ni följer hela skeendet. Ser hur Aila går ut i vattnet. Hur vattnet stiger. Ni följer det med blicken medan ni spelar... ja... någonting.” Jag tittar på Donna P som lyssnar intensivt. ”Ni liksom berättar det ni ser för varandra. Hur, med vilka affekter vet jag inte än. Vi får prova oss fram. Aron sitter i sitt skjul. I något ögonblick tittar han ut och får syn på Aila, därute i vattnet, bara några sekunder innan hennes huvud försvinner under ytan...”

”Ska vi bara prata? Jag bara tänkte, ifall jag ska lägga undan cellon...?”

Cellisten ser osäkert från den ena till den andra. Kanske tänker han att han

borde ha packat ihop sin cello och dragit för längesedan.

Redan full av tvivel, vänder jag mig till Donna P. "Så, vad säger du?"

"Glasskålar. Jag säger glasskålar."

"Ja! Glasskålar!" Sångerskan klappar förtjust i händerna och de andra stämmer in med glada tillrop. Jag tittar lättat på Donna P. Än en gång har hon lyckats fånga en av mina yviga idéer i luften och gett den en musikalisk konkretion.

Nu blir det liv i luckan. Skålar och vinglas åker fram och fylls med vatten. Vinglasen som ska spelas på måste ha rätt tjocklek, så att de låter någonting. Skyddande trasor dyker upp. Små bord att ställa skålarna på. Det provas och ljuds och spelas så att vattnet skvätter åt alla håll. Lyckan är total. Men nu är det dags att ägna oss åt den dramatiska kärnan. Nu måste Aila försöka ta livet av sig.

Jag avbryter leken likt en elak förälder som tvingar barnen att gå hem mitt i det roligaste. Men de samlar sig snabbt och gör som jag säger. Återigen försöker jag se ut som om jag vet exakt vad jag gör. Här gäller det att hålla fanan högt. Pliktroget ser sångarna och instrumentalisterna den tragiska filmen framför sig. Provar att berätta om det de ser än med fasa, än med äckel, än med förtjusning. Men det som blir starkast är när de blir upptagna av att "se det de ser", dras in i det och delar med sig av det till varandra genom en halv blick eller fördröjningen i ett tonfall. Jag envisas med att låta dem se Aila gå ner i vattnet igen och igen. Vi provar med glasskålar. Med glasskålar och rösttillägg. Det klingar sprött och skirt och otäckt.

Plötsligt händer det något. Sångaren släpper filmen och nu är han med ens Aron som ser ut över havet från sitt skjul med Aila kvar på näthinna. Vattnet krusas, ringar brer ut sig. Nu ser han bara toppen på Ailas mörka huvud. Det krymper till storleken av en boll, en kastanj, en prick. I nästa stund har Aron slängt upp dörren till sitt skjul, rusat ner till strandkanten och kastat sig ut i vattnet.

Allt stannar av. Sångaren ser på oss där han står mitt på golvet efter att ha slitit upp Sångerskan från sin stol. Han ber så mycket om ursäkt, stammar han, pionröd i ansiktet. Han kände sig helt enkelt tvungen att göra något, inte bara sitta där och se på.

"Du ska inte alls be om ursäkt!" utbrister jag, ivrig att försvara honom till sista blodsdroppen. "Du kände på dig vad som måste ske och gjorde det. I exakt rätt stund."

Sångerskan ser på Sångaren, tagen även hon, fast hon inte har sjungit en ton. "Det är precis som om Aron inte kan låta bli att vara en bra människa, hur han än försöker stålsätta sig."

Sångaren, för nu är det nog han, nickar långsamt.

"Det hade kunnat sluta med att jag inte hade låtit mig själv rädda dig. Att jag hade lagt lock på mina känslor. Men det kunde jag inte. Så hur går jag vidare efter det här?"

Skymning. Jag irrar runt i staden på jakt efter en plats där jag kan samla alla tankar och intryck, knåda och forma om dem så att de kan uppenbara Ailas och Arons fortsatta väg. Men det är som att försöka fånga en hal ål. Än delar den sig i två och drar iväg åt två olika håll, än blir den stel och livlös som en pinne. Eller också slingrar den sig ur mina händer och försvinner ner i ett mörkt håll.

Instrumentalisternas berättande skapade en distans till det som skedde i texten och glasskålmusiken. Men sedan kände Sångaren rent fysiskt att Aron måste kasta sig efter Aila ner i vattnet. Pendlingen mellan distans och inlevelse här liknar den Buber skriver om som människans ständiga pendling mellan "Jag-Det" och "Jag-Du". Men hur ska det ske? Vad är det för krafter som kommer till uttryck i just det här ögonblicket? Det som kan bli till fysikalisk poesi och musik? Vad är det som ska levandegöras här som vi inte har fått syn på tidigare? Och vart och hur leder det vidare? "Det vi håller på med är inte en opera, det är en organism", hör jag i minnet Klarinettisten säga under någon fikapaus längs vägen. Och idag var det som om vi alla var lika blinda och utsatta när vi tillsammans kände på den där slingrande, hala organismen. Kände hur den vände och vred sig och till slut slet sig lös och flydde sin kos. Nu är det min uppgift att sakta ner skeendet och fånga in den på nytt.

Kvällen är varm. Ändå är det få människor ute. Vid en damm står en kvinna i slöja med en tvillingbarnvagn och ett litet barn vid vardera handen. Nu ropar hon något på arabiska till ett lite större barn, en flicka med långt, vilt hår, som är på väg ner mot dammen på snabba ben. Men flickan tycks inte höra. Eller så vill hon bara inte. Dammens gula och lila näckrosor glänser i kvällssolen. Nu ropar mamman igen, men flickan har redan tagit sig upp på kanten och försöker känna på vattnet med stortån. Mamman ser sig hjälplöst omkring och får syn på mig. Ängslan i hennes ögon förbyts i ett desperat hopp. Vad väntar jag på? Har jag tappat omdömet helt under den här verklighetsfrämmande expeditionen?

I två steg är jag nere vid dammen och kliver ut i vattnet där flickan just snubblar till – kanske i ren förskräckelse över att se en främmande människa komma farande emot henne. Hon tappar balansen, faller baklänges ner i vattnet och försvinner under ytan. Jag drar upp den vilt sparkande kroppen. Skrik. Kallsupar. Uppspärrade ögon. Uppe vid barnvagnen har mamman börjat skrika och gestikulera med armarna. Flickan försöker kränga sig ur mitt grepp. Hon sparkar och bankar på mig med sina små knytnävar.

"Basta! Shhhh! Stop!" skriker jag. "Mamma väntar! Mamma! Däruppe! Nu!"

Men flickan tar inte in. Ju hårdare jag försöker hålla fast henne, desto mer skriker hon, i duett med sin mamma. Stark som själva livet är hon. Outtröttlig. Vem hade kunnat tro att det fanns så mycket styrka i en så liten kropp?

Plötsligt blir jag rädd. Dammen är inte djup men fylld med slingrande näckrosstjälkar. Om jag bara kunde få med mig den här frustande, snorande varelsen upp på land. Hon börjar kännas som en blyklump och glider, gång på gång, ur mitt grepp. Nu känner jag stjälkarna kring benen. De griper efter oss med sugande

fingrar. Tappar jag henne kan hon trassla in sig i dem och bli ännu mer hysterisk. Måste göra något. Nu smäller jag till henne. Nu. Men jag smäller inte till henne. Istället börjar jag sjunga. Eller snarare sjungskrika med en gäll, hög häxröst som jag inte känner igen. Flickan tystnar omedelbart och kroppen slappnar av. Två runda ögon tittar förvånat på mig. Blixtnabbt drar jag henne intill mig och låser henne i min famn. Med den hala kroppen i ett järngrepp tar jag mig upp ur dammen, upp på fast mark, till hennes gråtande mamma på grusgången, medan jag fortsätter sjunga med min nyförlösta röst.

Jaget X

Havet vid min sida
min närmaste
mitt Du
redo att bära
redo att krossa
redo att slita mig i stycken
vilt sjungande
när andan faller på
utan Dig fanns jag inte
Jag läser av varje skiftning
silvergrått silverblått silvergrönt
klamrar mig fast vid din minsta nyck
håller mig kvar i dina strömmar
gör mig till sten till snäcka till skum
låter mig kastas än hit än dit
dras mot botten
slungas mot stjärnhimlen
låter dig spotta fräsa spy upp mig
ger mig hän till din rullande blixtrande
rasande likgiltighet

Efter stormen öppnar jag ögonen
kvar
trots allt
Lyssnar till ditt loja spinnande
bakom mig bredvid mig omkring mig
som ett mycket nöjt djur

***Femte manglingen: Om att boxas eller inte boxas
och hur Donna Q äntligen får ur sig vad hon menar***

”Har du badat?”

Donna P sitter på sängen med en stickad mössa nerdragen över öronen och slevlar i sig gulasch. Det är ett av de där sjaskiga, råkalla rummen där konstnärer borde dricka absint, elda upp sina manus i kakelugnen och bli som mest kreativa av att frysa och svälta.

”Hungrig? Det finns kvar till dig.”

”Inte nu.”

Jag drar fram den röda anteckningsboken ur väskan, kastar mig ner på sängen där Donna P har lagt fram en mössa även till mig och börjar skriva med andan i halsen. Det dröjer inte många sekunder förrän det börjar kurra i magen.

”Vad sa du om den där gulaschen?”

Hon trollar fram en liten plastbox från ingenstans och delar systerligt med sig av det som finns kvar.

”Bra jobbat idag! Av oss alla!” säger hon nöjt.

”Du menar att det lät bra?” säger jag förhoppningsfullt. Jag har svårt att motstå när hon låter sådär frikostig på rösten.

”Smart upplägg. Smart löst text. Och ja, det lät faktiskt bra. Förresten, apropå allt ditt snack om ’Jag-Du’...”

Hon slår upp en bok. *På jakt efter den dialogiska estetiken* står det på titelbladet.

”Här!” säger hon och börjar läsa. *”En estetik grundad på en Bubersk dialogfilosofi hotar alltid att bli idealistisk. Konsten ses då i sig som ett uttryck för den föredömliga Du-relationen. I konstverket bryter sig konstnären ur en objektifierande Det-relation till förmån för Du-relationens direkta närvaro och, ja, kärlek. Jag tror man bör akta sig för denna form av konstnärsromantik...”*

Jag muttrar något avfärdande till svar, men hon ger sig inte.

”Jo, men så säger den här Joakim.”

”Bra poäng. Men jag har varit med om en sak...” Jag griper efter anteckningsboken, ivrig att läsa upp vad jag har fått ner efter händelsen vid näckrosdammen.

”Eller här!” avbryter Donna P. *”Det mellanmännsliga kan också vara en slags boxningsmatch och rymmer därför inte enbart förståelse och kärlek.”* Hon ger mig en snabb blick som för att försäkra sig om att inte bli avbruten. ”Och så citerar han din älskade Buber. *”Det handlar om inget mindre än att var och en av dessa människor möter den andre som just en särskild människa... och att han i detta inte betraktar och behandlar den andre som objekt. Detta är det avgörande: att inte vara objekt.”*

”Inte vara objekt, precis! Jag har aldrig påstått att det handlar om kärlek. Inte

känslor heller, egentligen. 'Schwung', sa filosoferna. Svunga sig in i relationen med den andra. Jag tror jag börjar förstå vad jag är ute efter med den tredje bilden. Hur den skulle kunna hjälpa oss att just 'svinga' oss mellan distans och inlevelse. Mellan 'Jag-Det' och 'Jag-Du.'"

Hon himlar med ögonen.

"Jag menar rent konkret! Lyssna nu!" Jag sätter fingret på det jag har skrivit i anteckningsboken. "'Ett dramatiskt skeende förkroppsligat i en poetisk språkbild som rör sig i tiden.' Eller bättre kanske: 'Ett affektladdat skeende förkroppsligat i en poetisk språkbild som rör sig i tiden, i en eller flera riktningar samtidigt.'"

Hon sitter tyst en lång stund och jag förväntar mig det värsta. Till slut nickar hon, flera gånger efter varandra. "Det där kan man göra musik av."

Vi arbetar hela natten, uppkrupna i varsin säng. Tillsammans ser vi framför oss hur Aila och Aron kämpar med varandra i vattnet. Hur Aila sparkar och klöser och till slut biter Aron i bröstkorgen så att han skriker av smärta.

"Såhär!" Jag läser ur anteckningsboken:

***"Han ser ut över havet,
ser vattnet krusas.
Ser henne som för första gången
försvinna under ytan.***

***Han är där före tanken.
Slår armarna om henne.
Tvingar henne att andas.
Hon slår ifrån sig hans händer.
Sparkar mot hans ben, biter i hans bröstkorg.'***

Vad tror du? Om Aron i sitt vokala agerande skulle gå från tal till full operaklang under den här texten..."

"Han kan prova med olika röstlägen. Tal, talsång, sotto voce, viskning..."

"Men till slut måste det blomma ut i full operaröst."

"Antagligen. Frågan är hur han kommer dit."

"Det får vi undersöka. Och så kan dragspelet vara med som Mammamonstret, eller...?"

"Bral! Hon kan jobba med basglissandon och cluster i diskanten..."

Donna P tecknar ner en räkka dansande noter.

"Vad är det där?"

"En dragspelsräka."

"Höjdpunkten på kampen?"

"Höjdpunkten på kampen."

"Men Arons skrik, kommer det före eller efter?"

”Det måste vi också utforska”, säger Donna P.

Tillbaka i operatempelt nästa morgon, hålogda och uppe i varv efter nattens vaka, samlar vi ensemblen omkring oss. Det är så tyst att jag kan höra rytmen av nio bultande hjärtan.

”Beredda? Här kommer den!

’Aron försöker dra upp Aila ur vattnet i håret som har vuxit fast på havsbottnen. Mammamonstrets tentakler griper efter Aila och försöker dra ner henne igen. Aila vill ge efter för mammakraften, sorgen och skulden.’”

”Ni, instrumentalister stöttar varsin sida här”, instruerar Donna P lågmält, nästan viskande, som om vi förberedde ett topphemligt uppdrag. ”Klarinett, fiol och slagverk vill till dagsljuset. Dragspelet vill dra Aila, ner i mörkret.”

Jag läser den tredje bilden högt några gånger till, för att få den att sjunka in i allas kroppar. Sedan övergår jag till att dela ut textmaterialet som jag har byggt upp i tre steg. Donna P följer mig hack i häl och delar ut sina musikaliska instruktioner till varje steg. Vi arbetar lugnt och metodiskt. För en gångs skull finns det ingen spänning mellan oss. Tvärtom. Vi förbereder terrängen för att dra upp Aila på land. Varje steg är minutiöst uttänkt under nattens småttimmar, innan vi somnade utmattade som efter ett avgörande slag.

Jag ger varsitt papper till sångarna med textskissen på det tredje steget som utgör själva kampen. Striden mellan Aila och Aron om vem som har rätt att bestämma över hennes liv.

AILA:

*/ Låt mig vända tillbaka.
/ Farnas. Tröstas.
/ Sjunka till ro
/ som en sten mot botten.*

/

ARON:

*/ Det är inte upp till dig.
/ Inte upp till dig.
/ Du kläcktes ur ägget, drogs till ljuset.
/ Klarade resan där andra gick under.
/ Du får bära ditt liv som alla andra.*

AILA:

Har jag inte ens rätt till min egen död?

ARON:

Du ska föda ett barn.

AILA:
Det är inte mitt.
Vi möttes och skildes.
En gift man.
Hans famn var varm.
Hans hjärta kallt.

Två sjok med ord som ska vävas ihop och utgöra det textliga och musikaliska förloppet. Sjungas samtidigt. Men det avgörande, det vi tror kommer att bestämma om dragkampen verkligen uppstår, är om vi lyckas bygga upp situationen under orden med hjälp av den tredje bilden. Är den tillräckligt bärkraftig? Kommer vi att kunna skapa en gemensam intentionalitet, bara med hjälp av den, hos våra sångare och instrumentalister och få situationen att uppstå framför oss utan en enda komponerad ton? Jag känner hur mitt hjärta rusar iväg.

"Hur är det?" Sångerskan sträcker fram en ask halstabletter och violinisten klappar mig på armen. Som vanligt känner jag tårarna stiga. Ska de här stackars människorna behöva trösta mig? Det är ju snarare de som borde känna sig utelämnade av det jag utsätter dem för. Som tur är har min vapendragare lättare att stå stadigt kvar i skorna. Hon tar över rodret och musiken börjar. Det dras och kämpas. Små slingrande skalor. Toner som klättrar mot ljuset. Långa mörka bälgar som suger och suckar sig, allt djupare, allt tyngre, ner i mörkret. Donna P stoppar och tar om. Instruerar instrumentalisterna. Klarinetten. Dragspelet. Fiolen. Slagverket. Provar olika varianter och varianter på varianter. Hon nickar mot mig.

"Det här är arbetsbart. Nu tycker jag vi går vidare."

Vidare? Redan? Men... vad har vi hunnit få syn på? Ingenting annat än att det finns material här till hennes komponerande. Jag funderar. Så tar jag ett djupt andetag.

"Skulle vi kunna prova... vad tror ni... att du... med hjälp av din improviserade aria... släpar henne upp på land, ända hit? För mig kändes det som om ni var kvar i vattnet hela vägen."

Sångaren ser förvirrad ut. "Jaha, nej, jag hade gått ända till slutet, jag."

"Jag kände mer att han höll om mig och inte tänkte släppa", säger Sångerskan. "Inte så mycket kampen i vattnet. Så att jag till slut kapitulerade och tog det som en omfamning. Det skulle jag vilja testa igen."

Donna P vänder sig till instrumentalisterna, men de sitter tysta. Är de så vana vid att det bara är sångarna som har mandat att yttra sig om innehållet?

"Alltså, ni andra som drar upp, ni behöver inte följa sången. Tänk 'Jag'. 'Jag' ska släpa upp Aila med mitt instrument. Kör på! Inget fjös. Ni tre vill upp i ljuset! Ni två vill tillbaka ner i mörkret!"

Vi tar det igen. Och igen. Och långsamt ser jag hur transformationen börjar fundera. Just nu kan den tredje bilden faktiskt reduceras till det Donna P nyss sa.

Upp i ljuset – ner i mörkret. Bilden blir ett mellanled. Ett ställe där vi, en grupp på nio personer med olika ingångar, kan befinna oss gemensamt och utforska situationen. Att vi befinner oss på olika ställen i bilden är inte det viktiga. Den har övergått i en form med två motsatta viljeriktningar, ett gemensamt känslorum som sju olika musiker kan utforska samtidigt med sina egna uttrycksmedel. Men också ett gemensamt sinnligt landskap av saltvatten, tång, sjögräs och alger som vi framkallar och befinner oss i tillsammans. Att alla har olika versioner av den rörliga bilden eller befinner sig på olika ställen i den, verkar inte vara någon nackdel. Tvärtom. Det tycks bidra till en uttrycksmässig mångfald. Däremot verkar det vara avgörande att alla verkligen har kontakt med en egen bild. Och medan vi arbetar och knådar, lägger till och drar ifrån, är det som om ett prisma av "bilder i bilden" uppstår ur de olika rösterna, klangerna och musikaliska figurerna. Lägger sig på varandra som skärvor och bildar ett collage, där alla bitar tillsammans uttrycker och levandegör situationen av att Aron kastar sig ner i vattnet och drar upp Aila på land, mot hennes vilja, för att tvinga henne att leva igen.

Jag ser mig om efter min anteckningsbok. Sett såhär, finns det ingen motsättning mellan att jobba tillsammans med hjälp av en gemensam språkbild och att hitta sin egen. Gemensam intentionalitet kräver alltså självständighet inom den gemensamma överenskommelsen. Och det kan vi åstadkomma genom att tillsammans utforska den tredje bilden i realtid. Det här måste jag komma ihåg att ta upp med Donna P när vi har jobbat klart.

Medan jag sitter där och tänker och antecknar så att det ryker ur näsborrarna, hör jag hur musiken tystnar och diskussionen om Aron och Aila tar vid igen.

"Jag har hela tiden haft lust att säga till honom – skaffa dig ett liv!"

"Men vad är det som gör att han vill engagera sig men hela tiden backar?"

"Rädsla?"

"Han vill vara fristående från allt, inte sylta in sig."

"Känns inte som han har frigjort sig från någonting."

"Jag tror han är rädd för att släppa in."

"Har inte det att göra med det vi pratade om från början? Hur mycket man ska ge?"

"Men just här händer det faktiskt något helt nytt i mig." Sångaren sneglar på mig och Donna P. "Vad säger ni? Jag har väl inte kommit till den insikten än att Aila skulle kunna vara jag?"

Sorlet tystnar och jag känner hur allas blickar vilar på mig.

"Hur har du tänkt?" frågar Sångaren försiktigt.

"Jag?"

"För du har väl tänkt?" inflikar Sångerskan.

Jag tittar på deras frågande blickar. Ser de inte väldigt kritiska ut? Och irriterade? På terrängkartan som vi har rullat ut på golvet upphör kurvan plötsligt mitt i. Slutet ligger blankt och utforskat. Medan jag sitter här och håller på Ailas och Arons fortsatta öde. Borde göra. Om det här hade varit en sedvanlig arbets-

process. Det är det inte. Alltså ska jag inte veta så mycket mer än dem. Så varför känner jag mig så skamsen? Så otillräcklig och tillintetgjord att jag med ens vill att en lucka ska öppnas under mig så att jag kan försvinna genom en underjordisk gång och fly operatempelt en gång för alla. Fly. Vilket dubbelt ord. Fly från det kända, outhärdliga. Fly till det okända som kanske bara betyder att hamna rakt i armarna på det kända igen.

Jag mumlar något om att jag säkert kommer att kunna säga något mer bestämt imorgon. Och om hur tacksam jag är över att jag och Donna P har fått så mycket ovärderlig input idag till hur dramat kan fortsätta. Nu måste vi smälta alltihop likt mätta rovdjur som har satt i sig dem alla till middag. Fast det sista tänker jag bara, innan jag smiter min väg som en ljusskygg skugga.

Sjätte manglingen. I vilken Donna Q faller offer för en frestelse, möter sig själv i en besjälad spegel och hittar fortsättningen

Den sjabbiga puben är nästan tom. Lukten av billig öl och ingrodd svett sticker i näsan, men just nu känns det ändå bättre att sitta här än någon annanstans. På en plats som inte försöker vara något annat än den är. Jag tar den sista klunken rödvin och vinkar till mig servitrisen, en ung kvinna med slö blick och håret uppsatt i en tuppkam.

”Samma...”

Hon tar emot det tomma glaset och vänder tillbaka mot disken likt en kula som följer sin givna bana.

Jag har flytt fältet. Jag, vägvisaren, som skulle ha koll på den intentionella båge vi följer genom dimman ser inte slutet på vägen. Det anstår inte en operagestalt som mig. Den som blev utsänd i det okända, för att hon som skriver det här skulle undersöka sitt undersökande med hjälp av mig. Dödsföraktande och med lansens höjd mot den korrupperande bekvämligheten och den mekaniska skickligheten. Jag, Donna Q, har transformerats till en ängslig svikare.

Sådär skulle jag kunna sitta till tidens ände och pina mig själv, om det inte vore för det förrådiska rödvinet. Efter det andra glaset börjar jag se sakernas tillstånd i ett något mer pastellfärgat ljus. I mitten på det tredje, skimrar den enda rätta vägen till det enda rätta slutet framför mig. Aila och Aron förenas och ger varandra allt de drömt om, så att publiken får känna sig varma och goa och lämna föreställningen nytankade, med hopp om kärlekens och medmänsklighetens kraft att åstadkomma ”Jag–Du” möten i var och varannan vrå. Jag ska just skicka iväg ett meddelande till Donna P och delge henne min sofistikerade (nåja) lösning, när jag blir avbruten av en man med vänlig utstrålning, klädd i en brun, något för liten mockakostym och matchande blommig fluga. Bakom glasögonen plirar två mörka, frimodiga ögon.

”Ledigt här?”

Egentligen är jag inte på humör, men något i mannens uppsyn får mig ändå att nicka. När han har slagit sig ner, lutar han sig fram över bordet och sänker rösten. ”Bättre fly än illa fåkta.”

Jag hoppar till. Är det så uppenbart?

”Jag känner igen en vilsen kämpe när jag ser en.” Han gör en gest mot mitt tomma glas. ”Ett till?”

Varför inte? Ska jag hamna i fördärvet är det lika bra jag gör det fullt ut. Finalen är det viktigaste har jag lärt mig av mina operatörsättare. Tveksamheter och halvmesyrrer föder ingen övertygande musik.

Mannen ser sig vaksamt omkring och lutar sig fram över bordet igen. ”Jag är också på flykt. Från mina kolleger.”

”Dina kolleger?”

”Två galenpannor. Det enda de gör är att vrida och vända på teorier kring de gåtfulla begreppen 'Jag, Du, Vi'. Men det är skillnad på teorier och det verkliga mötet. Eller hur? Och i min ålder börjar man inse att det gäller att ta vara på den största gåtan av alla. Tiden.”

Han fortsätter att bre ut sig kring ”det verkliga mötet” och livets korthet och plötsligt går det upp för mig. Det var ju han och hans kolleger (eller en transformerad version av dem) som pratade om Bubers ”Schwung”, på en krog för evigheter sedan. Men den gången var mockakostymen för stor.

”Ska vi fly tillsammans?” Jag håller andan. Vem kom de orden ifrån? ”Åka på en road trip? Gå på jazzklubb? Gifva oss?” Jag håller tydligen på med ett frigörelseförsök. En revolt mot den överdimensionerade roll som jag har tilldelats på den här snåriga expeditionen.

Mannen ser roat på mig. Riktigt så galen trodde han kanske inte att hon var, den ensamma kvinnan med sin heroiska uppgift inskriven i pannan.

”Ja men, något måste man ju kunna göra för att bryta sin intentionella båge.”

Han funderar en stund. ”Ok.”

”Ok, vilket?”

Han gör en lättsinnig gest. ”Vilket som.”

Jag känner hur blodet pumpar snabbare. En själsfrände att fly med. Äntligen få ta av mig rustningen och lägga ner lanser. Det här måste firas med ett glas till!

Jag lyfter blicken för att fånga servitrisens uppmärksamhet men får istället syn på en bekant figur utanför fönstret. Donna P! Hon går med prövande steg och spanande blick. Jag kurar ihop mig i stolen och skymmer ansiktet bakom menyn.

”Vad hände?”

Med en gest åt magen som om jag håller på att få någon slags attack, tar jag mig upp från stolen och rusar åt det håll toaletten borde ligga.

Väl därinne, med dörren stängd bakom mig, får jag syn på mig själv i spegeln. Håret sprakande som en brinnande buske. Blicken – ett jagat djurs. Jag brister ut i ett hysteriskt fnissande. Än sedan? Det är de som är musiker. De som har kunskapen. I alla fall den som räknas. Jag är bara librettisten. Den som levererar texten som ingen ändå hör något av i slutändan. En text som har gått upp i rök. Att hävda något annat vore fåfängt. Och självupptaget. Hon som skriver det här får söka hjälp av någon annan. Ja, hon får sluta använda sig av min romantiska kamplystnad och ta hand om sin forskning själv. Ja men varför ska just jag fortsätta att gå på gång på gång slå huvudet i, när jag har chansen att bre ut mina vingar tillsammans med en likasinnad och börja njuta av livet? Han sitter därute och väntar på dig, Donna Q! Carpe diem!

Jag fiskar upp läppstiftet som jag har lånat (nåja) av Donna P, drar två trotsiga streck över munnen och betraktar mitt ansikte i spegeln. En ledsen clown, med röd, kladdig mun och rosa peruk. Men det är någon bakom henne...

Donna P.

Jag är redan på väg ut ur damrummet, när jag känner en anklagande blick nagla fast mig vid golvet. Bävande, vänder jag mig långsamt om. Där står de allihop. Donna P. Aron och Aila. Kören av instrumentalister. Som på en given signal börjar alla prata i mun på varandra.

”Du tänker väl inte bara lämna oss?”

”Det var du som placerade oss, här på stranden.”

”Vad kommer att hända med oss nu?”

”Vi kommer inte vidare utan dig.”

”Det var du som frågade om jag ville komponera en opera.”

”Du, som höll i kompassen.”

”Du, som hade kartan.”

”Hur var det egentligen med den där formeln?”

”Utan dig kommer vi att sköljas tillbaka ut i havet.”

Anklagelserna slår som hagel mot skallen. Hjärnan kokar. Den långa resa vi har gjort tillsammans passerar revy. Mötet med Buber. Berg och Büchner. Brecht och hans nitiska student. Aristoteles. Hunden Louis och hans buttra husse och extravaganta matte. De tre filosoferna. Alice och Sångprofessorn. Äggmannen som inte var någon ”riktig” tiggare.

Som inte var...

Där har jag det! De förlösande orden. Orden som kommer att befria dem. Det vi har gjort är bara en fiktion. Ett ”som om”. Och alla vet vi ju att fiktionen saknar verklighetens kraft och sanningshalt. Ja, vad är vårt musikdrama jämfört med en dokumentär om verkliga människor i en verklig situation? Vad kan den tillföra? En fantasi är en fantasi. Och en fantasi kan upplösas som en såpbubbla, när vi har lust. Just så tänker jag att jag ska säga, men mina tankar avbryts av en hastig blick. Arons blick på Aila. En besjälad sångares blick på en annan sångare. Tagen i besittning av en förkroppsligad insikt född ur ett förkroppsligat utforskande. Ja, ur något högst verkligt som vi, de och jag, har undersökt tillsammans.

”Jag har väl inte kommit till den insikten än att Aila skulle kunna vara jag?”

Ekot av Sångarens fråga går som en stöt genom kroppen. Jo! vill jag ropa. Din intuition stämmer precis. Det är här och nu det måste ske. Men jag hinner inte. Något har börjat hända där i spegeln. Mellan Aron och Aila. Och i Kören. Det här får jag inte gå miste om. Bilden grumlas. Gestalter rör sig i dimman. Någon-ting ramlar omkull i sanden. En säck? Nej, det är Aila. Aron går fram och tillbaka. Försöker prata med henne. Böjer sig ner över henne. Nu sätter han sig på huk. Ruskar henne försiktigt i axeln. Hon rör sig inte. Han ruskar igen. Och igen. Aron är rådvill. Hur ska han få henne på fötter? Hon har gett upp. Vill inte mer. Han har sett henne därute i vattnet, som för första gången. Efter alla timmar de har varit där på stranden, bara de två. Först nu har han sett henne. En ensam liten flicka med en lapp om halsen. Han känner sårbarheten som om den vore hans egen. Minns sig själv som liten, ängslig pojke. Ser sig själv på knä, nergrävd i ett hål i sanden. En sköldpadda bland sköldpaddorna, hans enda vänner. Han bygger

slott. Fästningar med torn och murar. Men vattnet vinner alltid och nästa morgon är allt raserat igen. Han minns och han vet att han liksom vattnet måste vinna. På något sätt måste han tränga igenom Ailas rädsla. Vinna hennes tillit. Men det ligger något hot i luften. Instrumentalisterna har börjat lägga ner sina instrument. En efter en övergår de till att prata exalterat i mun på varandra. De säger saker som *"Det finns farliga krafter härinne!"* och *"Kasta kroppar från land, driv ut dem till havs!"* och *"Vi måste ta hand om oss själva först!"* Aron förstår att det är bråttom. Någonting är snart för sent. Det är dags att berätta sanningen om Nir. Han måste berätta att han ordnade en lastbil. Att de körde Nir till gränsen när mörkret hade fallit. Jag ser med ett annat sinne vad Aron minns. Ser hur Nir hoppar av flaket och sätter på sig en jacka. Nu fixar han med något. Ger det till Aron. Armbandet. Ailas armband. Och han mumlar ett ord. Ett namn. Flera gånger efter varandra. Och Aron nickar. Sätter på sig armbandet och nickar. I nästa stund är Nir uppslukad av mörkret och Aron ensam kvar. Längs ryggraden känner jag hur det låter.

Jaget XI

Bortom stormen en remsa
gestalter på en strand
något ilar till
något strömmar fram
rasande, tryckande, tvingande
skjuter kroppen ovan ytan
Se mig! Hör mig!
jag simmar mot strömmen
mot Duet som drar
drar mig tillbaka
suger mig in i sin famn
jag strävar, sträcker,
spjärnar emot
kippar efter luft
sväljer vatten
kastas mot land
jag vinkar, ropar, sjunger mig ur mig
jag sjunger mig ur mig
Och det kommer ett svar
svar efter svar
hand efter hand
ni vinkar mig till er
ropar mig till er
ropar ut mitt namn
Jag simmar er till mötes
dig efter dig efter dig

en annan nu

Slutet på historien

"Donna P! Vakna!"

"Vad är det? Vad är klockan?"

"Här!" Jag ställer en mugg med kaffe på nattduksbordet och sträcker fram tre textsidor.

Hon sätter sig yrvaket upp i sängen. "En latte, nu? Det är fortfarande natt."

Jag överlägger snabbt om jag ska försöka förklara att jag är tvungen att hålla kvar bilderna som jag har sett röra sig under orden. Förankra dem i gemensamma musikdramatiska tankar innan de löser upp sig i tomma intet. Men jag bestämmer mig för att låta bli och få henne att läsa istället. Jag har känt hur det låter. Bara Donna P kan göra så att det låter som det känns.

Hon gäspar stort och sträcker sig efter sina glasögon. "Ibland får jag en sån himla lust att kasta något på dig."

"Vi kan leta efter ett äppelträd sedan. Kom!"

Jag sätter kaffemuggen i hennes hand och drar ut henne på den minimala balkongen där jag redan har förberett två plaststolar.

"Läs!" beordrar jag henne och sjunker ner på stolen bredvid hennes. Hon suckar och börjar motvilligt läsa den första sidan. Natten är varm och stjärnklar. En bil passerar.

ARON:

Ingen har rätt... ingen har rätt...

ta ifrån dig modet, låsa ut dig i kylan

ditt flämtande hopp i ett snöre om halsen.

(Försöker få Aila att resa på sig. Hon stretar emot)

Se på mig, se min utsträckta hand.

Ditt mörker och mitt... är ett och samma.

(Aila reagerar fortfarande inte)

Samma måsar, samma himmel.

Som liten flydde jag ofta hit.

Byggde dammar i sanden, reste murar mot rädslan,

höll kvar havet, höll borta min ängslan.

För varje mur som pojken reste

hittade vattnet nya vägar.

(Får syn på Ailas armband runt hennes handled)

Minns du vad han sa?

Jag vet att du minns.

Ta livet i hand, sa han. Ditt enda liv...

ARON:
... ta livet i hand och spring!

ARON:
*Det är dags nu. Nu eller aldrig.
 Följ ljuset vart det än leder.
 Här har vi inget mer att hämta.*

ARON:
*Jag känner en man.
 Han kör dig till gränsen.
 Imorgon är du på andra sidan.*

AILA:
En bortstädd kropp i din svarta säck.

ARON:
*Du måste lita på livet.
 Lita på mig.*

AILA:
En rädd pojke på en öde strand.

ARON:
Han lever.

AILA (lystrar till):
Vem?

(Aron väjer undan med blicken)
Säg det! Nu eller aldrig.

AILA:
Ord utan kropp.

AILA:
Ord utan hjärta.

Körboxens mummel startar

AILA:
För mig är allting redan för sent.

*Körens mummel ökar i styrka
 mot gemensam formation av
 ett "Vi"*

KÖREN
*(sorlar ur följande och gör egna
 varianter, allt mer påträngande):
 Det finns farliga krafter härinne.
 Om alla ska bo här går vi under!*

*Att släppa in är olagligt.
 Vi kan inte ta emot alla!*

*Varför är det bara vårt ansvar?
 Det finns farliga krafter därute!
 Dom väller in som råttor!*

*Ska det aldrig ta slut?
 Vågen av kroppar dränkervårt land!*

*Nån måste ta tag i det här!
 Vi kan inte hjälpa alla!
 Vi måste ta hand om oss själva först!
 Hejda vågen, dränk den till havs!*

Vi är vi och dom är dom!

/ ARON (med svårighet): *Kasta kroppar från land,
 / Nir. driv ut dem till havs!*
 /
 / AILA (bävande):
 / Nir...
 /
 / ARON:
 / *Vi körde honom till gränsen efter mörkrets fall.*
 /
 / AILA (tar in vartenda ord):
 / *Ni körde honom till gränsen.*
 /
 / ARON:
 / *Han hoppade av flaket, krängde på sig jackan.
 / Mumlade ett namn.*
 /
 / AILA:
 / *Han mumlade mitt namn.*
 /
 / ARON:
 / *Gav mig armbandet och blänkte bort i natten.*
 /
 / AILA:
 / *Armbandet. Han gav dig armbandet.*

(Aila tittar på Aron. Han möter hennes blick. Tystnad. Det bakomliggande sorlet i Kören har tilltagit i styrka parallellt med Arons och Ailas dialog)

ARON:
*Vi ska hitta honom.
 Innan dess släpper jag dig inte.*

(Aila gör en ansats att resa sig. Aron hjälper henne på fötter. Han hämtar en ryggsäck. Sorlet från Kören tilltar i styrka. Aron ger Aila en varm tröja. De sätter på sig varsin tröja och vänder sig om för att lämna stranden. I samma stund reser Kören sig framför dem som en hindrande mur)

 Donna P tittar upp från sidan och nickar tyst. Hon har tårar i ögonen.

”Vi”, säger han”.

Jag nickar. ”Det är här det händer.”

”Och det känns att det är bråttom.” Donna P får något jagat i blicken. ”Aila

måste börja lita på honom. Inte bara ligga där som en uppgiven skamklump...”

”Där sa du något viktigt. Bråttom är nyckeln. Något har börjat hända. En oro. Bland instrumentalisterna.”

”Jag känner det när jag läser. De har börjat formera sig mot Aron och Aila. Än så länge finns det ett fönster, men sanden i timglaset håller på att rinna ut. Aron känner det på sig. Han vet att han måste nå fram till Aila innan det är för sent. Måste få henne att släppa tankarna på att ta livet av sig som den enda lösningen.”

Jag hämtar terrängkartan och rullar ut den på stengolvet. I det bleka stjärnljuset ser jag hur slutet på dramat rör sig över pappret.

”Sanden som rinner ut ur timglaset, sa du. Kan vi jobba med den bilden musikaliskt?”

Donna P blundar som om hon försöker ”höra” bilden.

”Det nya skulle bli att föra in den tredje bilden som grund för att improvisera rörelsen i hela scenen”, fortsätter jag ivrigt.

Hon öppnar ögonen. ”Grunden för komponerandet också.”

”Men det blir ett våldans tjat om intention. Du tror inte att de tröttnar?”

”Intentionen måste vi påminna om hela tiden. Stenhårt. Man får inte frångå den. Med det säger jag inte att man ska lägga band på sin musikaliska fantasi.”

”Sin transformerande fantasi!”

Vi tittar stumt på varandra, slagna av samma tanke. Hon nickar långsamt.

”Det är det här det handlar om. Man måste komma med nya musikaliska infallsvinklar hela tiden. Nytolka intentionen. Men inte börja freebasa eller flumma ut i något helt annat.”

”Förhålla sig improvisatoriskt till den givna intentionen, menar du. Jag älskar det!”

”Det är det här som är grejen!”

Om någon kunde se oss nu skulle de tro att vi just har fått en uppenbarelse eller att vi har kommit på hur vi ska lösa klimatkrisen.

”Tillbaka till sanden som rinner ut ur timglaset. Hur ska den intentionen bli till konkreta musikaliska instruktioner?”

Donna P kisar med sina kattögon. ”Det hela måste ske genom Körens formation. Jag kan se framför mig hur de lägger ner sina instrument, en efter en, och ansluter sig till en motrörelse.”

”Bra! De grupperar sig i ett slags ’Vi-parti’ som är emot Arons och Ailas nyvunna gemenskap. Och vad blir ett vi och ett vi om inte ett ’Vi mot dom?’”

Donna P knackar med fingrarna i luften. ”Det måste hända något i musiken när Aron bestämmer sig för att säga hela sanningen.”

”Precis innan han säger att Nir lever.”

”Det blir som om sanden slutar rinna en stund.”

”Ett uppställande.”

”Där allt står och väger.”

Vi betraktar förstummade bilden i varandras ögon.

”Så berättar han äntligen hur det var. Att han hjälpte Nir att fly. Och att han fick armbandets som tack. Antagligen för att Nir någonstans hoppades att Aila skulle komma efter.”

”Namnet han mumlade. Måste varit 'Aila'.”

Donna P smakar på det och nickar. ”Aila.”

Vi ser på varandra ett ögonblick.

”Men nu blir det en väldig rush. De måste iväg. Men kommer de att hinna? Än är det några sandkorn kvar. De bestämmer sig för att dra. Men då...”

Jag hejdar mig, slagen av en plötslig insikt. ”Vi skulle kunna jobba med att Sångaren själv blir alltmer störd av Kören av instrumentalister. Och att han inser att han inte längre har stöd av dem som hittills varit hans samarbetspartners i att gestalta dramat.”

”Någon skulle kunna börja prata bakom hans rygg”, säger Donna P exalterat.

”Precis. Då skulle de två fiktionerna börja gå ihop. Instrumentalisternas berättarfiktion och Arons och Ailas fiktion. När Kören lägger ner sina instrument och börjar sorla och bekräfta varandras upprädda åsikter, reagerar de som de instrumentalister de är.”

Donna P spärrar upp ögonen. ”Just det! De är inte med i spelet längre. De som har varit med hela vägen. Nu tar de ställning mot Aila och Aron. De tar avstånd från deras 'Jag-Du'.”

Vi tittar andlöst på varandra. Det är som om trådarna har börjat väva ihop sig själva och frilägga de inneboende sambanden i musikdramat.

”*Sanden rinner ur timglasets* är alltså vår tredje bild i den andra delen. Frågan är vad vi har för underliggande bild i den första...?”

Jag tittar frågande på henne. ”*Aron provar fyra olika sätt för att hitta fram till Aila...?*”

”För tråkigt.”

”*Aila går från att vara oemottaglig till att bli mottaglig...?*”

”För abstrakt.”

Vi tittar på varandra med rynkade ögonbryn. Den tredje bilden är ingenting man hittar i en handvändning. Och jag är fortfarande blind efter att nyss ha skrivit scenen. Donna P sitter bakåtlutad i stolen med de långa benen utsträckta framför sig. Hon blickar tankfullt upp mot stjärnhimlen.

”Om den största stjärnan där är Aila...”

”Vilken...?”

”Den som blinkar lite...”

”Ok, nu ser jag henne...”

”... och Aron ska testa fyra olika stök att nå henne med rösten. Som han får hitta på själv.”

”Det är inte så att instrumentalisterna skulle kunna jobba mer med vattnet? Vara vattnet på sina egna sätt?”

Donna P skrattar till. ”Det är bra!” Hon läser ur texten. ”*För varje mur som*

pojken reste hittade vattnet nya vägar.”

”Just det! Det är ju precis det Aron försöker ’göra’ i scenen. I sitt vokala agerande. Hitta nya vägar att nå Aila via rösten.”

”Och när Aron provar en ny väg måste vattnet också göra det.”

”Med sitt sound!”

”Exakt! Instrumentalisterna måste ändra sitt sound varje gång Aron ändrar sin röst. Variera sitt flödande på fyra olika sätt.”

”Det blir en synergi här på liknande sätt som när vi jobbade med mamma-monstret!”

”Den tredje bilden skulle då kunna formuleras som en instruktion här: ’Var vattnet som försöker hitta fyra olika vägar att komma förbi hindret.’”

”Så gör vi!”

”Fast det är svårt för instrumentalisterna att enbart jobba med en utommusikalisk intention.” Donna P tittar forskande ut i rymden. ”Alla kan få instruktionen att börja på låg volym i instrumentets lägsta register och så får vi se vad som händer när de söker sina egna flöden och klanger.”

”Det provar vi!”

Vi tystnar och ser ut i stjärnhavet. Om några varelser på en annan planet hade kunnat se oss nu, skulle de nog undra vad det är för galna donnor som sitter härnere på jorden och skriker och gestikulerar, mitt i natten. Men det bryr vi oss inte om. Tankens levande gestalter har flammats upp som eldgnistor mellan oss. Vad mer kan man begära av livet?

Jag måttar, söker, sätter ner foten mellan kropp och kropp. Donna P banar sig fram vid min sida. I vattnet omkring oss trängs svullna, underligt likformiga kroppar, knappt mänskliga, som döda fiskar. De flyter på magen med ansiktet nedåtvänt. Strax ovanför strandlinjen har vår ensemble riggat upp sina notställ i sanden och sitter redo, medan vågorna rullar in. Jag kan knappt bärga mig. Vi har så mycket att gå igenom, så mycket att lägga bakom oss och alla de här kropparna är i vägen. Hindrar oss från att nå fram och börja jobba. Sångarna och instrumentalisterna skrattar och gestikulerar, visar något, river av en svår passage. Nere vid vattnet bygger en liten pojke en mur i sanden. En kropp kommer guppande och slår i. Muren rasar. Pojken skyndar sig att krasa ihop lite ny sand och reser en ny mur som genast raseras av en ny kropp. Mur, kropp. Mur, kropp.

Jag känner paniken växa. Massan av kroppar suger upp allt vatten och snart finns det inte längre något fritt område att sätta ner fötterna på. Och vi som har så lite tid. Vi måste skynda oss att jobba fram slutet på historien innan tsunamin av kroppar dränker oss alla. Äntligen framme. Jag går direkt på och berättar om intentionerna i slutscenen medan Donna P börjar instruera instrumentalisterna. Sanden som rinner ut. Vattnet som försöker hitta fyra olika vägar fram till Aila. Vid det här laget går allting lekande lätt och vi är rörande överens om hur intentionerna blir till den tredje bilden som blir till musikaliska instruktioner. Ett enda flödande av

”Jag–Du” böljar fram och tillbaka mellan oss och ensemblen. Nu avslöjar Aron för Aila att Nir lever och hon vaknar upp likt en Törnrosa som har sovit färdigt. Aron bestämmer sig för att bryta upp ur sitt förstenade liv och Aila för att börja lita på honom. En efter en, lägger musikerna ner sina instrument och börjar sorla och protestera, precis som vi har tänkt.

Plötsligt vaksam, ser jag mig omkring.

Vi är inte ensamma. Runt oss i en ring, sitter människor och iakttar oss med öppna anteckningsböcker och laddade datorer. Jag sneglar på Donna P. Hon tycks ha upptäckt dem i samma stund som jag. Jag hajar till inför ett bekant ansikte. Operachefen på den Stora Operan. Och där sitter en operaregissör som jag inte har sett på många år, bredvid en före detta orkesterchef. Bredvid henne sitter en spöklik man med skäggstubb i genomblöta kläder. Han tycks ha klivit direkt upp ur havet av kroppar. Och bredvid honom sitter en kvinna med två små barn, även de blöta in till benen. Sångarna och instrumentalisterna ser osäkert på oss. Donna P och jag ser lika osäkert på varandra. Ett hot som inte fanns tidigare hänger i luften. En påträngande känsla av sårbarhet. Nu har Aron tagit Ailas hand och de gör sig redo att lämna stranden. Kören protesterar med allt större kraft. Deras motstånd känns som en iskall vind mot naken hud. Det tättnar, blir till en vägg. Och plötsligt reser sig hela Kören av instrumentalister framför Aron och Aila och blir till en dovt dånande, mullrande mur.

”Spring drums!” utbrister Donna P och tittar på Slagverkaren. ”Han har byggt egna spring drums!”

Slagverkaren ler lite förläget och jag är nära att kasta mig om halsen på honom. Uttrycket är så rätt. Så, precis så, låter en mur. Det skapar ett ogenomträngligt ”Vi mot Dom”. Under scenen nyss transformerades hela situationen från en gemensam angelägenhet till en dödlig konflikt. Vi såg och hörde det. Alla som sitter där och betraktar oss, såg och hörde det. I månader har vi befunnit oss i ett osäkert landskap. Svävat mellan text och ton. Banat oss fram mittemellan och vågat vara kvar i det obestämda. Utelämnade tillsammans. Hela tiden på jakt efter de transformerande ögonblicken. Och nu har vägen lett oss ända hit.

Fylld av ett bubblande glädjerus vänder jag mig till ringen av åskådare.

”Fattar ni vad vi just såg här? Nu när Aron och Aila äntligen har hittat fram till varandra, vänder Kören sig emot dem. Och vilka är Kören, om inte världen härute, det vill säga – Vi?”

Ingen rör en min. Då kliver Donna P fram, även hon märkbart rörd. ”Jag fick just syn på en sak. Alla kränkningar och orättvisor. Allt vi är rädda för. Varför lägger vi jämt skulden på fel personer?”

Det hörs en ljudlig gäspning. En stol gapar tom.

”Ja, men fattar ni!” insisterar jag. ”Vi har skapat grunden för ett musikdrama om gränser och flykt genom att utforska vår egen gemensamma sårbarhet på ett musikaliskt sätt. Dramat om Aila och Aron, ja om allas vår potentiella utsatthet, är nu transformerat till en musikdramatisk kropp. Den finns i artisternas kroppar.

I alla text- och notskisser. I en gemensam intentionalitet.”

Jag pekar på en hög med papper som ser oroväckande rörig ut. ”Nu ska det bara komponeras och färdigställas!”

Åhörarna reagerar fortfarande inte. Jag vänder ryggen mot dem och kramar om sångarna och musikerna, en efter en.

”Tänk att det här har vuxit fram mellan oss och er. Hoppas ni känner att ni har fått ut någonting, ni också.”

Alla nickar, ivriga att stödja och bekräfta.

”Det har varit som att befinna sig i ett rum med bara öron.”

”Som att slänga sig från klippan.”

”Fast dramaövningarna kändes faktiskt lite småjobbiga.”

”Lite som att äta havregrynsgröt. Man vet att man mår bra efteråt.”

Vi skrattar igenkännande medan åhörarna sitter tysta.

”Man har fått känna sig fri inom tydliga ramar, det har varit skönt.”

”Arbets sättet har krävt ett äkta engagemang. Vi har alla bidragit och gett impulser till varandra. Det känns fantastiskt!”

”Gestalter har uppstått hela tiden. Nu måste jag hem och utvidga kunskapen om mitt instrument.”

”Jag har tänkt så mycket på Aila och Aron. Att de är verkliga människor.”

”Det går att spela ett G på tusen olika sätt men kopplat till skeendet blir det något annat.”

”Jag tror att vi har utforskat oss själva, samtidigt.”

”Jag spelar annorlunda nu.”

”Jag känner mig helt slut.”

”Man har flyttat gränser i sin yrkesroll.”

”Fått en friare attityd. Lite som ett barn som leker.”

”Berättelsens gestalter har fått liv och riktning.”

”Arbetet har gett en förståelse för alla delar av berättandet, inte bara mina egna toner.”

”Det har uppstått någon slags metod.”

Donna P tittar på ensemblen med lysande ögon. ”Och ni ska veta att musiken som har kommit är som den jag har drömt om. Ja, ofta har soundet varit mycket bättre än om det hade komponerats. Det vackra och fula sida vid sida, men hela tiden en rörelse vidare, genom dramat.”

Mitt under våra kärleksförklaringar, blir jag medveten om en kvinna med rosiga kinder och ljuslockigt hår som räcker upp handen.

”En fråga. Vad är det som är så nytt med det här?”

Jag hinner inte svara, innan nästa kommentar kommer flygande.

”Jag har jobbat med bilder sedan Hedenhös.”

”Textinstruktioner är inte heller något nytt. Det körde Stockhausen med redan på 1900-talet.”

”Improviserade gjorde de redan i operans barndom.”

Jag försöker få en syl i vädret, men nu kommer kommentarerna flygande som projektiler.

”Du som är librettist – vad säger du om att man inte hör ett ord av din text?”

”Och du som är tonsättare – varför skulle instrumentalister och sångare vara bättre på att komponera än du?”

”Finns det inte enklare sätt att skapa ny opera på?”

”Och billigare?”

”Mer strukturerat?”

”Gränser och flykt är förstås jätteviktigt. Men det har redan gjorts.”

”Det är för tjatigt!”

”För tråkigt!”

”Varför gör ni inte något om klimatkrisen istället?”

Jag försöker svara artigt. Till en början. Sedan blir jag allt tvärare. Sedan hör jag mig själv snäsa att deras frågor inte är relevanta för det vi har utforskat. Sedan tystnar jag och inser. De som frågar har ju inte känt det vi har känt i arbetet. Inte upplevt delaktigheten och vad den kan ge till den konstnärliga uttrycksförmågan. Inte känt att vi har riktat oss till dem som ett Jag till sitt Du.

Jag ser mig omkring. Dags att göra en programförklaring.

”Ni, och kanske jag själv, har utgått från att dramat om Aila och Aron handlar om flykt och gränser. Men det är bara ramen. Det som *Gränsland* egentligen handlar om är något annat.”

Donna P sätter en öppen bok i min hand. Hon pekar på en understruken rad och jag skyndar mig att läsa. ”Judith Butler här, talar om att vi alla är sårbara i grunden. Det ger oss ett ansvar för varandra eftersom vi alla är utelämnade till varandras potentiella våldsamhet.”

Nu reser sig två av åskådarna med några ursäktande gester. Men jag låter mig inte hejdas.

”Vems liv är värt att sörja? frågar Butler. Vems liv är lika verkligt som mitt? frågar jag. Det är först när vi erkänner den andras sårbarhet som en variant av vår egen, som ett etiskt möte kan äga rum.”

I ögonvrån ser jag hur de två åskådarna som nyss lämnade oss, kliver rätt ut i havet och försvinner bland alla kroppar som ligger och skvalpar mot strandkanten. Jag hejdar mig en sekund, men ingen annan tycks ha lagt märke till något, så jag fortsätter, ivrig att försvara mitt och ensemblens arbete.

”Aron vill inte släppa in Aila. Ändå tar han inte med henne till baslägret, under hela dramats gång. Och till slut gör han ett försök att hjälpa henne. Varför? Jag tror att Judith här kan ge oss ett svar.”

Nu är ytterligare några åskådare på väg ner i havet, men om jag hejdar mig kanske jag tappar tråden.

”Vi är alla bundna till våra relationer, vilket utmanar tanken att vi skulle vara självständiga varelser med kontroll över våra individuella liv. Butler säger också att de starkaste affekterna som sorg, ilska och passion löser upp illusionen av

kontroll och binder oss till andra. Och i det ljuset kan operarösten få en helt ny etisk dimension. En ny möjlighet att tala som ett 'Jag' till sitt 'Du'. Aila sjunger ut sin smärta, sin skuld, sin ilska. Aron sjunger att hans och Ailas mörker är ett och samma. Vi drabbas av deras öden genom affekterna i rösterna. Affekter, sprungna ur en sårbarhet som liknar vår egen. Deras smärta blir vår.”

Jag hejdar mig. Alla åskådare har slutat lyssna och vandrar som ett lämmeltåg ner mot vattnet. Från havet hörs underskön sång. Klar och ljus som barnskratt. Djup som en famn. Som om alla döda har återuppstått och anropar de levande. Ja, som om själva havet sjunger. Men nu händer något ännu märkligare. Sångarna och instrumentalisterna har börjat packa ihop väskor och instrument. En efter en, vandrar de ner mot strandlinjen och ut i vattnet. Jag vill ropa och skrika. Hejda er! Det var inte det här som var min intention! Jag ville bara skapa lite mer angelägen musikedramatik. Hitta nya metoder. Gestalta samtiden så att den rör vid våra hjärtan. Det är trots allt bara konst vi håller på med. Men rösten har tagit slut och jag får inte ur mig ett ljud. Till slut är vi ensamma kvar, jag och Donna P som inte tar någon notis om mig, där hon står på en sten och lugnt vinkar farväl till alla med sin ljusblå sjal.

Det sticker till mot kinden. Jag vaknar av mitt eget slag i luften. En taggig gren gungar till och den vita katten hoppar ner från bänken där jag ligger på magen med ansiktet tryckt mot det hårda träet. Hur länge har jag legat här? Det är gryning. Fullmånen hänger framför näsan på mig som en bleknande oblat och bortom träden skymtar den nya dagens rosiga ansikte.

Jag sätter mig motvilligt upp. Hela kroppen värker som om jag har sprungit mig igenom ett helt liv. Var är Donna P? Våra sångare och musiker? Texterna om Aila och Aron? Alla notblad?

Katten har satt sig tillrätta och betraktar mig med sin luriga blick. Det märks att den vet mer än jag. Jag får en tvingande lust att skälla på den för att den inte säger något, men hejdar mig. En katt är en katt. Även om man kan misstänka just den här kissen för att ta gestalt av både det ena och det andra, när andan faller på. Jag huttrar till. Morgonluften är rå och grå. Tystnaden så total att jag kan höra slagen från mitt eget ensamma hjärta. Dags att göra sorti från den här historien. Jag har gjort mitt. Ska det utforskas mer får det göras av någon annan. Det finns en gräns för hur mycket man orkar ställa upp med sin överdimensionerade längtan.

Kattens morrhår darrar. Ena örat rycker till. På avstånd hörs toner. Blir till sång. Jag håller andan. Långsamt samlar den sig till en bekant fras. Avslöjar sitt innehåll. Didos klagan. ”Remember me... remember me... but forget my fate.” Den kommer närmare. Och ju närmare hennes klagan kommer, desto svårare får jag att värja mig för röstens skönhet. Fraserna greppar tag i mig, en efter en, borrar in sina taggar, sliter upp sår i själen. Didos smärta blandar sig med Ailas, med Arons, med min egen, med hennes som skriver det här. Och då händer det märkliga. Magin när den delade smärtan överbryggat tid och rum och får isoleringen att släppa.

Jag får en ingivelse och öppnar rullväskan som står bredvid bänken. Där är de, spåren av allt vi gjort. Texterna och notskisserna. Alla arbetsanteckningar. Alla workshopupplägg. Nerstoppad i ett pappersrör ligger terrängkartan för *Gränsland*, prydligt hoprullad. Och på en hopknycklad papperslapp hittar jag den senaste versionen av formeln hastigt ertecknad i blyerts. Gemensam intentionalitet --> tredje bilden --> musikalisk instruktion --> eget utforskande --> transformation av dramatisk kropp till musikalisk kropp --> levandegörande -->?

Jag kan inte låta bli att börja tänka igen. Borde inte "affekt" ändå vara med?
Men i så fall – var?

Här är det dags att lämna Donna Q. Jag kommer alltid att vara tacksam för att hon och Donna P gav sig ut på den här upptäcktsresan för ett antal sidor och några månskan sedan. Och alltihop, för att jag insisterade på att söka efter nya metoder för att skapa en opera. Donnornas sökande har inte varit smärtfritt. I transformationernas skiftande landskap blev Jagets utsatthet en spegling av Duets. Det egna gränslandet en ingång till att erfara den andras. Vem vet vad donnorna ska göra av det de har varit med om nu. Eller om de någonsin kommer att få tillfälle att se frukten av sin hängivna kamp mot väderkvarnarna. För mig som librettist har det blivit en ögonöppnare som har hjälpt mig att få syn på vad jag vill och inte vill. Det nya ligger ofta närmare det gamla än man tror. Det handlar om förflyttningar och förskjutningar. Och ofta handlar det kanske bara om att se sakerna från motsatt strand.

Där kan anropet och svaret från en mänsklig röst förändra allt.

Källor har inte angetts i texten för att inte störa flödet i läsningen. Sidhänvisningarna i förteckningen anger istället varifrån tankar, inspiration och citat hämtats.

- s 3. Citatet hämtat från s 38 i Larsson, Hans. (2012). *Intuition*. Stockholm: Dialoger.
- s 3. Citatet hämtat från s 246 i Schulz, Bruno. (2016). *Mytologisering av verkligheten*. I *Brev Essäer Noveller*. Göteborg: Glänta Produktion.
- s 7. Tankarna som diskuteras och relateras till här hämtade från Ga, Ellie. (2017). *Strophe: A Turning*. Sedd under 2nd biennial PARSE Research Conference on Exclusion. Göteborgs universitet.
- s 16. Citatet hämtat från s 17 i Buber, Martin. (2013). *Jag och Du*. Stockholm: Dualis.
- s 17. Definitionen av *transformation* här tagen från Lexico, lexico.com (Hämtad 2017-08-01).
- s 21 och 23. Citaten hämtade från s 198, 209 i Büchner, Georg. (2000). *Büchner. The complete plays*. London: Methuen Drama. Översättning: Kerstin Perski
- s 35 och 36. Citaten och tankarna som här diskuteras är hämtade från s 21, 23, 25 och 26 ur Larsson, Hans. (2012). *Intuition*. Stockholm: Dialoger.
- s 39. Citatet hämtat från s 110–111 ur Bergman, Ingmar. (1970). *Bergman om Bergman/Intervjuer av Björkman Stig, Manns Torsten och Sima Jonas*. Stockholm: Norstedt.
- s 49–50. Samtalet mellan de tre filosoferna inspirerat av tankar från diskussion om "Du-perspektivet" och "kollektiv intentionalitet" ledd av Noor, Ashraf och Zahavi, Dan. (2018). I samband med Workshop *I, Thou, We. Phenomenological perspectives*. Copenhagen university.
- s 59–66. Lehmanns tankar som återges och gestaltas här är hämtade från s 29–45 i Lehmann, Hans-Thies. (2006). *Postdramatic Theatre*. New York: Routledge. Brechts tankar som återges och gestaltas på samma sidor är hämtade ur Brecht, Bertolt. (1957). *A short organum for the Theatre*. Willett, John (red.) *Brecht on Theatre: The Development of an Aesthetic*. New York: Hill and Wang. Brechtcitaten som återges på s 62 är hämtade från samma bok. Översättning: Kerstin Perski. Citaten från Aristoteles som återges här är hämtade från s 9, 37 och 68 ur Aristoteles. 1994. *Om diktkonsten*. Stockholm: Alfabetas Anamma.
- s 82. Citatet hämtat från Kafka, Franz. (2002). *En bok måste vara som en yxa för det frusna havet inom oss: Brev 1900–oktober 1912*. Stockholm: Bakhåll.
- s 91 och 123. Citaten från Didos klagan ur Purcell, Henry och Tate, Nahums opera: *Dido och Aeneas*, tagna från wikipedia.com (Hämtad 2019-09-11)
- s 103. Citaten hämtade från s 59 respektive s 57 i Stenshäll, Joakim. 2010. "Martin Buber och "the spokenness of speech". I Stenshäll, Joakim m.fl. och Helander, Karin (red.) *På jakt efter den dialogiska estetiken*. Stockholm: Carlssons.
- s 103. Buber-citatet återgett på sid 59 av Stenshäll, Joakim 2010. "Martin Buber och "the spokenness of speech". I Stenshäll, Joakim m.fl. och Helander, Karin (red.) *På jakt efter den dialogiska estetiken*. Stockholm: Carlssons.
- s 104 och 110. Tanken om "Schwung" och att svinga sig in i relationen med den andra, hämtad från diskussion ledd av Noor, Ashraf. (2018). I samband med Workshop *I, Thou, We. Phenomenological perspectives*. Copenhagen university.
- s 122. Butlers tankar som återges och gestaltas här hämtade från s 19–49 i Butler, Judith. (2006). *Precarious Life. The Powers of Mourning and Violence*. London: Verso.

Ej citerat inspirationsmaterial

- Baumann, Zygmunt. (2016). *Strangers at our door*. Cambridge: Polity press.
- Böll, Heinrich. (2018). *En clowns åsikter*. Stockholm: Lindskog Förlag.
- Carrol, Lewis. (2016). *Alice i underlandet*. Stockholm: Bonnier Carlsen.
- Cervantes, Miguel. (2016). *Don Quijote av La Mancha*. Malmö: Nilsson förlag/Absint.
- Laajarinne, Jukka. (2017). *Mumin och tillvarons gåta*. Stockholm: Alfabetas.
- Levinas, Emmanuel. (2006). *Humanism of the other*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Ong, Walter. (1990). *Muntlig och skriftlig kultur*. Gråbo: Anthropos AB.
- Ovidius. (1971). *Konsten att älska*. Stockholm: Forum.

Informant 1

Medverkande tonsättare, sångare och instrumentalister i Fem workshops *Gränsland*. 2015–2018. Transformerat material från anteckningsböcker med associativt skrivande i anslutning till Workshoparbetet. (Eget arkiv)

Intervjuer

Intervju Backman, Catharina (2016-06-10). Eget arkiv.

Intervju Hellström, Martin (2017-11-22). Eget arkiv.

Intervju Lundberg, Leif (2017-09). Eget arkiv.

Intervju Wiklund, Anders (2016-08-26). Eget arkiv.

Egna libretton och operasamarbeten

Bartosch-Edström, Carin [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2005. *Huvudsaken*. Fritt efter en novell av Thomas Mann. Vadstena: Vadstena Akademien och Östgötamusiken.

Bjarnason, Daniel [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2017. *Brothers*. Fritt efter en film av Susanne Bier och Thomas Jensen. Århus: Jyske Opera.

Forssell, Jonas [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2002. *Gåvan*. Stockholm: Ibba Andersson och Kilen.

Gefors, Hans [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 1997. *Vargen kommer*. Malmö: Malmö musikteater.

Gefors, Hans [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2015. *Notorious*. Fritt efter filmen med samma namn av Alfred Hitchcock. Göteborg: Göteborgsoperan.

Malmberg Ward, Paula [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2002. *Operation Kärleken*. Jönköping: Smålands Musik och Teater.

Malmberg Ward, Paula [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2004. *Ärret*. Fritt efter En hunds hjärta av Michail Bulgakov. Vadstena: Vadstena Akademien.

Marthinsen, Niels [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2006. *Skriftstolen*. Fritt efter en novell av Christian Winther. Århus: Jyske Opera.

Osada, Moto [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2015. *Son of Heaven*. Vadstena: Vadstena Akademien.

Rehmqvist, Karin [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 1999. *Sötskolan. En operarysare från 10 år*. Växjö: Regionteatern Blekinge-Kronoberg.

Rehmqvist, Karin [musik] och Perski, Kerstin [libretto]. 2004. *När jorden sjunger. Ett orkesterdrama*. Örebro: Svenska Kammarensemblen.